

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI ve ÖĞRETİM BİLİM DALI

MESLEK ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ALAN ÇERÇEVE
ÖĞRETİM PROGRAMLARINA BAĞLILIKLARININ
BELİRLENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ÇALIŞMASI

KEVSER ÖZLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK, 2024
MUĞLA

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI ve ÖĞRETİM BİLİM DALI

MESLEK ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ALAN ÇERÇEVE
ÖĞRETİM PROGRAMLARINA BAĞLILIKLARININ
BELİRLENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ÇALIŞMASI

KEVSER ÖZLER
ORCID NO: 0000-0001-8725-959X

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. ÖZGÜR ULUBEY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ARALIK, 2024
MUĞLA

JÜRİ ONAY SAYFASI

Kevser Özler tarafından hazırlanan “Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ruken AKAR VURAL
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Özgür ULUBEY
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı

Prof. Dr. Kasım YILDIRIM
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Üye

Tez savunma tarihi: 27/12/2024

Bu tez Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Şevki KÖMÜR
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 27 /12 /2024

Kevser ÖZLER

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

MESLEK ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ ALAN ÇERÇEVE ÖĞRETİM PROGRAMLARINA BAĞLILIKLARININ BELİRLENMESİ: BİR KARMA YÖNTEM ÇALIŞMASI

KEVSER ÖZLER

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Özgür ULUBEY

Aralık 2024, 138 sayfa

Bu araştırmanın amacı, meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarının belirlenmesidir. Araştırmada karma yöntem desenlerinden açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyut evrenini Muğla ilinin 10 ilçesindeki 13 Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde görev yapmakta olan çeşitli branşlardaki 297 meslek öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmaya 240 meslek öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Nitel veriler için çalışma grubu aşırı/aykırı durum örnekleme ile belirlenmiştir. Ölçeğin boyutlarından en düşük ve en yüksek puanı alan toplam 16 meslek öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın nicel verileri Burul (2018) tarafından geliştirilen yedi boyut 42 maddeden oluşan ‘Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği (ÖPBÖ)’ ile, nitel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği istatistiksel olarak çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenerek belirlenmiştir. Çarpıklık katsayılarının tüm alt boyutlarda -0.36 ile 0.54 aralığında, basıklık katsayılarının ise tüm alt boyutlarda -0.37 ile 1.12 aralığında olduğu görülmüştür. ÖPBÖ ile elde edilen verilerin analizinde, yüzde, sıklık, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile iki kategorili farklı grup karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t-testi, daha fazla değişken gruplarını karşılaştırırken tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Araştırmada meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Meslek

öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını; programın yapısı, atölye durumu, okul yönetimi tutumu, okul-işletme iş birliği, zümreler arası iletişim, meslek öğretmeni ve öğrencilerin özelliklerinin etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarındaki aynı eğitim süresine sahip mesleki alan, dallar ve çerçeve öğretim programları, her alanın ihtiyaçlarına göre yapılacak çalışmalarla yeniden düzenlenmeli ve bu aşamada meslek öğretmenlerinin görüşleri alınmalıdır. Mesleki alan çerçeve öğretim program kazanımları sadeleştirilerek öğrenci düzeyi, mesleki ve bölgesel ihtiyaçlara uygun hale getirilmelidir. Atölye ve donanımların iyileştirilmesi, meslek öğrencilerinin uygun kriterlere göre seçilmesi, okul yönetiminin tarafsız tutum sergileyerek etkili denetim sağlaması, meslek öğretmenlerinin sadece kendi mesleki alan derslerine odaklanarak bilgi ve tecrübelerini paylaşacak ortamların oluşturulması, okul ve işletme iş birliğinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: mesleki alan, mesleki alan çerçeve öğretim programları, meslek lisesi, meslek öğretmeni, programa bağlılık.

ABSTRACT

EXAMINING THE OF VOCATIONAL TEACHERS TO OCCUPATINAL CURRICULUM FIDELITY: A MIXED- METHODS RESEARCH DESIGNE

KEVSER ÖZLER

Master Thesis, Department of Curriculum and Instruction

Supervisor: Assoc. Dr. Özgür ULUBEY

Desember 2024, 138 pages

The reserch aimed to determine vocational teachers' fidelity to the framework for vocational teaching programs. An explanatory sequential design, one of the mixed-method research designs, was used in the study. The quantitative phase of the study included 297 vocational teachers from various disciplines working at 13 Vocational and Technical Anatolian High Schools in 10 districts of Muğla province. A total of 240 vocational teachers voluntarily participated in the study. For the qualitative phase, the sample was determined using an extreme case sampling method, consisting of 16 vocational teachers who scored the highest and lowest on the scale dimensions. Quantitative data were collected using the "Curriculum Fidelity Scale," developed by Burul (2018), which consists of seven factors and 42 items. The qualitative data were gathered through a semi-structured interview form developed by the researcher. The normal distribution of the dataset was assessed by examining skewness and kurtosis coefficients. The skewness coefficients ranged between -0.36 and 0.54, while the kurtosis coefficients ranged between -0.37 and 1.12 across all subdimensions. For the analysis of data obtained from the Curriculum Fidelity Scale, percentages, frequencies, arithmetic means, and standard deviations were used. Independent samples t-tests were conducted for comparisons between two categorical groups, while one-way analysis of variance (ANOVA) was applied for comparisons involving more than two groups. The study revealed that vocational teachers' fidelity to the framework for vocational teaching programs is at a moderate level. Factors influencing this fidelity include the structure of

the program, workshop conditions, school administration's attitudes, school-business collaboration, interdepartmental communication, and the characteristics of both vocational teachers and students. It is recommended that the framework for vocational teaching programs, along with fields and branches with equivalent durations, be revised to align with the specific needs of each field, incorporating the perspectives of vocational teachers during this process. Program outcomes should be simplified and adapted to align with student levels, vocational demands, and regional needs. Improving workshop facilities and equipment, selecting vocational students based on appropriate criteria, ensuring school administration adopts an impartial approach with effective supervision, creating environments where vocational teachers can focus solely on their vocational area courses and share their expertise, and strengthening school-business collaboration are essential steps to enhance curriculum fidelity.

Keywords: curriculum fidelity, framework for vocational teaching, vocational and technical anatolian high school, vocational area, vocational teacher.

ÖN SÖZ

Öğretmen, eş ve en önemlisi dört aylık bebeği olan bir anne olarak başladığım yüksek lisans eğitimimi nihayet tamamladım. Dönüp baktığımda çok zor ama bir o kadar keyifli bir dönem geçirdiğimi görüyorum. 31 yaşında kendime en büyük armağanım yüksek lisans tezim oldu. Kendime inandığım için, bebeğimle cesaret ederek bu yola çıktığım için ve en önemlisi pes etmediğim için kendimle gurur duyuyorum.

Bu süreçte araştırma konumun belirlenmesi, planlanması ve sonuçlandırılması aşamasında yardımları ve değerli görüşlerini benimle paylaşarak, desteğini esirgmeden ilerlememi sağlayan, yolumu aydınlatan değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Özgür ULUBEY'e

Lisansüstü eğitimim boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim çok değerli hocalarım Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR, Prof. Dr. İzzet GÖRGEN ve Prof. Dr. Necdet AYKAÇ'a , tez savunmama katılıp değerli görüşlerini benimle paylaşan Sn. jüri üyelerim Prof. Dr. Kasım YILDIRIM ve Prof. Dr. Ruken AKAR VURAL'a, sevgili yüksek lisans sınıf arkadaşlarıma,

Bugünlere gelmemde en büyük destekçilerim Fidan-Mehmet TATAR ve Nurgül-Muhammer ÖZLER ile değerlilerim kardeşlerime,

Beni her daim destekleyen, verdiğim tüm kararlarda yanımda durarak elimi tutan, büyük bir sabır ve özveri ile her karanlığımın aydınlığa ulaşmasını sağlayan sevgili eşim İsmail ÖZLER'e teşekkür ederim.

En büyük ve kıymetli teşekkürüm ise sana sevgili kızım Nil. Küçük bir bebekken başladığım bu yolculuk sen üç yaşındayken sonlandı. Bu süreçte öyle büyük destekçim oldun ki, bu tez senin sayende bitti. Daraldığım, bunaldığım, pes ettiğim zamanlarda senin sıcacık gülücüklerinle tekrar yola koyuldum. Bu süreçte geçen zamanımızı en güzel şekilde telafi edeceğime söz Nil'im.

NİL ÖZLER'e...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
ÖN SÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar DİZİNİ	xvi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xvii
KISALTMALAR DİZİNİ	xviii
EKLER DİZİNİ.....	xix

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	5
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.7. Tanımlar	7

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Mesleki ve Teknik Eğitim.....	9
2.1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi	10
2.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi	11
2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları.....	14
2.3.1 Türkiye'deki Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları	14
2.3.1.1 Çok Programlı Anadolu Liseleri:	14
2.3.1.2 Mesleki Eğitim Merkezleri:	14
2.3.1.3 Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri:.....	14
2.3.2 Türkiye'deki Yaygın Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları.....	15
2.3.2.1 Mesleki Açık Öğretim Liseleri:	15
2.4. Mesleki ve Teknik Eğitim Öğretim Programları.....	15
2.4.1 Bilişim Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı.....	15
2.4.2 Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı ve Öğretim Programı	16
2.4.3 Elektrik ve Elektronik Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı	16
2.4.4 Güzellik Hizmetleri Alanı ve Öğretim Programı.....	16
2.4.5 Makine ve Tasarım Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı	17
2.4.6 Metal Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı.....	17
2.4.7 Mobilya ve İç Mekan Tasarımı Alanı ve Öğretim Programı	17
2.4.8 Motorlu Araçlar Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı	18
2.4.9 Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme Alanı ve Öğretim Programı	18
2.4.10 Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Alanı ve Öğretim Programı	18
2.5. Öğretim Programı ve Öğretim Programına Bağlılık	19
2.5.1 Öğretim Programına Bağlılığa Etki Eden Faktörler.....	20

2.5.2 Öğretim Programına Bağlılığın Ölçülmesi/Programa Bağlılığın Boyutları	23
2.6. İlgili Yurt İçi Araştırmalar	25
2.6.1 Meslek Öğretmenleri ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	25
2.6.2 Öğretim Programına Bağlılık ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	29
2.7 İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	34
2.7.1 Meslek Öğretmenleri ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	35
2.7.2 Öğretim Programına Bağlılık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	37

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni	41
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.2.1 Nicel Veriler için Oluşturulan Evren ve Örneklem	42
3.2.2 Nitel Veriler için Oluşturulan Çalışma Grubu	45
3.3. Veri Toplama Araçları	46
3.3.1 Araştırmada Kullanılan Nicel Veri Toplama Aracı	46
3.3.2 Araştırmada Kullanılan Nitel Veri Toplama Aracı	47
3.4. Verilerin Toplanması	47
3.4.1 Nicel Verilerin Toplanması	47
3.4.2 Nitel Verilerin Toplanması	48
3.5. Verilerin Analizi	49
3.5.1 Nicel Verilerin Analizi	49
3.5.2 Nitel Verilerin Analizi	51
3.5.2.1 Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Yapılan Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışmaları	51

3.5.2.2 Araştırmacının Rolü.....	52
----------------------------------	----

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Araştırmanın Nicel Verilerine İlişkin Bulgular.....	53
4.1.1 Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programına Bağlılıklarına İlişkin Bulgular.....	53
4.2. Araştırmanın Nitel Verilerine İlişkin Bulgular	61
4.2.1 Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programına Bağlılıklarına İlişkin Nitel Bulgular.....	61
4.3 Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programına Bağlılıklarına İlişkin Nicel ve Nitel Bulgular	70

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma	73
5.1.1. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılık Düzeylerine İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	73
5.1.2. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Sonuç ve Tartışma	85
5.1.3. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Etkileyen Faktörlere Yansıması.....	89
5.2. Öneriler	91
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	91
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	93

KAYNAKÇA.....	95
EKLER	115

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Araştırma Evreninde Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Evren ve Örneklem Dağılım Sayıları.....	43
Tablo 2. Araştırma Örnekleminde Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alanlarına Göre Dağılımları	43
Tablo 3. Araştırma Örnekleminde Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri	44
Tablo 4. Çalışma Grubunda Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Özellikleri.....	45
Tablo 5. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılık Düzeyleri.....	54
Tablo 6. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması.....	54
Tablo 7. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Mesleki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılması	55
Tablo 8. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Yaşa Göre Karşılaştırılması.....	56
Tablo 9. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Mesleki Alanlara Göre Karşılaştırılması.....	57
Tablo 10. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlı Kalmalarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri.....	61
Tablo 11. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlı Kalamamalarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri	65
Tablo 12. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Entegre Edilmiş Bulgular Matrisi	70

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 1. <i>Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Aşamaları</i>	42
Şekil 2. <i>Histogram Grafiği</i>	50
Şekil 3. <i>P-Plot Grafiği</i>	50

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

EBA

MEB

TDK

Açıklamalar

Eğitim Bilişim Ağı

Milli Eğitim Bakanlığı

Türk Dil Kurumu

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
Ek 1. <i>Etik Kurul Kararı</i>	115
Ek 2. <i>Araştırma Uygulama İzni</i>	116
Ek 3. <i>Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği Kullanım İzni</i>	117
Ek 4. <i>Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği</i>	118
Ek 5. <i>Görüşme Soruları</i>	120

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve varsayımları ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Modern dünyanın dinamik ve dönüşen yapısı, bireylerin sahip olduğu yetkinlikleri, toplumların ekonomik ve sosyal kalkınma düzeylerini belirleyen temel unsurlar arasına yerleştirmektedir. Hızla değişen küresel koşullara uyum sağlayabilen bireyler hem kendileri hem de toplumları için büyük bir değer yaratmaktadır. Bu gerçeklik, eğitimden iş hayatına kadar uzanan süreçte bireylerin donanımlı bir şekilde yetiştirilmesini daha da önemli hale getirmektedir. Özellikle iş yaşamına yönelik becerilerin erken yaşlardan itibaren kazandırılması toplumsal gelişimin temel dinamiklerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Toplumların 21. yüzyılda küresel düzeyde başarıyı yakalamalarında iş yaşamı becerileri etkin rol oynamaktadır. Bu becerilere toplumların gerekli yatırımı yapmaları oldukça önemlidir. Bu konuda yatırım yapmayan toplumların kalkınması ve gelişmesi yavaşlayacaktır. Toplumsal gelişimin ve kalkınmanın devam edebilmesi için iş yaşamı becerilerinin, bireylere zorunlu eğitim ile kazandırılması ve kazandırılan becerilerin iş yaşamı boyunca devam etmesi gerekmektedir (Cemaloğlu vd. 2019).

Türkiye eğitim sisteminde iş yaşamı becerileri; Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kazandırılmaktadır. Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları milli eğitim yapısı içerisinde ülkelerin sosyal, ekonomik ve toplumsal uygunluğu ölçüsünde nitelikli iş gücünü yetiştirmek için eğitim uygulamalarının hayata geçirildiği

kurumlardır (Ekşioğlu, 2013). Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları, mesleki ve teknik eğitim alanında, diplomaya yönelik ortaöğretim kurumları ile belge ve sertifika programlarının uygulandığı her türden örgün ve yaygın eğitim kurumlarını kapsar (MEB,1986). Eşme'ye (2007) göre mesleki ve teknik eğitim kurumları; bireyleri uygun iş alanlarına göre yetiştirmek, sektörlerin ihtiyaç duydukları nitelikli iş gücünü sağlamakla görevlidir. Ayrıca mesleklerin devamı sayılan yükseköğretim kurumlarına devam etmek isteyen öğrenciler için gerekli temel eğitimlerin verildiği ilk basamaktır. Yazgeç'e (2008) göre mesleki ve teknik eğitim kurumları bireylere iş yaşamı becerisi kazandıran, kazandırılan becerilerin gelişmesine katkı sağlayan kurumlardır. Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumları örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Örgün eğitim kurumları; Çok Programlı Anadolu Liseleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleridir. Yaygın eğitim kurumları ise Mesleki Açık Öğretim Liseleridir (MEB, 2017).

Mesleki ve Teknik Anadolu liseleri; mesleki ve teknik okullara bağlı örgün eğitim ortaöğretim kurumlarıdır. Mesleki ve Teknik Anadolu liseleri, ülke ekonomisine katkı sağlayacak üretim ve hizmet alanlarında ihtiyaç duyulan ara elemanların yetiştirildiği dört yıllık eğitim sonunda meslek ve iş yeri açma belgesi kazandıran liselerdir. Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde mesleki alanlar bakanlık tarafınca okul ve çevrenin ihtiyacı doğrultusunda açılmakta ve bu bölümler çeşitli meslek dallarında öğrenci yetiştirmektedir (Özsoy, 2015). Çeşitli mesleki dallarda öğrenci yetiştiren Mesleki ve Teknik Anadolu liseleri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda iş alanlarına yönlendirilen öğrencilerin mesleki donanımlarını arttırmayı hedeflemektedir. Bireylerin kendi ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine göre seçtikleri mesleki alanda aldıkları eğitim mesleklerinde başarılı olmalarını sağlayacaktır. Başarılı olan bireyler toplumun yaşam kalitesini arttıracaktır (Mumcu vd., 2012). Mesleki eğitim sürecinde yapılan iş bir araç olmakta, bireyin çok yönlü gelişimine destek vermektedir. Çok yönlü gelişen birey nitelikli iş gücü sınıfına dahil olacaktır.

Mesleki ve Teknik Anadolu lisesi öğrencilerine iş piyasasına nitelikli eleman yetiştirmesi için gerekli beceriler meslek öğretmenleri tarafından kazandırılmaktadır. Nitelikli iş gücünü yetiştiren meslek öğretmenlerinin öğretmenlik meslek bilgisi derslerini iyi şekilde hayata geçirmeleri esastır. Mesleki yaşamlarında etkili olan atölyeleri ve laboratuvarları kullanabilmeleri, gerekli modelleri ve uygun öğrenme ortamını tasarlayabilmeleri başarılı olabilmeleri için çok önemlidir (Kolburan Göçer, 2010). Meslek öğretmenlerinin kendini geliştiren ve teknolojik gelişmeleri takip ederek

sektörlerin istedikleri ara elemana gerekli iş yaşamı becerilerini öğretecek nitelikte olmaları ülkelerin kalkınması ve diğer ülkeler ile rekabet edebilmesi için önemlidir (Deliönü, 2014). Meslek öğretmenlerinin, iş yaşamı becerilerinin önemini vurgulaması ve bu becerileri öğretim sürecine iyi entegre etmesi öğrencilerin becerileri kazanmasının en önemli adımı olacaktır. Öğrencilerin öğrenme deneyimlerinin, kritik noktası olan meslek öğretmenleri kendilerini teknolojinin ilerlemesine göre yenilemesi ve becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Çünkü meslek öğrencilerinin en önemli rol modelleri meslek öğretmenleridir.

Meslek öğretmenleri, iş piyasasına nitelikli eleman yetiştirmek için mesleki ve teknik eğitim programlarını kullanmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim programları bireyleri iş yaşamına uygun şekilde yetiştirmeyi amaçlamakta ve bu doğrultuda iş gücü piyasası ihtiyaçlarına ve iş analizi yaklaşımına odaklanmaktadır. Bu yaklaşımda mesleklerin analizi yapılmakta ve tanımlanan meslek profili doğrultusunda meslek elemanının yapması gerekli iş, görev ve işlemler belirlenmektedir (MEB, 2024). Meslek öğretmenleri, alanlarına ait mesleki iş, görev ve işlemleri mesleki alan çerçeve öğretim programı kılavuzluğunda öğrencilere kazandırmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim programları ülkelerin ihtiyaç duyduğu iş gücünü yetiştirdiğinden bireysel, sosyal, ekonomik ve ulusal ihtiyaçlara yanıt verebilecek nitelikte olmalıdır (Alkan vd, 1996). Otomasyon ve yapay zekâ gibi teknolojik gelişmelerin iş piyasasında yaygınlaşması ile meslek öğrencilerinin mesleki bilgilerinin güncel ve yeni koşullara hızla uyum sağlayabilen yeterlikte olması gerekmektedir. Bu bağlamda meslek öğrencilerine gerekli akademik ve mesleki bilgileri kazandıran mesleki ve teknik eğitim programlarının iş piyasasının beklentilerine yanıt verebilmesi büyük önem taşımaktadır (Özer, 2020).

Çerçeve öğretim programları; “Mesleklerin alan ve dallarına ait önceden belirlenmiş yeterliliklerinin kazandırılması amacıyla oluşturulan eğitsel süreçler hususlarında yol gösteren MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylanarak yürürlüğe giren yazılı belgelerdir” (Sert, 2007, s.6). Çerçeve öğretim programlarında; öğretim programının amacı, süreci ve Talim Terbiye Kurulu tarafından belirlenen meslek dersleri yer almaktadır. Mesleki alan zorunlu ve seçmeli derslerin yer aldığı çerçeve öğretim programlarında kazanımlar yer almaktadır. Program öğrenme birimleri ve kazanımlarına göre yıllık planlarını hazırlayan meslek öğretmenleri derslerini bu plana göre işlemektedir. Yıllık plan, çerçeve öğretim programında yer alan bir dersin bir öğretim yılı içerisinde planlanmasıdır (Öztürk, 2012). Planların hazırlanmasında ve uygulanmasında çerçeve öğretim programına bağlılık önemlidir. Çünkü meslek lisesi

öğrencilerin mesleki yeterlilikleri ve gelişimleri öğretmenlerin öğretim programlarına bağlı olmaları ile mümkündür (Cemaloğlu vd., 2019).

Programa bağlılık, öğretmenlerin geliştirilen programa sadık kalarak ilerlemeleri olarak tanımlanabilir (Aslan ve Erdem, 2020). Programa bağlılık program tasarımlarının uygulanma sürecine odaklanılmasını gerektirmektedir. Program tasarımının işlevsel olarak uygulanıp uygulanmadığı ne kadar iyi düzeyde yapıldığından daha önemlidir. Programın uygulamadaki etkisinin belirlenmesinde programa bağlılığa odaklanılması gerekmektedir (Burul, 2018). Uygulanan programların hata ve eksikliklerini tespit edebilmek, öğrenci başarısızlıklarının nedenlerini belirleyebilmek için programa bağlı kalınması esastır (Bümen vd, 2014). Öğretmenlere tek bir program gönderilmesine rağmen uygulamalarda farklılıklar görülmekte, bu farklılıklara öğretmen, kurum ve program özellikleri neden olmaktadır (Songer ve Gotwals, 2005). Öğretim programlarına bağlı kalınması programda oluşan hata ve yanlışların tespiti açısından oldukça önemlidir. Programın uygulanması ve öğretmenlerin programa bağlılıkları belirlenmeden program çıktıları hakkında yorum yaparak sonuca ulaşmak güç olacaktır (Fullan ve Pomfret, 1977).

Programa bağlılığın incelenmesi uygulanan programın değerlendirilmesi, programdaki durumların tespit edilmesi ve sonuçların saptanması dolayısı ile eğitim niteliğinin artmasında etkin rol oynamaktadır (Burakgazi, 2019). Öğretim programına bağlı kalınması, hazırlanan programdan üst düzey fayda sağlamak için gerekli ön koşuldur (Arthur ve Blitz, 2000). Öğretim sürecini doğru değerlendirmek için öğretmenlerin programa bağlılıklarının belirlenmesi gerekmektedir ve bu sebep ile programa bağlılığın tespiti oldukça önemlidir (Bümen vd., 2014). Meslek öğretmenlerinin, teknolojik gelişmeler ile değişen mesleki nitelikler doğrultusunda öğretim programına bağlılıkları sürdürebilmelerinin tespiti, mesleki alan çerçeve öğretim programı hedefleri üzerinde etkili bir faktördür. Meslek öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerinin belirlenmesi, öğretim sürecinin kalitesinin değerlendirilmesinin yanı sıra, mesleki eğitimin niteliğini yükselterek nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde de önemli rol oynamaktadır. Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılık düzeyleri, öğretim sürecinin etkinliği ve programın hedeflerine ulaşması üzerinde doğrudan etkilidir (Cemaloğlu vd., 2019). Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulanan öğretim programlarının beklenen işlevleri yerine getirebilecek yeterliliğe sahip olmasını belirlemenin yolu da öğretim programına bağlılığı belirlemekten geçmektedir (Aktaş, 2012). Bu nedenle meslek

öğretmenlerinin programa bağlılık düzeyleri ve öğretim programına bağlılık düzeylerini etkileyen faktörlerin etkisinin belirlenmesi ile meslek öğretmenlerinin ve mesleki alan çerçeve öğretim programının ihtiyaçlarının belirlenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeyleri nedir ve buna ilişkin görüşleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarının belirlenmesi ve programa bağlılığa etki eden faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçların yanıtları aranmıştır.

1. Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılık düzeyleri nedir?
2. Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıkları
 - Cinsiyete,
 - Mesleki branşa,
 - Mesleki kıdeme göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Meslek öğretmenlerin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarını etkileyen faktörler nelerdir?
4. Meslek öğretmenlerinin, mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıkları, programlara bağlılığı etkileyen faktörlere nasıl yansımaktadır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Mesleki ve teknik öğretim, uluslararası rekabette büyük önem arz etmektedir. Çünkü teknik iş ve beyin gücü ülkelerin en kıymetli kaynaklarıdır (Yazgeç, 2008). Türkiye'nin teknik iş gücünün niteliğini arttıran birincil kaynak, meslek öğretmenleridir. Meslek öğretmenlerinin mesleki ve teknik kurumlarda yetiştirdikleri elemanlar, teknik iş gücünü oluşturarak Türkiye'nin dünya ekonomisindeki rekabetinde etkin rol almaktadır.

Teknik iş gücünün nitelikli ve işlevsel olabilmesi ancak iyi planlanmış bir eğitim ile mümkündür (Saraçoğlu, 2007). Planlanmış mesleki eğitimin kılavuzları mesleki alan çerçeve öğretim programlarıdır. Mesleki alan çerçeve öğretim programlarını uygulayan meslek öğretmenleri, öğrencilerinin eğitimini yürütmek, iş dünyasına bilgili, donanımlı, becerikli ara eleman yetiştirmek ile görevlidir.

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıkları yetişen öğrencilerin bilgisine ve donanımına doğrudan etkisi olduğundan önem arz etmektedir. Fakat alanyazında meslek öğretmenlerin mesleki eğitim programı çerçeve öğretim programına bağlılığını inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma mesleki alan çerçeve öğretim programını uygulayan meslek öğretmenlerinin öğretim programına bağlılık düzeylerinin incelenmesi ve programa bağlılıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi açısından öncü bir çalışmadır. Araştırmada öğretim programına bağlılığı sağlayan ve sağlamayan faktörler belirlenerek, program geliştirme sürecinde varsa eksiklerin giderilmesi söz konusu olabilir. Bunun yanısıra uygulamadan kaynaklı eksiklikler ortaya çıkması durumunda hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim önerileri ile bu eksikliklerin giderilmesi mümkün olabilir. Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeylerinin ve bağlılık düzeylerine etki eden faktörlerin meslek öğretmenlerinin görüşleri açısından ele alınması, farklı değişkenlerle olası ilişkilerin arttırılması amacı ile yapılabilecek yeni araştırmalar yoluyla alana özgün katkılar sunabilir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin veri toplama aracına samimi ve objektif şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma Muğla ilindeki Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde 2023-2024 eğitim-öğretim yılında görev yapan meslek öğretmenleri ile,
- Araştırmadan elde edilen nicel bulgular, Programa Bağlılık Ölçeğinden elde edilen verilerle,
- Mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılığı etkileyen faktörlerin belirlenmesine ilişkin nitel bulgular, meslek öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Mesleki Alan: Çeşitli meslek dallarını içeren, geniş istihdam fırsatları sunan alandır (Aktaş, 2012).

Meslek Dalı: Meslek alanı içerisinde tercih edilerek uzmanlaşılacak iş dallarıdır.

Mesleki Eğitim: Mesleki alanlarda başarı göstererek çalışabilmek için gereken becerileri kazandıran eğitimidir (Doğan, 1983).

Meslek Öğretmenleri: Meslek hayatına öğrencileri hazırlamak için gerekli bilgi, beceri ve iş ahlakını içeren meslek derslerini okutan öğretmenlerdir (Aslan, 2023).

Öğretim Programları: Belirli öğretim basamağındaki hedef, içerik, yöntem ve değerlendirme öğelerinin yazıldığı ve öğretimin bu plana göre yapılması için kılavuz görevi gören programdır.

Öğretim Programına Bağlılık: Öğretmenlerin geliştirilen programlara sadık kalmalarıdır.

Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği: Uyma, süre, uygulamanın kalitesi, katılımcıların tepkileri, program farklılıkları, öğretmen eğitimi ve okul iklimi olmak üzere yedi alt boyuttan oluşan beşli likert tipi ölçektir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde mesleki ve teknik eğitim, mesleki ve teknik eğitim programları, programa bağlılık incelenmiş, bu konular ile ilgili temel kuramsal çerçeve ve ilgili araştırma bulguları sunulmuştur.

2.1. Mesleki ve Teknik Eğitim

Meslek, bireyin geçimini sağlamak amacıyla sürekli olarak yaptığı, topluma yararlı mal ve hizmet üretimine katkı sağlayan, belirli kuralları ve eğitim süreci olan bir çalışma alanıdır (TDK, 2024; Üstüner, 2006). Ayrıca, kişinin toplumda yer edinmesine, aitlik duygusu yaşamasına ve toplumsal sorumluluklarını yerine getirmesine olanak tanıyan ekonomik bir faaliyet olarak tanımlanır (Kuzgun, 2009; Erden, 2001). Meslek, yalnızca geçim sağlamak için yapılan bir iş olmanın ötesinde, kişinin ilgi ve yeteneklerini doğrultusunda toplumsal değer yaratarak toplumda var olma sürecidir. Bireyler mesleklerini icra edebilmek için gerekli bilgi ve tecrübeleri mesleki ve teknik eğitim ile kazanmaktadır (Gezer, 2010).

Mesleki ve teknik eğitim, bireyleri tüm yönleriyle geliştirerek, toplumsal yaşamda gereksinim duyulan mesleklerin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulamaları kazandıran kapsamlı bir sistemdir (Alkan ve Doğan, 1976; Bolat, 2017). Bireylerin meslek sahibi olmalarını amaçlayan bu süreç, bilgi, beceri, iş yaşamı deneyimi ve mesleki etik gibi değerleri kazandırmayı hedefler (Özkan, 2021). Ayrıca, mesleki eğitim, sektörel ihtiyaçlara göre nitelikli davranış değişiklikleri yaratmayı ve teknik elemanları, teknolojik gelişmelere paralel olarak yetiştirmeyi amaçlar (Kara, 2015; Eşme, 2007). El becerisi ve pratik öğrenmelerle meslek edinmeyi sağlayan bu eğitim

süreci, iş gücünün ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanları yetiştirerek, toplumların ekonomik gelişim ve kalkınmalarına katkı sağlar (Ulus vd., 2015; Öçal, 2008; Karadeniz, 2008). Mesleki eğitim, iş yaşamının ihtiyaç duyduğu nitelikli elemanları yetiştirerek, toplumların gelişmesini ve kalkınmasını amaçlayan sistemdir.

Mesleki ve teknik eğitim, bireylere iş yaşamında gerekli bilgi, beceri ve tecrübeleri kazandırarak, toplumsal ve ekonomik kalkınmayı desteklemeyi amaçlayan bir eğitim sürecidir. Mesleki ve teknik eğitim ülkelerin nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamak için kritik bir rol oynar (Sönmez, 2006). Nitelikli iş gücü, sadece ulusal kalkınmaya katkı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda uluslararası rekabette de belirleyici bir faktör haline gelir. (Mumcu vd., 2012). Ayrıca, mesleki eğitim, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde gerekli insan gücünü yetiştirerek ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur (Gezer, 2010; Özer, 2021). Mesleki eğitim iş gücü verimliliğini arttırmaktadır. Böylelikle üretim sistemine dolayısı ile toplumsal kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Mesleki eğitim sürecinde yapılan iş bir araç olmakta, bireyin çok yönlü gelişimine destek vermektedir. Çok yönlü gelişen birey nitelikli iş gücü sınıfına dahil olacaktır.

2.1.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi

Toplumların ekonomik, sosyal ve siyasi kalkınmasının temelini eğitim sistemi oluşturmaktadır. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı hedefleyen ülkeler nitelikli insan gücünü verimli şekillerde yetiştirmelidir. Nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılayan en önemli unsur ülkelerin mesleki eğitim sistemleridir. Bu sistem ülke ekonomisine doğrudan katkı sağlayabilecek değişkenlerin başında yer aldığından oldukça önemlidir (Yıldırım ve Şahin, 2015).

Şahin ve Fındık'a (2008) göre verimli ekonominin temel taşı nitelikli iş gücüdür. Nitelikli iş gücü planlanmış bir mesleki eğitim ile kazanılabilir. Bu nedenle mesleki ve teknik eğitim ülkeler için hayati öneme sahiptir. Bıncı ve Arı'ya (2004) göre mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin gelişmişlik seviyelerini yakalayabilmek için gereklidir. Mesleki ve teknik eğitim, bilim ve teknolojiye gelişmeler doğrultusunda ihtiyaç duyulan işgücünün yetiştirilmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Tamer ve Özcan'a (2014) göre; hızla gelişen bilim ve teknolojik sebepler üretim ve hizmet alanında ihtiyaç duyulan bireylere gereksinimi arttırmaktadır. Bu bireyleri yetiştiren mesleki ve teknik eğitim bu nedenle büyük bir değer taşımaktadır. Mesleki ve teknik eğitim, öğrencilere

akademik bilgilerin yanısıra sağladığı mesleki beceriler sağlayarak iş gücü piyasasını doğrudan etkilemektedir (Canbal vd., 2020). Muğan Ertuğral'a (2018) göre mesleki ve teknik eğitim; bireylerin bilgi ve becerilerle donatılarak beşeri sermaye oluşumunda etkili rol oynadığı için değerlidir. Ayrıca nitelikli iş gücü gelişmekte olan ülkeler için çok önemli olduğundan mesleki ve teknik eğitim bir zorunluluk olmaktadır.

Mesleki ve teknik eğitim, belirli bir meslek alanındaki bilgi ve becerileri kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda o meslek ile ilgili teknolojik uygulamaların etkin bir biçimde öğretilmesini kapsamaktadır (Hayat ve Şölen, 2021). Bu bağlamda, bireylerin meslek sahibi olarak ve işgücü piyasasına hızlı bir şekilde dahil olmalarını sağlayarak işverenlerin aradığı ara eleman ihtiyacını karşılamada etkin bir rol oynadığından mesleki ve teknik eğitim büyük anlam taşımaktadır. Mesleki eğitim; bireylerin yaşamlarında sosyal, ekonomik, kültürel ve ulusal düzeyde ihtiyaçların giderilmesinde gerekliliği muhakkak olan bir eğitimidir. Mesleki ve teknik eğitim, toplumların kalkınmasında etkin rol oynadığı ve işgücü piyasasının nitelikli eleman ihtiyacını karşıladığından önem arz etmektedir (Erden ve Özsoy, 2015). Ayrıca, mesleki ve teknik eğitim, toplumların sürdürülebilir kalkınma ve rekabet gücünü artırabilmeleri için vazgeçilmez bir unsur olarak değerlendirilmelidir.

Mesleki ve teknik eğitimin toplumların kalkınmasındaki kritik rolünü kavrayabilmek için bu eğitimin tarihsel gelişimini incelemek önemlidir. Mesleki ve teknik eğitimin tarihsel gelişimini ele almak, şimdiki önemini ve gelecekteki potansiyelini iyi kavrayabilmek açısından gereklidir.

2.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı döneminde mesleki ve teknik elemanlar Ahi birlikleri ve Lonca Teşkilatında yetiştirilmiştir. Selçuklu Döneminde kurulan Ahi birlikleri esnaf ve sanatkarları bünyesinde toplayarak Osmanlıda en verimli dönemini yaşamıştır. Ahi birlikleri çocuklara askeri, dini, ahlaki ve mesleki alanlarda eğitim vererek onları yetiştirmeyi amaçlamıştır (Cengiz, 2023). Ahilik zamanla yerini Lonca teşkilatına bırakarak önemini yitirmiştir. Lonca Teşkilatı ihtiyaç duyulan teknik elemanları çıraklık-ustalık esasına dayalı yetiştirmiştir. Ailesi tarafından küçük yaşlarda meslek öğrenmesi için teşkilata verilen çocuklar bir ustanın kılavuzluğunda önce kalfalık sonra

ustalık statüsüne yükselerek ihtiyaç duyulan nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılamıştır (Semiz ve Kuş, 2004). Bu çocukların ustalık statüsünü kazanmak için iki yıl yamaklık sonunda 20 yıl çıraklık ve üç yıl kalfalık yapması gerekmektedir (Yıldırım, 2010). Lonca Teşkilatı 18. yüzyıla kadar sistemini devam ettirerek Osmanlı Devleti'nin ihtiyaç duyduğu teknik elemanları yetiştirmiştir. 19. yüzyılın başında gerçekleşen teknolojik gelişmeler Lonca Teşkilatı'nın çalışma sistemini bozarak, loncalar içinde süregelen mesleki eğitim sisteminin okul disiplini içinde yürütülmesi gerekliliğini ortaya koymuştur (Alkan, Doğan, Sezgin, 1976).

Osmanlı Devleti'nde teknik alandaki yenilik ihtiyacı, teknik ve mesleki okulların açılmasını teşvik etmiştir. II. Abdülhamit döneminde teknik eleman ihtiyacının giderek artması okulların çeşitlenmesinde önemli rol oynamıştır. Sanayi-i Nefise Mektebi, Sanayi Mektebi, Kondüktör Mektebi gibi çeşitli meslek okulları bu dönemde açılmıştır (Saylan, 2016).

1848 yılında açılan Sanayi Mektebinin başarısız olması sebebi ile Mithat Paşa “İslâhhâne” kurumlarını açmıştır. Islahhaneler mesleki ve teknik eleman yetiştirmeye yönelik ilk önemli adım olarak kabul edilmiştir (Şişman, 2008). Islahhaneler, çocukları Osmanlı adabına göre yetiştirmeyi ve meslek edindirmeyi amaçlayan kurumlardır. Bu kurumlarda şehrin ihtiyaçları göz önüne alınarak mobilyacılık, tesviyecilik, demircilik, terzilik gibi beceri dersleri açılmıştır. Dersler uygulamalı olarak öğrencilere okutulmuştur (Kumaş, 2016).

Cumhuriyetten önce mesleki eğitim için ıslahhaneler oluşturulmuş fakat mesleki ve teknik eğitim devlet politikası olarak benimsenmemiştir (Demir ve Şen, 2009). Çevrenin ihtiyaçlarına kısmen cevap veren eğitim kurumları yeterince yaygınlaştırılamamıştır. Osmanlı Dönemi'nde yapılan bu girişimler, eğitimin ve eğitim kurumlarının yaygınlaşmasında yeterince başarılı olmasa da Türkiye'deki mesleki eğitim sistemi ve kurumlarına yol göstermiştir (Başkan ve Çay, 2019).

Mesleki ve teknik eğitim, tam anlamıyla Cumhuriyet Dönemi'nde uygulanmaya başlamıştır. Türkiye'de bu eğitim gelişmiş ülkelere göre daha geç ilerlemiştir (Polat ve Karagöz, 2020). Mesleki ve teknik eğitimin gelişmesi 1920'li yıllarda gerçekleşmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün mesleki ve teknik eğitimin ilerlemesi için yoğun çaba sarf ettiği bilinmektedir. Atatürk 1923-1925 yılları arasında mesleki eğitim kurumlarını ziyaret ederek mesleki eğitimin önemine dikkat çekmiştir (Doğan, 1983). Mustafa

Kemal Atatürk'ün eğitim sisteminin geliştirilmesi için Türkiye'ye davet ettiği John Dewey, Kühne, Jung ve 1930 yılında Amerika'dan gelen bir heyet mesleki eğitim sisteminin geliştirilmesi için önerilerde bulunmuştur. Bu uzmanlar raporlarında mesleki eğitim programları, çıraklık eğitimleri ve bütçe gibi konulara değinerek görüşlerini bildirmişlerdir (Güzen ve Erbaş, 2023).

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim, 1940 yılından itibaren ivme kazanarak daha da önem kazanmıştır. 1940'ta kurulan sanayi tesisleri ve İkinci Dünya Savaşı hazırlıkları kapsamında faaliyet gösteren savaş enstitüleri, Türkiye'de mesleki eğitimin gelişimine katkı sağlamıştır (Cicioğlu, 1985). Mesleki eğitimin en fazla geliştiği 1940-1950 arasında Sümerbank, Etibank gibi kuruluşlar kurulmuş, demir-çelik, şeker, cam fabrikaları gibi fabrikalar açılmıştır (Somuncu, 2019).

Mesleki ve teknik eğitimdeki ilerlemelerin daha hızlı olabilmesi için 1933 yılında kurulan Mesleki ve Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü 1941 yılında müsteşarlığa dönüştürülmüştür. Müsteşarlık bünyesinde Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Müdürlüğü, Ticaret Öğretim Müdürlüğü, Yapı İşleri Müdürlüğü gibi bölümler oluşturulmuştur (Kılınç, 2017). Yüksek öğretimde de mesleki eğitime gereken önem verilmeye başlanmıştır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görev yapacak meslek öğretmenlerini yetiştirmek için 1937 yılında Ankara'da açılan ilk üniversite Yüksek Teknik Öğretmen Okuludur. 1938 yılında Yüksek Öğretim Kurulu'nun kurulmasıyla birlikte Kız Teknik ve Erkek Teknik Yükseköğretim kurumları fakülte olarak yapılandırılmıştır (Şahin ve Fındık, 2023). 1942 yılında planlı çalışmalar artmış ve mesleki eğitim kurumları bugüne kadar gelişerek varlığını sürdürmüştür. Geçmişten bugüne, mesleki eğitime işlevsellik ve ulusal bir nitelik kazandırma amacı, Milli Eğitim Şuraları ve Kalkınma Planları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 1998). Milli Eğitim Şuraları ve Kalkınma Planları ile iş başında eğitime önem verilmiş, nitelikli ve teknik elemanların yetiştirilmesini merkeze alan kurumlar desteklenmiştir (Ünlü, 2016). Altıncı Milli Eğitim Şurası kararları ile Çıraklık Okulları açılırken, Sekizinci Şura ile öğretim programlarının düzenlenmesi kararları alınmıştır. Onuncu Şura'da ise çok amaçlı liseler ve teknik liselerin eğitimine ilişkin belirleyici kararlar alınarak, ortaöğretim mesleki eğitim kurumlarının nitelikli teknik eleman yetiştirmeye odaklanması sağlanmıştır (Alkan vd., 1998).

2.3. Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

Mesleki ortaöğretim kurumlar yönetmeliğine göre mesleki ve teknik eğitim kurumlarının amacı; ulusal ve uluslararası standartlara göre birçok alanda mevzuata dayalı nitelikli iş gücü ihtiyacını karşılayacak elemanlar yetiştirmektir. Mesleki bilgi ve becerilerin güncellenerek uygulandığı programlar; meslek ahlakı, iş sağlığı ve güvenliği, girişimcilik bilinci ile çevresel ve sosyal sorumluluk bilinci kazandırmayı amaçlamaktadır (MEB, 2017).

Türkiye'de ortaöğretim seviyesinde mesleki ve teknik eğitim; örgün ve yaygın eğitim kurumlarında verilmektedir. Örgün eğitim kurumları; Çok Programlı Anadolu Liseleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleridir. Yaygın eğitim kurumları ise Mesleki Açık Öğretim Liseleridir (MEB, 2019). Bu programlara ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

2.3.1 Türkiye'deki Örgün Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

2.3.1.1 Çok Programlı Anadolu Liseleri: Çok programlı liselerde öğrencileri yükseköğretime, meslek edindirmeye ve iş yaşamına hazırlayan programlar uygulanmaktadır (Çetin, 2017).

2.3.1.2 Mesleki Eğitim Merkezleri: Mesleki eğitim merkezlerinde teorik ve uygulamalı eğitim birlikte planlanır. Mesleki eğitim merkezleri öğrencilere 11. sınıfta kalfalık sınavından başarılı olunması durumunda Kalfalık Belgesi veren kurumlardır. Kalfalık Belgesini aldıktan sonra, 12. sınıf öğrencileri program kapsamında gördükleri kuramsal ve uygulamalı eğitimi tamamlayarak girdikleri sınavda başarılı olurlarsa Ustalık Belgesi almaya hak kazanırlar (MEB, 2017). Ortaöğretim sonunda mezun olan öğrenci Ustalık Belgesi ile bağımsız iş yeri açma belgesini de alarak iş yaşamına devam eder.

2.3.1.3 Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri: Mesleğe ait bilgi ve beceriler ile genel kültür derslerinin de okutulduğu kurumlardır. Öğrencilere dokuzuncu sınıfta mesleki alan eğitimi verilirken 10. sınıf, 11. sınıf ve 12. sınıfta meslek alanına bağlı olarak seçilen dalın eğitimi verilmektedir. Türkiye'de Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde 52 alan ve bu alanlar altındaki 111 dalda eğitim-öğretim süreci devam etmektedir (MEB, 2019).

2.3.2 Türkiye'deki Yaygın Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

2.3.2.1 Mesleki Açık Öğretim Liseleri: Program içeriği bakımından örgün mesleki eğitim kurumlarıyla benzer olmakla birlikte işleyiş bakımından farklılık göstermektedir. Mesleki eğitim uzaktan öğretim ile sürdürülmektedir. Derslerden başarılı sayılma ve mezuniyet durumu kredi sistemine dayanmaktadır. Örgün eğitim kurumlarında olduğu gibi mesleki eğitim süresi dört yıldır (MEB, 2019).

Türkiye'de örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumları, öğrencilerine alanlarına yönelik öğretim programları ile eğitim vermektedir. Mesleki alan ve dallara göre değişen öğretim programları, öğrencilerin alanlarına özgü mesleki bilgi ve beceriler sunan çeşitli programlarla donatılmıştır. Bu bağlamda mesleki eğitim kurumlarındaki mesleki alanlar ve öğretim programları, mesleki ve teknik eğitimin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır.

2.4. Mesleki ve Teknik Eğitim Öğretim Programları

Mesleki ve teknik eğitim programları bireyleri iş yaşamına uygun şekilde yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda iş gücü piyasası ihtiyaçlarına ve iş analizi yaklaşımına odaklanmaktadır. Bu yaklaşımda mesleklerin analizi yapılmakta, tanımlanan meslek profili doğrultusunda meslek elemanının yapması gerekli iş, görev ve işlemler belirlenmektedir (MEB, 2019).

Öğretim programları belirlenen işlerde sahip olunması gereken bilgi, beceri, tavır ve tutumları ders ve ders kazanımlarıyla elde etmeyi hedeflemektedir. Eğitim etkinlikleri ise bu hedeflere uygun olarak bireyleri iş yaşamına hazırlayacak şekilde planlanmaktadır. Geliştirilen öğretim programları eğitsel etkinliklerin hazırlanmasını, uygulanmasını ve değerlendirilmesini kapsayan ayrıntılı planlardır (MEB, 2019).

2.4.1 Bilişim Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı

Bilişim teknolojileri, tüm dünyada hızla gelişmektedir. Gelişme ile dünyada rekabet artmakta, sektörün ilerleyerek rekabet edebilmesi için ülkelerin politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Bilişim teknolojileri öğretim programı, alanında yer alan

mesleklerin ulusal ve uluslararası standartlara uygun şekilde geliştirilmesini ve sektörün ilerlemesine katkı sağlamayı hedefleyerek hazırlanmaktadır (MEB, 2024).

Bilişim Teknolojileri alanı çerçeve öğretim programında iki dal bulunmaktadır. Bu dallar Yazılım Geliştirme ve Ağ İşletmenliği dallarıdır. Program süresi dört yıldır. Programı tamamlayan öğrencilerde temel ortak bilgi, beceri ve yetkinliklerin kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB, 2024).

2.4.2 Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı ve Öğretim Programı

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çerçeve Öğretim Programının, erken çocukluk eğitim modellerinin oluşturulması, nitelikli iş gücü ihtiyacı ve sektörde çalışanların bilgi ve becerilerinin güncellenmesi ihtiyacına yönelik hazırlanması amaçlanmaktadır. Bu programda Erken Çocukluk ve Özel Eğitim dalı olmak üzere iki dal yer almaktadır. Programın süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.3 Elektrik ve Elektronik Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı

Elektrik ve Elektronik sanayisi sürekli ilerlemekte ve değişmekte, küresel düzeyde hızla gelişip değişen pazar ve rekabet şartlarına uyum sağlamaktadır. Bu özellikleri nedeni ile elektrik ve elektronik ülkeler için oldukça önemlidir. Hazırlanan Elektrik ve Elektronik Teknolojisi Alanı Çerçeve Öğretim Programı bu koşullara uygun olarak hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Hazırlanan Elektrik ve Elektronik Çerçeve Öğretim Programında; Asansör Sistemleri, Elektrik Tesisatları ve Dağıtımı, Elektrikli Cihazlar Teknik Servisi, Elektronik ve Haberleşme, Endüstriyel Bakım Onarım ve Savunma Elektronik Sistemleri olmak üzere altı dal yer almaktadır (MEB, 2024).

2.4.4 Güzellik Hizmetleri Alanı ve Öğretim Programı

Güzellik Hizmetleri Alanı Çerçeve Öğretim Programında Güzellik Hizmetleri dalı yer almaktadır. Program meslekte ulusal ve uluslararası standartlara uygun olarak hazırlanmıştır. Programın toplam süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.5 Makine ve Tasarım Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı

Makine teknolojileri sanayisi doğrudan üretim sektörünü etkilemektedir. Bu nedenle istihdama ve ülke ekonomisine katkısı büyüktür. Türkiye'de bu sektörde nitelikli eleman ihtiyacı vardır meslek lisesinde yer alan Makine ve Tasarım Teknolojisi Alanı bu ihtiyacı karşılamayı amaç edinmiştir (MEB, 2024).

Makine ve Tasarım Teknolojisi Alanı Çerçeve Öğretim Programında Bilgisayarlı Makine İmalatı, Endüstriyel Kalıp, Makine Bakım Onarım, Bilgisayar Destekli Makine Ressamlığı, Bilgisayar Destekli Endüstriyel Modelleme, Tıbbi Cihaz Üretimi, Endüstriyel Ürünler Tasarımı, Değirmencilik ve Savunma Mekanik Sistemleri olmak üzere dokuz dal bulunmaktadır. Makine ve tasarım teknolojisi alanı ve alan altında yer alan meslekler için ulusal ve uluslararası standartlara uygun örgün öğretim programı hazırlanmıştır. Program süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.6 Metal Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı

Metal teknolojis, sanayileşmiş ülkelerde rekabetin yoğun olduğu bir sektördür. Bu nedenle ülkeler bu sektörü korumak ve rekabet güçlerini geliştirmek istemektedir. Metal Teknolojileri Alanı Çerçeve Öğretim Programı bu doğrultuda hazırlanmaktadır. Metal Teknolojileri Alanı Çerçeve Öğretim Programında Metal Doğrama ve Kaynakçılık olmak üzere iki dal bulunmaktadır. Program süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.7 Mobilya ve İç Mekan Tasarımı Alanı ve Öğretim Programı

Mobilya ve iç mekan tasarımı, ekonomik kalkınma sürecinde belirgin rol oynayan bir sanayi dalıdır. Sağladığı istihdam imkanı, üretim sürecinde yarattığı katma değer ve uluslararası ticaretteki etkisiyle öne çıkmaktadır. Mobilya ve iç mekan tasarımı alanındaki eğitim nitelikli insan gücünü yetiştirmektedir. İş gücünü yetiştirirken gelişen eğitim teknolojisi ve yöntemlerini kullanmaktadır (MEB, 2024).

Mobilya ve İç Mekan Tasarımı Çerçeve Öğretim Programı Türkiye de bu alanda ihtiyaç duyulan ara elemanları yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda program ulusal ve uluslararası standartlara uygun hazırlanmaktadır. Hazırlanan Mobilya ve İç

Mekan Tasarımı Çerçeve Öğretim Programında Mobilya Üretim Teknolojisi ve Mobilya İç Mekan Ressamlığı olmak üzere iki dal bulunmaktadır. Programın süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.8 Motorlu Araçlar Teknolojisi Alanı ve Öğretim Programı

Motorlu araçlar teknolojisi alanı sürekli ve hızlı gelişim içinde olan, büyük rekabetin olduğu ve bu rekabet gücünün gelişmesi için politikalar uygulanan mesleki alandır. Motorlu araçlar alanında ara eleman yetiştirmek için kullanılan Motorlu Araçlar Teknolojisi Çerçeve Öğretim Programında Elektrikli Araçlar, İş Makineleri, Otomotiv Boya, Otomotiv Elektromekanik, Otomotiv Gövde dalları yer almaktadır. Programın süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.9 Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme Alanı ve Öğretim Programı

Tesisat teknolojisi ve iklimlendirme, dünyada hızla gelişen, çevreyi ve doğayı doğrudan etkileyen bir alan olup, bu nedenle ülkelerin özel planlamalar yaptığı bir sektördür. Tesisat teknolojisi ve iklimlendirme alanında kullanılan Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme Çerçeve Öğretim Programında Tesisat ve Enerji Sistemleri ile Soğutma ve İklimlendirme Sistemi olmak üzere iki dal yer almaktadır. Programın süresi dört yıldır (MEB, 2024).

2.4.10 Yiyecek ve İçecek Hizmetleri Alanı ve Öğretim Programı

Yiyecek ve içecek hizmet alanı, beslenme kurumlarında yiyecek ve içeceklerin servise hazır hale getirilerek sunulmasını amaçlayan hizmet sektörüdür. Turizm sektöründeki gelişmeler ve gıda üretim- tüketim zincirine teknolojik gelişmelerin dahil olması ile ortaya çıkan ihtiyaçlar, yiyecek içecek hizmetleri alanının gelişmesine katkı sağlamıştır. Dünyada ve Türkiye'de hızlı gelişmekte olan bu hizmet alanı, istihdam sağladığı için önemli hale gelmiştir. Yiyecek ve içecek hizmetleri alanında istihdam edilecek olan nitelikli elemanları yetiştirmek önemlidir. Bu alanda hizmet elemanlarını yetiştirmek için kullanılan program ulusal ve uluslararası düzeyde standartlara uygun olarak hazırlanmıştır. Program süresi dört yıldır (MEB, 2024).

Farklı sektörlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak tasarlanan mesleki alanlar, hem teknolojik gelişmeler hem de eğitim yaklaşımları doğrultusunda sürekli bir değişim ve gelişim süreci içerisinde. Bu bağlamda, mesleki alanların ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde mesleki alan çerçeve öğretim programlarının önemi büyüktür. Söz konusu programlar, sektörel beklentilere uygun şekilde öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede, öğrenciler hem ülke ekonomisine katkı sunan hem de bireysel kariyerlerinde başarı elde eden donanımlı bireyler olarak yetiştirilmektedir.

2.5. Öğretim Programı ve Öğretim Programına Bağlılık

Öğretim programı, bireylere kazandırılması hedeflenen bilgi, tutum ve becerilerin planlı bir şekilde aktarılmasını sağlayan, belirli bir bilgi bütünlüğüne sahip yapılandırılmış programdır. Öğrenme ve öğretim sürecindeki tüm etkinlikleri kapsar (Şeker, 2014). Öğretim programları, hedeflenen kazanımların öğretiminde kullanılacak içerikleri ve öğrenme-öğretme sürecinin nasıl planlanıp yürütülmesi gerektiğini gösteren rehber niteliğindedir (Özçelik, 2014). Öğretim programları bireylerin bilgi, beceri ve tutum geliştirmelerinde önemli bir kılavuz işlevi görmektedir.

Öğretim programı hedeflerine ulaşmak, programın belirlediği kazanımlar, içerikler ve süreçlerin doğru bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. Bu bağlamda, öğretim programlarına bağlılık, öğrenme süreçlerinin planlandığı şekilde ilerlemesi ve hedeflenen eğitim çıktılarının elde edilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Programın etkinliğini ve başarı düzeyini belirleyen bu bağlılık, uygulayıcıların programa sadık kalarak ilerlemesini gerektirmektedir.

Öğretim programına bağlılık kavramı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Öğretim programına bağlılık, programı uygulayan tüm paydaşların programa sadık kalarak uygulamasıdır (Bümen vd., 2014; Pence vd., 2008). Dusenbury vd (2003) ile Kuloğlu (2023) öğretim programına bağlılığı, uzmanların hazırladığı programın öğretmenler tarafından uygulanma derecesi ile hedeflenen program ile uygulanan program arasındaki uyum olarak tanımlamıştır. Programa bağlılık uygulayıcıların programın hedeflerini doğru anlayarak uygulamasıdır (Ornstein ve Hunkins 2004; Marsh ve Willis, 2007).

Öğretmenlerin programı ne kadar uyguladıkları programa bağlılık derecelerini ifade etmektedir (Bay vd., 2017; Bümen vd., 2014). Öğretmenlerin programa bağlılıklarına, programı anlama ve uygulama becerilerinin etki ettiği düşünülmektedir (Akınoğlu ve Doğan, 2012). Dusenbury ve diğerlerine (2003) göre öğretmenlerin programa bağlılıklarını iç ve dış faktörler etkilemektedir. İç faktörler; öğretmenlerin mesleki bilgi, deneyim ve diğer kişisel özellikleri ile ilgili iken dış faktörler; programın özellikleri ve uygulandığı kurumlar ile ilgilidir. Marsh ve Willis (2007) öğretmenlerin programa bağlılıklarına; öğretmen, öğrenci ve program özellikleri ile okul iklimi gibi faktörlerin etkilediğini belirtmektedir.

Programa bağlılığın incelenmesi programda yapılan değişikliklerin başarıları ve başarısızlıkları hakkında bilgi vereceği için önemlidir. Bu nedenle Fullan ve Pomphret (1977), programın planlanan değişikliklerini, uygulanma oranlarını ve başarısızlık nedenlerini belirleyebilmek için programa bağlılığın esas olduğunu belirtmiştir. Öğretim programına bağlı kalınması, hazırlanan programdan üst düzey fayda sağlamak için gerekli ön koşuldur (Arthur ve Blitz, 2000). Bümen ve arkadaşları (2014), öğretim sürecini doğru değerlendirmenin, öğretmenlerin programa bağlılıklarının belirlenmesiyle mümkün olacağını ve bu nedenle programa bağlılığın önemli olduğunu belirtmiştir. Dusenbury ve arkadaşları (2003), Mihalic (2004) ve Rigwalt ve arkadaşlarının (2003) çalışmaları, öğretim programlarına bağlılığın, programların başarısı üzerinde doğrudan ve kritik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Programa bağlılığın incelenmesi, yalnızca programların etkili olup olmadığını değerlendirmek için ön bilgi sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bu bağlılığın programların başarısında belirleyici bir etken olduğunu göstermektedir.

2.5.1 Öğretim Programına Bağlılığa Etki Eden Faktörler

Eğitim öğretim faaliyetlerinin veriminin artırılması amacı ile yapılan değişikliklerin yararlı olabilmesi için programa bağlı kalınması önemlidir (Gelmez Burakgazi, 2019). Carol ve diğerleri (2007) programı etkileyen birçok faktör olduğu için programa bağlı kalınmasının zor olduğunu belirtmiştir. Hazırlanan programa bağlı kalınmasını öğretmen ve öğrenci özellikleri gibi birçok faktörün etkilediği düşünülmektedir (Bay vd, 2017). Yıldız ve diğerleri (2014) programa bağlılığı; program, öğretmen, öğrenci ve kurum özellikleri ile bölgesel, sosyal ve ekonomik

özelliklerin etkilediğini belirtmektedir. Carrol ve diğerleri (2007) öğretim programına bağlılığı etkileyen faktörleri moderators olarak adlandırmıştır. Bu faktörleri; müdahalenin/ uygulamanın karmaşıklığı, kolaylaştırıcı stratejiler, uygulamanın kalitesi ve katılımcı tepkileri olarak isimlendirmiştir.

Müdahalenin/uygulamanın karmaşıklığı: Programların yapısal özelliklerinin program uygulayıcılarının bağlılıklarını etkilemesidir. Basit ve sade hazırlanan programlar uygulayıcılar tarafından daha anlaşılır olacağından programı etkili şekilde uygulama olasılıkları daha yüksektir (Dusenbury vd., 2003).

Kolaylaştırıcı stratejiler faktörü: Uygulayıcılara program hakkında bilgiler veren kılavuz, yönerge gibi tanıtıcı ve kolaylaştırıcılar programa bağlı kalınmasını olumlu yönde etkilemektedir.

Uygulamanın kalitesi faktörü: Hazırlanan program ile uygulanan programın benzerlik derecesidir. Programın uygulayıcılar tarafından doğru yöntemlerle uygulanmamasının programa bağlılığı olumsuz yönde etkilemesi ile ilgilidir.

Katılımcı tepkileri faktörü: Programa karşı gösterilen ilgi ve tepkinin bağlılığı önemli ölçüde etkilemesidir.

Fullan (2007), öğretim programının uygulanmasını etkileyen faktörleri üç ana kategoriye ayırmıştır. Bunlar, değişimin özellikleri, bölgesel ve kurumsal etkenler, ayrıca dışsal etkenlerdir. Bu faktörler, öğretim programının etkin bir şekilde uygulanmasını şekillendiren önemli unsurlarlardır (Akt. Bümen vd., 2014).

Değişimin özellikleri: Programın hedeflerinin açık ve sade olarak olası karışıkları önlemesi, programın uygulama sürecindeki eksik ve ihtiyaçların tespit edilebilmesi yeniliklerin uygulanmasını kolaylaştıracaktır.

Bölgesel/ kurumsal etkenler: Toplum ve okul özellikleri ile öğretmen ve yönetici özellikleri programın uygulanmasını etkileyen koşullardır.

Dışsal etkenler: Kamu ve özel kurumların politika, bilimsel araştırma gibi etkenlerle program sürecinde etkili olmasıdır.

Dusenbury ve arkadaşları (2003) programa bağlılığı etkileyen faktörleri; öğretmen eğitimi, program özellikleri, öğretmen özellikleri ve kurumsal özellikler olarak kategorize etmiştir.

Öğretmen eğitimi: Belli hedefler doğrultusunda hazırlanan programların uygulayıcı öğretmenlerdir. Dolayısı ile programların başarılı olmasında öğretmenlerin etkisi kuşkusuz çok önemlidir. Programı uygulayarak hayata geçiren öğretmenlerin aldıkları hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler programın öğeleri ve felsefesi hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamakta, programın hedeflerine ulaşmasında yardımcı olarak bağlılığı etkilemektedir (Dusenburg vd, 2003).

Program özellikleri: Programın açık ve anlaşılır olması, program uygulayıcılarının programa olan inançları, programa destek veren kurumlar, programın yeterlilik düzeyi programa bağlılığı etkilemektedir (Bümen vd., 2014).

Öğretmen özellikleri: Öğretmenler programın uygulayıcıları olduklarından sahip oldukları kişisel özellikleri öğretim programında bağlılıklarında oldukça etkili olmaktadır. Öğretmenlerin inançları, tutumları, bakış açıları, program hakkındaki düşünceleri programa bağlılıklarını etkilemektedir. Yeniliklere açık öğretmenlerin yeni programları benimsemesi ve uygulaması daha hızlıdır (Bümen vd., 2014).

Kurumsal özellikler: Öğretmenlerin görev yaptıkları kurumların sağladıkları destek ve imkanlar programa bağlılığı etkileyen faktörlerdendir. Görev yapılan kurumun kültürü, kurum yöneticilerinin tavır ve tutumları, liderlik yönetimi öğretmenlerin programa bağlılığını etkileyen özelliklerdendir (Bümen vd., 2014). Öğretmenlerin bağlı bulundukları kurumun destekleyici tavır ve tutumlara sahip olması öğretmenlerin programa bağlılıklarını ve başarılarını olumlu yönde etkilemektedir (Zengin, 2010).

Bümen ve diğerleri (2014) Türkiye'de öğretim programına bağlılığı etkileyen faktörleri; öğrenci özellikleri, bölgesel-sosyal-ekonomik-kültürel özellikler, merkeziyetçi eğitim sistemi ve geleceği belirleyici ulusal sınavlar olarak belirlemiştir.

Öğrenci özellikleri: Türkiye'de sınıflarda eğitim gören öğrencilerin akademik başarı düzeyleri eşit olmadığından öğretmenlerin sınıflara göre programı uygulama durumları değişmekte ve programa bağlılıkları farklılık göstermektedir (Bümen vd., 2014). Çaydaşı (2022) öğrencilerin dikkat sürelerinin, internet kültürünün ve zihinsel hazırbulunuşluklarının öğretmenlerin uyguladıkları program ile bağlı kalmaları gereken program arasında farklılıklara neden olduğunu belirtmektedir.

Bölgesel-sosyal-ekonomik-kültürel özellikler: Türkiye'de okulların bulunduğu konum itibarıyla değişiklik gösteren sosyal, ekonomik ve kültürel özellikler

öğretmenlerin programa bağlılıklarını etkilemektedir. Okullar arasında farklılık gösteren imkanlar (materyaller, laboratuvarlar gibi) imkân eşitsizliği yarattığından uygulanan programlarda da fark yaratmaktadır. Ayrıca siyasi ve etnik sorunların da okulların bulunduğu bölgelere göre değiştiği ve bu durumun programa bağlılığa etkisi olduğunu belirtilmektedir (Bümen vd., 2014).

Merkeziyetçi eğitim sistemi: Eşit imkân ve şartlara sahip olmayan okullara merkeziyetçi anlayışla hazırlanmış olan tek bir programın gönderilmesi problemler yaratmakta, programa bağlılığa zarar vermektedir. Bölgeler arasındaki farklar hedeflenen programa bağlılık esasında değişikliğe neden olmaktadır. Bu nedenle hazırlanan programların okul temelli olması programa bağlılık düzeyini olumlu yönde etkileyebilir (Bümen vd., 2014).

Geleceği belirleyici ulusal sınavlar: Türkiye'de öğrencilerin geleceğini belirleyen ulusal sınavlar yapılmakta, merkezi sınavlarda sorusu bulunan derslere önem verilmekte merkezi sınav sisteminde sorusu bulunmayan dersler önemsenmemekte ve bu durum programa bağlılığa zarar vermektedir. Programların sınav başarısına yönelik uygulanmaya çalışılması ise bağlılığa zarar veren bir diğer husus olarak belirlenmiştir (Bümen vd., 2014).

2.5.2 Öğretim Programına Bağlılığın Ölçülmesi/Programa Bağlılığın Boyutları

Programın değerlendirilmesi için programa bağlılığın ölçülmesi gerekmektedir. Programa bağlılık ölçülürken programın uygulanma aşaması da değerlendirilmiş olmaktadır (Meyers ve Brandt, 2015). Programa bağlılığın ölçülmesi programın uygulanması ve sonuçları arasında bağlantı kurulmasına yardım ederek programın başarı ve başarısızlığını ortaya koymaktadır (Sanchez vd., 2007).

Dane ve Schneider (1998) programa bağlılığın ölçülmesinde beş temel boyut olduğunu belirtmektedir. Bu boyutlar; uyma (adherence), maruz kalma- doz/süre (exposure), uygulama kalitesi (quality of delivery), katılımcı tepkileri (participant responsiveness) ve program farklılıklarıdır (program differentiation).

Uyma: Programın uygulama sürecinde kullanılan etkinlik ve yöntemlerin program ile uyumunu ifade etmektedir. Program uygulanırken getirilen yeniliklerin asıl programa olan uygunluğunu ifade etmektedir (Dusenbury vd., 2003). Uyma boyutu

program bağılılığın ölçülmesinde kabul edilen en temel boyuttur. Çünkü aslına uygun kullanılan program öğeleri programa bağılılık düzeyini olumlu ve yüksek derecede etkilemektedir (Carroll vd. 2007).

Doz/Süre: Programın uygulanma derecesini ve programın katılımcılara ne derece aktarıldığını tanımlamaktadır. Programların uygulanma sıklığı, sayısı ve uygulanma süresini ifade etmektedir. Programın gerçekleşme süresi, program oturumlarının uygulanma süresi ve sayısı ve programda kullanılan tekniklerin kullanılma süresi ile ilgilidir (Dane ve Schneider, 1998).

Uygulamanın Kalitesi: Program öğelerinin etkili bir şekilde uygulanması ile ilgilidir. Program öğelerinin nasıl kullanıldığını, öğretmenin yaptığı hazırlıkları, sınıf iklimi ve etkileşimini ifade etmektedir (Bümen vd. 2014). Öğretim programının başarıya ulaşmasında etkili uygulama oldukça önemlidir. Öğretim programının katılımcılara etkili şekilde iletilmemesi programın hedeflerine ulaşmasının önünde engeldir. Bu nedenle uygulamanın kalitesini ölçmek programa bağılılığın ölçülmesinde önemlidir (Carroll vd., 2007).

Katılımcıların tepkileri: Öğretim programının uygulanırken katılımcıların ne derece dikkatini çektiği ve ilgilerini uyardığını ifade etmektedir. Katılımcıların öğretim programına katılım gösterme ve isteklilik düzeyleri ile ilgilidir (Dane ve Schneider, 1998). Katılımcıların tepkileri program çıktılarını da etkilemektedir. Katılımcıların tepki göstermediği programın içeriğinde değişiklikler yapılabilir, bazı bölümlere ekleme ve çıkarma yapılması düşünülebilir. Bu nedenle programa bağılılığın ölçülmesinde önem ifade etmektedir (Arslan Çelik, 2020, s. 14).

Program Farklılıkları: Uygulanan programın diğer programlardan farklılıklarını ifade eder. Yeni öğretim programı ile eski öğretim programı arasındaki bilgi, beceri, yöntem ve yaklaşım farklılıklarının ölçülmesidir (Bümen vd., 2014). Program farklılıkları boyutu, programların başarı veya başarısızlıklarına katkıda bulunan unsurların tespit edilmesine olanak sağladığı için kritik bir öneme sahiptir (Carroll vd., 2007).

Öğretim programına bağılılığın ölçülmesinde beş boyutun ölçülmesi ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Birinci görüş öğretim programına bağılılığın ölçülmesinde boyutların tamamının ölçülmesi gerektiği yönündedir (Dane ve Schneider, 1998). İkinci

görüş ise boyutlardan birkaçının ölçülmesinin programa bağlılığı tespit etmek için yeterli olduğu yönündedir (Azano vd., 2011).

2.6. İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Bu bölümde meslek öğretmenleri ve öğretim programına bağlılık ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.6.1 Meslek Öğretmenleri ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Erdabak (2023) muhasebe meslek öğretmenlerinin muhasebe eğitiminde öğretme-öğrenme ve kariyer planlama sorunlarını nitel bir çalışma ile incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya 11 muhasebe öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda öğrenme sorunlarının öğrencilerin istek ve ilgisizliğinden kaynaklandığı ayrıca muhasebe eğitimine ön yargı ile yaklaştıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin teknolojiyi etkin kullanmadıkları ve kariyer planlamasında eksiklikleri olduğu görülmüştür. Öğretmenler, öğrencilerin ilgi düzeylerinin artırılması ve uygun öğretim tekniklerinin kullanılmasını önermişlerdir.

Ettin (2021) meslek öğretmenlerinin örgütsel bağlılık ve yaratıcılık düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma 199 gönüllü öğretmenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda örgütsel bağlılık ve yaratıcılık düzeylerinin mesleki doyuma etki ettiği tespit edilmiştir. Örgütsel bağlılık ile mesleki doyum arasında düşük düzeyde, mesleki doyum ile yaratıcılık arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucunda okulların ve atölye çalışma ortamlarının düzenlenmesi, ders materyallerinin teknolojiye uygun hale getirilmesi gibi çözüm önerileri sunulmuştur.

Gökmen (2021) meslek öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin dönüşümcü liderlik özellikleri ve okula bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilen araştırmaya 293 meslek öğretmeni katılmıştır. Uygulanan ölçeklerin analizi sonucunda okul müdürlerinin dönüşümcü liderlik özelliklerinin artması ile öğretmenlerin okula bağlılıklarının arttığı

sonucuna ulaşılmıştır. Okul mdrlrinin dönüşümcü liderlik özelliklerinin gelişmesi için seminerler ve ödül yöntemi çalışmaları önerilmiştir.

Küçük (2020) okul mdrlrinin liderlik davranışlarının meslek ğretmenlerinin performansına etkisini araştırmıştır. 100 meslek öğretmeninden toplanan nicel verilerin analizi sonucunda okul mdrlrinin liderlik davranışlarının meslek ğretmenlerinin performansını yüksek düzeyde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Okul mdrlrinin liderlik davranışlarını arttırmak için hizmet içi eğitimler önerilmiştir.

Arslan Kesdek (2019) tarafından meslek lisesinde görev yapan meslek öğretmenleri ile kültür ğretmenlerinin iş doyumları arasındaki fark incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın örneklemini 181 meslek ve 159 kültür ğretmeni oluşturmuştur. Toplanan nicel verilerin analizi sonucunda kültür öğretmenleri ve meslek öğretmenleri arasındaki mesleki doyum arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Meslek ve kültür öğretmenleri iş doyumları kısmen doyumlu olarak tespit edilmiştir.

Özek (2019) meslek liselerinin fiziki koşullarıyla meslek ğretmenlerinin iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 149 meslek öğretmeninin katıldığı araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri analizi sonucunda öğretmenlerin iş tatmin düzeylerinin çalıştıkları okulların ve atölyelerin fiziki koşullarıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Atölye ve fiziki imkanların daha uygun hale getirilmesi önerilmiştir.

Suna (2018) tarafından meslek liselerinde görev yapan yöneticilerin meslek ğretmenlerinin performansını arttırmaya yönelik kullandıkları yöntemler ile ilgili nitel bir çalışma yapılmıştır. Olgubilim desenin kullanıldığı çalışmaya 12 okul yöneticisi katılmıştır. Araştırma sonucunda yönetici davranışlarının meslek ğretmenlerinin performansını etkilediği görülmüştür. Okul yöneticilerinin hizmet içi kurslar ve eğitim almasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Yıldız (2016) alışmasında, teknik öğretmenlerde örgütsel stres kaynakları ile iş ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada teknik öğretmenin örgütsel stres kaynakları ile iş ve yaşam doyumunu arasında olumsuz anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. İş doyumunu ile yaşam doyumunu değişkenleri arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Örgütsel stres faktörlerinin iş ve yaşam doyumunun olumsuz yönde anlamlı yordayıcısı olduğu, iş

doyumunun ise yaşam doyumunun olumlu yönde yordayıcısı olduğu araştırma sonunda tespit edilmiştir.

Kara (2015) mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan meslek öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği bilgi düzeylerini incelemiştir. Tarama modelinin kullanıldığı araştırmada öğretmenlerin %14.2'si iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilgisinin olmadığını, %36.8'lik kısmın ise herhangi bir eğitim belgesi olmadığı tespit edilmiştir. 30 öğretmenin derslerde hiç iş sağlığı ve güvenliğinden bahsetmediği, %71.7'lik kısmın ise atölyenin ilk dersinde iş sağlığı ve güvenliğinden bahsettiği belirlenmiştir.

Deliönü (2014) meslek öğretmenlerinin iş doyumsuzluğunu incelemiştir. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmaya katılan meslek öğretmenlerinin iş doyumsuzluğu orta düzeyde bulunmuştur. Öğretmenlerin en büyük iş doyumsuzluğu duyduğu konunun ücret olduğu ayrıca yönetim ve denetimden ötürü de iş doyumsuzluğu yaşadıkları belirlenmiştir.

Bilgin (2012) meslek öğretmenlerinin eğitimde bilgi teknolojileri kullanım yeterliliklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Tarama yönteminin kullanıldığı araştırma sonucunda, bilgi teknolojilerinin en yoğun şekilde bilişim teknolojileri alanında kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca meslek öğretmenlerinde yaş ilerledikçe bilgi teknolojileri kullanım yeterliliklerinin düşük çıktığı görülmüştür. Araştırma sonunda bilgi teknolojileri kullanım yeterlilikleri düşük olan öğretmenler için hizmet içi eğitim ve kurslar önerilmiştir.

Gülören (2011) meslek öğretmenlerinin mesleki yabancılaşmasının boyutlarını araştırmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada yapılan analizler, meslek öğretmenlerinin mesleklerine düşük düzeyde yabancılaştıklarını ortaya koymuştur. Mesleki yabancılaşmanın eğitim seviyesi, aylık gelir tatmini, çalışılan okul memnuniyeti, bilimsel ve sosyal faaliyetlere katılım ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Vuranok (2009) meslek öğretmenlerinin uzaktan eğitim ile bilgi ihtiyacının karşılanmasını araştırmıştır. Betimsel tarama modelinin kullanıldığı araştırmaya 221 meslek öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda, meslek öğretmenlerinin zamanla unuttukları önemli bilgileri hatırlamaya ve yeni bilgiler öğrenmeye ihtiyaç duydukları

tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, üniversitelerin teknik öğretmenlerin bilgilerini güncellemelerini sağlayacak uzaktan eğitim programları oluşturması önerilmektedir.

Tuğcu (2009) mesleki ve teknik liselerde meslek öğretmenlerinin öğrenci motivasyonu üzerindeki etkisini incelemiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmaya 600 meslek lisesi öğrencisi katılmıştır. Meslek öğretmenlerinin beden dili davranışları ile öğrenci motivasyonu arasında anlamlı olumlu ilişki tespit edilmiştir.

Debreli (2009) tarafından modüler sistemde meslek liselerinde görev yapan meslek öğretmenlerinin alanları ile uyum süreçleri incelenmiştir. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Lisansüstü eğitim seviyesine sahip meslek öğretmenlerinin en yüksek yeterlilik düzeyine sahip olduğu ve uyum sürecinde en az zorluk yaşadıkları görülmüştür. Hizmet içi eğitimlerin modüler sistemde meslek öğretmenlerinin alan yeterliklerine ve uyum süreçlerine katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Kocabaş (1993) meslek öğretmenlerinin hizmet içi eğitim etkinlikleri ve yönetimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Meslek öğretmenlerinin hizmet içi etkinliklerine önem verdikleri, atama, terfi gibi durumlarda mutlaka hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Araştırma sonucunda, eğitim etkinliklerinin istenen düzeyde etkili ve faydalı olmadığı, bu nedenle MEB ve üniversite iş birliği ile hizmet içi eğitimlerin planlanarak uygulanması önerilmiştir.

Yapılan araştırmalar, meslek öğretmenlerinin iş doyumu, örgütsel bağlılık, liderlik etkisi, öğrenci motivasyonu, iş sağlığı ve güvenliği bilgisi ve okul koşullarına dair çeşitli zorluklar yaşadığını göstermektedir. Öğretmenlerin teknolojiyi etkin kullanmada eksiklikleri, fiziki koşullar ve atölye ortamının yetersizliği, iş sağlığı ve güvenliği bilgisi yetersizlikleri, liderlik özelliklerinden etkilenme düzeyleri ve eğitim programlarına bağlılıkları gibi faktörler mesleki performanslarını etkilemektedir. Bu sorunları çözmek için hizmet içi eğitim, uygun okul, atölye koşulları ve teknoloji kullanımı gibi alanlarda iyileştirmeler önerilmektedir. Genel olarak, meslek öğretmenlerinin gelişimini desteklemek amacıyla daha fazla eğitim imkanı sunulması ve düzenli, yapılandırılmış çalışma ortamlarının oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.

2.6.2 Öğretim Programına Bağlılık ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Kuloğlu (2023) tarafından yapılan çalışmada program özerkliği, öğretmen özerkliği, öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve TBAP arasındaki ilişki incelenmiştir. İlişkisel tarama deseninin kullanıldığı araştırmaya katılan öğretmenlerin programa bağlılık ve TBAP düzeylerinin çok yüksek olduğu, program özerkliği, öğretmen özerkliği ve program okuryazarlık düzeylerinin ise yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonunda öğretmen özerkliği ile öğretim programına bağlılık arasında düşük düzeyde ilişki görülürken, diğer bütün değişkenlerin ikili ilişkilerinde orta düzeyde ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Uludağ Çınar (2023) ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarını yordayan değişkenleri incelemiştir. Sıralı açıklayıcı desenin kullanıldığı araştırmada öğretim programına bağlılık için en önemli yordayıcı değişkenin öğretmen özyeterlik inancı olduğu görülmüştür. Öğretim programına bağlılık ile ilgili öğretmen görüşleri analiz edildiğinde değişkenlerin, öğrenci, öğretmen, okul, eğitim sistemi ve öğretim programı olarak sınıflandığı belirlenmiştir.

Tanaş (2023) öğretmenlerin öğretim programları, okuryazarlık düzeyleri, öğretim programına bağlılıkları, öğrenme öğretme süreci yeterlilikleri ve başarı hedefleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlişkisel tarama deseninin kullanıldığı araştırmaya katılan öğretmenlerin, program okuryazarlık düzeyleri, programa bağlılıkları ve başarı hedeflerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Öğretim programına bağlılık konusunda, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek ortalamalara sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri ile programa bağlılıkları arasında ve öğretim programına bağlılıkları ile öğrenme öğretme sürecindeki yeterlilikleri arasında olumlu orta düzey ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özkılıç Kolay (2023) İngilizce öğretmenlerinin öğretim stilleri ile İngilizce öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmaya katılan İngilizce öğretmenlerinin programa bağlılıklarının cinsiyete ve okul kademesine göre farklılık göstermediği fakat mesleki kıdem ve görev yapılan okul türüne göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin programa bağlı oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin programa bağlılık ve öğretim stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sakallıoğlu (2023) öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerini ve bu bağlılıkları etkileyen etkenleri araştırmıştır. Tabakalı örnekleme yöntemi ile seçilen öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinin uyma, süre ve program farklılıkları alt boyutlarında orta düzey, uygulamanın kalitesi, katılımcı tepkileri, öğretmen eğitimi ve okul iklimi alt boyutlarında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise öğretmenlerin deneyimleri arttıkça programa bağlılıklarının azaldığı, deneyimi az olan öğretmenlerin ise programa bağlı kaldıkları belirlenmiştir. Araştırma sonucunda programa bağlılıkları düşük düzeyde olan öğretmenlerin bireysel gelişim planı uygulamadıkları, programa bağlılıkları yüksek olan öğretmenlerin ise öğrencilerin bireysel farklılıklarına önem gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Göl (2023) özel eğitim öğretmenlerinin program okuryazarlığı, öz yeterlik inançları ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin programa bağlılık, öz yeterlik inançları ve program okuryazarlıkları iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Programa bağlılık düzeylerinin kadın özel eğitim öğretmenlerinin lehine farklılaştığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda program okuryazarlığı, öz yeterlik inancı ve programa bağlılık düzeylerinin arasında yüksek düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır.

Eker ve Öksüz (2023) pandemi döneminde yabancı dil öğretmenlerinin öğretim programlarına bağlılık düzeylerini incelemiştir. Durum çalışması deseninin kullanıldığı araştırmada öğretmenlerin programa bağlılık düzeyleri farklı değişkenler (cinsiyet, okul türü, kıdem) açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda, yabancı dil öğretmenlerinin öğretim programlarına bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiş, ancak incelenen farklı değişkenlerin program bağlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır.

Okay (2023) sınıf öğretmenlerinin mesleki kimlik tipolojileri ile öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmaya katılan 354 öğretmenin programa bağlılıkları yüksek düzeyde bulunmuştur. Öğretmenlerin mesleki kimlik tipolojileri incelenmesi sonucunda öğretmenlerin eleştirel kimliğe sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin mesleki kimlik tipolojilerinin programa bağlılığı yordadığı tespit edilmiştir.

Çavuşoğlu (2022) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin benimsedikleri eğitim felsefeleri ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma sonucunda ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin varoluşçuluk ve ilerlemecilik felsefelerini ileri düzeyde benimsedikleri ve öğretim programına bağlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin benimsedikleri eğitim felsefesi ile öğretim programına bağlılıkları arasında olumlu yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Güleş (2022) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlıkları ve öğretim programına bağlılıklarını incelemiştir. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma sonucunda ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Program okuryazarlığı yeterliği ve programa bağlılık düzeyleri arasında olumlu orta düzey anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin program okuryazarlık ve programa bağlılık ilişkilerini güçlendirmek için programa gerekli önemin verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Zöğ (2022) öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları, eğitim felsefelerine yönelik eğilimleri ve öğretme-öğrenme süreci yeterlilik algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmada öğretmenlerin en yüksek düzeyde ilerlemecilik eğitim felsefesine sahip olduğu, programa bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu, öğrenme öğretme süreci yeterlilik algılarının ise cinsiyet, alan, kıdem, okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin programa bağlılıkları, eğitim felsefesine yönelik eğilimleri ve öğretme öğrenme süreci yeterlilik algıları arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Yılmaz (2021) öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve programa bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı çalışmaya katılan 323 öğretmenin programa bağlılıkları ve program okuryazarlıklarının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Program okuryazarlığının, program yönelimleri ve programa bağlılıkla orta düzeyde ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, program yönelimlerinin programa bağlılıkla orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir.

Gürbüz (2021) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin öğretim programları okuryazarlık düzeyleri ile öğretim programına bağlılık durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırma sonucunda öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ve öğretim programına bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık ve öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin olumlu olduğu belirlenmiştir.

Polat (2021) sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine bağlılık algıları ile öğretim programına bağlılık algıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine bağlılık algılarının yüksek düzeyde olduğu, programa bağlılık düzeylerinin ise çok yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine bağlılık algıları ile programa bağlılık algıları arasındaki ilişkinin orta düzeyde olumlu olduğu belirlenmiştir.

Can (2020) sınıf öğretmenlerinin eğitim inançlarını ve öğretim programına bağlılıklarını araştırmıştır. İlişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin en yüksek düzeyde ilerlemecilik eğitim inancına sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretim programına bağlılığın cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği, öğretmenlerin öğretim programına bağlı oldukları belirlenmiştir. Eğitim inançları olan ilerlemecilik, varoluşçuluk, daimicilik ile öğretim programına bağlılık arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur.

Gürbüz (2020) müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programına bağlılık düzeylerini incelemiştir. Araştırmada sıralı açıklayıcı desen kullanılmıştır. Müzik öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Müzik öğretmenlerinin programa bağlılık durumlarının incelenmesi ile ders saati, okulların fiziki koşulları, öğrenci yetenekleri gibi faktörlerin programa bağlılığa etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2020) ortaokul İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarını incelemiştir. Durum çalışması olarak planlanan araştırmaya, 10 öğretmenle 14 hafta süresince yapılan bu çalışma kapsamında, öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinde farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıklara neden olan

faktörlerin okul imkan durumları, öğrenci ve öğretmen özellikleri ve materyallerle ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çaydaşı (2019), sınıf öğretmenlerinin değer öğretimine ilişkin görüşlerini ve öğretim programlarına bağlılıklarını analiz ederek aralarındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, bu ilişkiyi incelemek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Değer öğretimi ile cinsiyet ve hizmet süresi değişkenleri anlamlı farklılık göstermiştir. Çalışmanın sonucunda değer öğretimi ve programa bağlılık arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Burul (2018) öğretmenlerin eğitim programı tasarımı yaklaşımı tercihlerinin öğretim programına bağlılıkları ile olan ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlkokul ve ortaokul öğretmenleri ile yapılan bu çalışmada öğretmenlerin öğrenci ve sorun merkezli eğitim programı tasarım yaklaşımını benimsedikleri görülmüştür. Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda öğrenci ve konu merkezli tasarımlar ile programa bağlılık arasında olumlu yönde, orta düzey ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Karakuyu ve Oğuz (2021) ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin öğretim programlarına bağlılıklarını araştırmıştır. Tarama modelinin kullanıldığı çalışmaya katılan öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Öğretmenlerin programa bağlılıkları ilkokul öğretmenleri lehine anlamlı farklılık göstermiştir.

Arslan ve Erden (2020) ortaokul öğretmenlerinin programa bağlılıklarını incelemiştir. Betimsel tarama modelinde desenlenen araştırmada ortaokul öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, deneyim ve okul değişkenlerine göre programa bağlılıklarının anlamlı farklılık göstermediği fakat eğitim düzeyi ve branş değişkenlerinde anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Döş ve diğerleri (2017) programa bağlılığı etkileyen faktörlerin analizini çalışmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilimin kullanıldığı bu araştırmada, programa bağlılığı etkileyen okul, öğretmen, eğitim sistemi ve program faktörlerinin hem araştırmacı hem de öğretmenler için ortak faktörler olduğu belirlenmiştir. Ayrıca

öğretmenler, okul-çevre, sistem, öğrenci, materyal, konu ve yönetim gibi farklı faktörlerin de programa bağlılığa etki ettiğini belirtmişlerdir.

Yaşaroğlu ve Manav (2015) öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılıklarını belirlemek amacı ile öğretim programına bağlılık ölçeği geliştirmiştir. Bu ölçek, 20 maddeden oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Geliştirilen ölçek tek faktörden oluşmakta olup geçerli ve güvenilirlerdir. Bu ölçek pek çok çalışmada öğretmenlerin programa bağlılıklarını ölçmek için kullanılmıştır.

Bümen ve diğerleri (2014) Türkiye'de öğretim programlarına bağlılığı ve bağlılığı etkileyen faktörleri araştırmıştır. Döküman incelemesi ile yapılan çalışmada, Türkiye'de programa bağlılığın öğretmen ve program özellikleri, öğretmen eğitimi, görev yapılan kurum özellikleri, sosyal-ekonomik-kültürel özellikler, önemli sınavlar ve öğrenci özellikleri gibi unsurlardan etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılıklarının birden fazla faktörden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenlerin cinsiyet, kıdem, eğitim felsefesi, öğretim stilleri, okul iklimi, yönetim desteği ve okul çevresi gibi kişisel ve okul bazlı değişkenler, programa bağlılık düzeylerini etkileyen belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra, öğretim programı okuryazarlığı ve öğretmen yeterlik inançları da programa bağlılığı artıran önemli faktörlerdir. Öğretmenlerin deneyim ve mesleki kimliklerine bağlı olarak programa bağlılıklarında farklılıklar görülürken, eğitim felsefeleri (özellikle ilerlemeci felsefe) ile yüksek bağlılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgular, öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinin sadece kişisel özelliklerinden değil, aynı zamanda okul ve eğitim sistemi faktörlerinden de etkilendiğini ortaya koymaktadır.

2.7 İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Bu bölümde meslek öğretmenleri ve öğretim programına bağlılık ile ilgili yurtdışı araştırmalara yer verilmiştir.

2.7.1 Meslek Öğretmenleri ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Asih (2024) iş ahlakı, örgüt kültürü ve örgütsel bağlılığın meslek öğretmenlerinin performansı üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Tarama deseninde gerçekleştirilen araştırmaya 181 meslek öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın sonucunda iş ahlakı, örgüt kültürü ve örgütsel bağlılığın öğretmen performansı üzerinde pozitif yönlü ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen performansını iyileştirmek için iş ahlakı, örgüt kültürü ve örgütsel bağlılığın geliştirilmesi önerilmiştir.

Choyrul ve diğerleri (2024) tarafından yapılan araştırmada, Sanayi Devrimi 4.0 bağlamında meslek öğretmenlerinin dijital teknoloji uygulamaları konusundaki öz yeterlikleri tespit edilmeyi amaçlanmıştır. 207 meslek öğretmenin katıldığı araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda dijital teknoloji uygulamaları ile dijital öz yeterlilik arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Mesleki eğitimde dijital teknoloji uygulamalarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Njenga (2023) tarafından yapılan araştırmada, Kenya'daki meslek öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerini nasıl geliştirdikleri tespit edilmeyi amaçlanmıştır. Nicel araştırma altı mesleki ve teknik okulda yürütülmüştür. Araştırma sonucunda meslek öğretmenlerinin mesleki gelişimleri için farklı yollar kullandığı tespit edilmiştir. Bu yollardan, örgün akademik öğrenme ve meslektaşlarla tartışmaların sıklıkla kullanıldığı, uygulamaya dayalı öğrenme etkinliklerinin ise nadiren kullanıldığı belirlenmiştir.

Anshori ve diğerleri (2023) okul yöneticisinin hizmetkar liderliğinin Jember City'deki meslek lisesi öğretmenlerinin motivasyonu, işe bağlılığı, iş tatmini ve öğretmen performansı üzerindeki etkisini araştırmıştır. Nicel araştırmaya 260 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda müdürün hizmetkar liderliğinin öğretmenlerin motivasyonu ve performansı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde etkisi olduğu görülmüştür. Hizmetkar liderliğin iş tatmini üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Motivasyon ile işe bağlılık ve iş tatmini arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki belirlenmiştir.

Antera (2022) İsveç'te meslek öğretmenlerinin mesleki yetkinlik ve yeterlikleri nasıl algıladıklarını araştırmıştır. Nitel çalışmaya farklı branşlarda çalışan 14 meslek

öğretmeni katılmıştır. Görüşme formu analizine göre, algılanan en önemli mesleki yeterliliğin mesleki eğitim performansı olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, iyi iletişim, öğrenci-öğretmen ilişkisinin önemi, öğretmenlerin sürekli gelişim içinde olmaları ve eleştiriye açık olmalarının önemli yeterlilikler arasında olduğu tespit edilmiştir.

Gunadi ve diğerleri (2020) Yogyakarta-Endonezya'daki meslek öğretmenlerinin algılarının Sanayi Devrimi 4.0 karşısındaki hazırlık durumunu incelemiştir. Nicel araştırmaya 71 meslek öğretmeni katılmıştır. Anket verilerinin analizi sonucunda, araştırmaya katılan meslek öğretmenlerinin dijital dönüşüm, tasarım ilkeleri, öğrenme yenilikleri ve mesleki öğretmen becerilerinin geliştirilmesi konusundaki algılarının, Sanayi Devrimi 4.0'a karşı %75 ile %79.8 arasında bir hazırlık seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Batak (2018) meslek dersi öğretmenlerinin iş güvenliği eğitimi hakkındaki tutum ve ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Nicel araştırmaya katılan 152 öğretmenin ankete verdikleri cevapların analizi sonucunda öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliğine gerekli önemi verdiği belirlenmiştir. Öğretmen deneyiminin iş güvenliği eğitiminde önemli olduğu, eğitimin uygulama kısmında aksaklıklar ve eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Eğitimin doğru uygulanmadığı alanlar hakkında öneriler sunulmuştur.

Sirk ve diğerleri (2016) Estonya'da uzun süredir görev yapan meslek öğretmenlerinin deneyimlerine dayanarak, meslek öğretmenlerinin profesyonelliklerinde meydana gelen değişimleri incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım benimsenmiş ve dokuz meslek öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda, meslek öğretmenlerinin profesyonelliklerindeki en önemli değişikliklerin toplumsal gelişmeler ve öğrenci profilleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Edwards (1989), Alabama Eyaleti'ndeki meslek öğretmenleri ve mesleki okul müdürlerinin, koordinatör meslek öğretmenlerinin görev ve sorumluluklarını önceliklendirmesi üzerine bir çalışma yapmıştır. Nicel araştırmaya toplamda 300 öğretmen ve 125 mesleki yönetici katılmıştır. Araştırma sonucunda, koordinatör meslek öğretmenlerinin sorumluluklarına verilen önceliklerin sırasıyla öğretim, koordinasyon, rehberlik, halkla ilişkiler, mesleki gelişim ve yönetim olduğu belirlenmiştir.

Nordheimer (1987) Alberta lisesindeki öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin mesleki eğitim öğretmenlerinin değerlendirilmesine yönelik algılarını incelemiştir. Araştırmaya 72 yönetici, 307 öğretmen ve 21 meslek öğretmeni katılmıştır. Araştırma sonucunda meslek öğretmenlerinin 30 ve 49 yaş aralığında ve çoğunluğunun erkek olduğu belirlenmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların dokuz yıldan fazla tecrübesi olan meslek öğretmenlerin öğretim deneyimlerinin diğer meslek öğretmenlerinden yüksek olduğuna dair algıları olduğu tespit edilmiştir. Mesleki eğitim programlarının değerlendirilerek geliştirilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Dowell (1980), Kuzey Carolina eyaletindeki ortaokul müdürlerinin mesleki eğitime karşı tutumlarını ve meslek öğretmenlerinin, müdürlerin mesleki eğitime yönelik tutumlarına ilişkin algılarını incelemiştir. 255 meslek öğretmeni ve 155 okul müdürü araştırmaya katılmıştır. Meslek öğretmenlerinin, müdürler hakkında olumlu bir algıya sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, kırsal okul bölgelerindeki meslek öğretmenlerinin, müdürlerin tutumlarını kentsel okul bölgelerindeki meslek öğretmenlerinden daha olumlu algıladıkları tespit edilmiştir. Müdürlerin mesleki eğitime karşı tutumlarının olumlu olmadığı tespit edilmiştir. Müdürlerin mesleki eğitime yönelik tutumlarının iyileştirilmesi için çeşitli öneriler sunulmuştur.

Meslek öğretmenleri ile ilgili yapılan araştırmalar, öğretmen performansı, mesleki yeterlilikler, dijital teknoloji uyumu ve liderlik etkileri gibi çeşitli konulara ışık tutmaktadır. İş ahlakı, örgüt kültürü ve örgütsel bağlılığın öğretmen performansını olumlu etkilediği, dijital teknoloji uygulamalarına yönelik öz yeterlik ile dijital dönüşüm hazırlık düzeyinin yüksek olduğu, ancak uygulamalı öğrenme etkinliklerinin daha az tercih edildiği belirlenmiştir. Meslek öğretmenlerinin sürekli gelişim, iletişim becerileri ve eleştiriye açıklık gibi yeterliliklerin önemli olduğu, iş güvenliği eğitiminde uygulama eksikliklerinin bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca, toplumsal gelişmeler ve öğrenci profillerinin öğretmenlerin profesyonellikleri üzerinde önemli değişimlere neden olduğu, müdürlerin mesleki eğitime yönelik tutumlarının olumlu yönde geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.7.2 Öğretim Programına Bağlılık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Durdukoca (2021) özel okulda görev yapan okulöncesi öğretmenlerinin programa bağlılıkları ile ilgili çalışmıştır. Durum çalışması olarak tasarlanan bu

araştırmada, okul öncesi öğretmenlerinin programa bağlılıklarını etkileyen faktörler arasında okul yönetiminin etkisi, mesleki deneyimler, öğrencinin hazır bulunuşluğu, veli beklentileri ve öğretmenin konuya olan ilgisi belirlenmiştir.

Palestina ve diğerleri (2020) öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin programların uygulanmasında karşılaşılan güçlükleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğretmenlerin programa bağlılık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Öğretmenlerin programa bağlılıklarının okul türü ve okul düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediği, cinsiyet değişkeninde kadın öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Allo (2020) tarafından Endenozyalı öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılıkları incelenmiştir. Nicel araştırma sonucunda öğretmenlerin programı uygulamadıkları ve bağlı kalmadıkları görülmüştür. Programa bağlı kalınmamasının temel sebebinin öğretmenlere program hakkında gerekli ve yeterli eğitimin verilmemiş olması sonucuna ulaşılmıştır.

Nevenglosky (2018) araştırmasında öğretmenlerin yeni hazırlanan ses bilgisi öğretim programlarına bağlılıklarını ve program uygulanırken yaşanan sorunların tespit edilmesini amaçlamıştır. Nitel durum çalışmasında veriler sekiz öğretmen iki yöneticiden toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin programı uygularken eksiklerinin olduğu ve programla ilgili ek bilgilere ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin programa bağlı kalmasına yardımcı olmak için yöneticilerin öğretmenlere gerekli desteği vermesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Rauscher ve diğerleri (2015) lise öğretmenlerinin iş sağlığı ve güvenliği programına bağlılıklarını etkileyen bireysel ve kurumsal düzeydeki faktörleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmaya katılan 104 öğretmenin programa bağlılıkları kadın öğretmenlerin lehine anlamlı farklılık göstermiştir. İş kazası geçirmiş olan öğretmenlerin iş kazası geçirmeyen öğretmenlere göre programa bağlılık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Öğretmenlerin öz yeterliği ve programa bağlılıkları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Programa bağlılık düzeyleri düşük olan öğretmenlerin en yaygın gösterdikleri sebep, programı uygulamak için gerekli olan zamanın kısıtlılığıdır.

Fur (2009) yabancı dil öğretmenlerinin öğretme ve öğrenmeye olan inançları ile programa bağlılıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Nicel araştırmada öğretmen

inançları ve programa bağlılıkları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin arttırılmasının ve öğretme ortamında işbirliği içinde çalışılmasının programa bağlılık düzeylerini arttıracak sonucuna ulaşılmıştır.

Burke ve diğerleri (2011) hazırlanan sınıf yönetimi programının uygulanmasının ilkokul öğrencilerinin gelişimine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda programa bağlı kalan sınıflardaki öğrencilerin akademik başarılarının arttığı, istenmeyen davranışların azaldığı tespit edilmiştir. Programa bağlı kalan sınıflarda öğrencilerin dersi dikkatle dinledikleri gözlenmiştir.

Roehrig ve diğerleri (2007) kimya öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarını incelemiştir. Nitel araştırma sonucunda, öğretmenlerin programa bağlılıklarının öğretmenlerin öğrenme ve öğretme inançlarından etkilendiği tespit edilmiştir. Öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki destekleyici tutumun programa bağlılığa olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Oloruntegbe (2011) nicel araştırmasında Nijeryalı fen bilgisi öğretmenlerinin program geliştirme, uygulama ve değiştirme süreçlerine katılımlarını ve programa bağlılıklarını incelemiştir. Öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin, geliştirilen bilgisayar ve internet kullanımını içeren modern yöntem, teknik ve yaklaşımlarını benimsemedikleri ve uygulamaya sıklıkla direnç gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Jourdan ve diğerleri (2011), ilköğretim öğretmenlerinin yeni geliştirilen sağlık programına bağlılıklarını etkileyen önemli faktörleri incelemiştir. Araştırma karma yöntem çalışması olup açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda programa bağlılığı; okul dinamiği, öğrenci özellikleri, programın öğretmen için ifade ettiği anlamın etkilediği tespit edilmiştir. Programın öğretmenlere anlam ifade etmesi ve eğitsel bakış açısıyla uyumlu olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Shkedi (2009) tarafından öğretmenlerin programa bağlılıkları sınıf uygulamaları ile incelenmiştir. Araştırma 26 öğretmenin gözlem ve görüşme sonuçlarına dayanan nitel durum çalışmasıdır. Öğretmenlerin program bağlılıklarının düşük olduğu, program etkinliklerine bağlı kalmadıkları görülmüştür.

Ringwalt ve diğerleri (2003) Kanadalı öğretmenlerin madde kullanımına ilişkin geliştirilen programa bağlılıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlerin %15'inin programa bağlı kaldığı, beşte birinin ise programı uygulamadığı tespit edilmiştir.

Programı uygulamayan ve bağı kalmayan öğretmenler, programa inançlarının olmadığını ve okul yönetiminden yeterince destek alamadıklarını bu nedenlerle programı uygulamadıklarını belirtmiştir.

Herman (1987) okul sağığı eğitim programına öğretmenlerin bağılılığını incelemiştir. Araştırmacı program bağılılık ölçeğini 13 okuldaki 198 öğretmene uygulamıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin orta düzeyde programa bağılı oldukları tespit edilmiştir. Öğretmenlerin eğitim felsefelerinin programa bağılılıklarını etkilediğı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma deseni, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

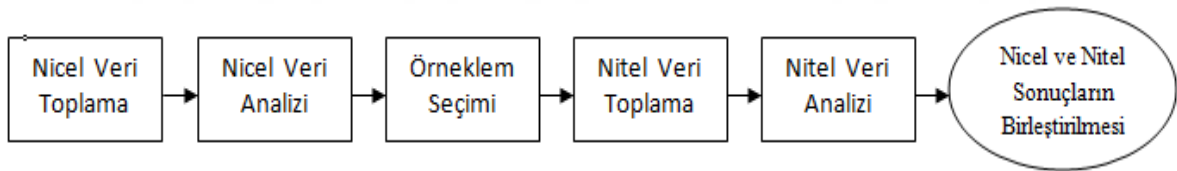
3.1. Araştırmanın Deseni

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını ve bağlılığı etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlayan bu çalışma nicel ve nitel araştırma desenlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Creswell ve Plano-Clark (2008), karma yöntem araştırma tasarımını, araştırma problemini çözebilmek amacıyla nitel ve nicel yöntemlerin birleştirilmesi ile verilerin toplanması ve analiz sürecinden oluşan bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Creswell'e (2009) göre araştırmacılar karma yöntem seçimini yaparken dört temel unsuru göz önünde bulundurmalıdır. İlk olarak nicel ve nitel verilerin toplanma sırasına karar verilmelidir. Verilerin eş zamanlı mı yoksa ardışık mı toplanacağı önemlidir; bu kararı ise araştırmanın amacı belirler. İkinci olarak hangi yönteme ağırlık verileceği kararlaştırılmalıdır. Üçüncü olarak nicel ve nitel yönteme dayalı veriler bir araya getirilmelidir. Son olarak araştırmanın yönünü belirleyen kuramsal bakış açısı oluşturulmalıdır. Karma yöntemin kullanılmasının amacı, nicel ve nitel yaklaşımları birleştirmek, yaklaşımların zayıf yönlerini en aza indirgeyerek araştırma bulgularını desteklemektir (Creswell, 2003). Bu çalışmada meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla nicel veri toplama teknikleri ile veri toplanmasına, ardından program bağlılık düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi için nitel veri toplama tekniklerinden faydalanılarak derinlemesine bilginin elde edilmesine imkan sağlaması nedeni ile karma yöntem benimsenmiştir.

Bu araştırmada Creswell (2003) sınıflamasına göre karma yöntem desenlerinden “açıklayıcı sıralı desen” kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desen nicel verilerin toplanıp analiz edilmesinin ardından daha iyi sonuçlara ulaşabilmek adına nitel verilerin toplanarak analiz edildiği yöntemidir (Creswell ve Clark, 2008). Araştırmada sıralı açıklayıcı desen; ölçek analizi sonucunda elde edilen verilerin nitel veri toplama tekniklerinde belirleyici olmasında, nicel veriler ile uç değerlerin ve konuya ilişkin aşırı durumların belirlenerek nitel veriler ile bu aşırı durumların temellerinin keşfedilmesine (Carecelli ve Grane, 1993), nicel veriler ile ulaşılan beklenmedik bulguların nitel veriler ile ayrıntılı bilgilerin elde edilmesine imkan sağlaması nedeni ile tercih edilmiştir.

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeyleri belirlenmiştir (NİCEL). Bu süreçten elde edilen bulgular meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeylerine etki eden faktörlerin belirlenmesine olanak sağlayacak görüşme formunun hazırlanmasında belirleyici tema olarak kullanılmıştır. Böylece ilgili konuda öğretmenlerin görüşleri belirlenmiştir(nitel). Araştırma sürecinin sonunda NİCEL ve nitel bulgular birlikte yorumlanmıştır. Araştırmada kullanılan açıklayıcı sıralı karma yöntemin aşamaları Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. *Açıklayıcı Sıralı Karma Yöntem Aşamaları*

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada nicel ve nitel veri toplama yöntemleri kullanıldığından evren örneklem ve çalışma grubu seçimi de iki aşamada gerçekleştirilmiştir.

3.2.1 Nicel Veriler için Oluşturulan Evren ve Örneklem

Araştırmanın nicel boyutunun evrenini Muğla ilinin 10 ilçesindeki 13 Mesleki ve Teknik Anadolu lisesinde görev yapmakta olan çeşitli branştaki meslek öğretmenleri oluşturmaktadır. Muğla ili ve ilçelerinde çalışma grubunda yer alacak meslek öğretmenleri, Menteşe, Marmaris, Milas, Bodrum, Dalaman, Fethiye, Köyceğiz, Ortaca, Ula ve Yatağan ilçelerindeki Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde görev yapmaktadır. İlçelerde görev yapmakta olan meslek öğretmenlerinin evren ve örneklem sayı dağılımı Tablo 1’de

gösterilmiştir. Araştırma evrenine ilişkin verilere Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü sayfasından ulaşılmıştır.

Tablo 1. *Araştırma Evreninde Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Evren ve Örneklem Dağılım Sayıları*

İlçe	Evren	Örneklem
Bodrum	20	10
Dalaman	17	11
Fethiye	32	26
Köyceğiz	17	17
Marmaris	20	12
Menteşe	65	51
Milas	49	38
Ortaca	24	22
Ula	8	8
Yatağan	45	45
Toplam	297	240

Tablo 1 Muğla ili Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde görev yapan toplam meslek öğretmeni sayıları ile araştırmaya gönüllü katılarak örneklemini oluşturan meslek öğretmeni sayılarını göstermektedir. Tablo 1'e göre Bodrum'da 20, Dalaman'da 17, Fethiye'de 32, Köyceğiz'de 17, Marmaris'te, Mentese'de 65, Milas'ta 49, Ortaca'da 24, Ula'da sekiz, Yatağan'da 45 olmak üzere toplam 297 meslek öğretmeni görev yapmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Bodrum'da 10, Dalaman'da 11, Fethiye'de 26, Köyceğiz'de 17, Marmaris'te 12, Mentese'de 52, Milas'ta 38, Ortaca'da 22, Ula'da sekiz, Yatağan'da 45 olmak üzere toplam 240 meslek öğretmeni oluşturmaktadır. 240 meslek öğretmenin mesleki alanlarına göre dağılımları Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Araştırma Örnekleminde Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alanlarına Göre Dağılımları*

Mesleki Alan	Meslek Öğretmeni Sayısı
Bilişim Teknolojileri	31
Büro Yönetimi	2
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	15
Elektrik-Elektronik Teknolojisi	47
Denizcilik	7

Tablo 2. (Devamı)

Grafik ve Fotoğraf	5
Güzellik Hizmetleri	7
Harita Kadastro	4
İnşaat Teknolojisi	8
Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	9
Makine ve Tasarım Teknolojisi	15
Metal Teknolojisi	11
Mobilya ve İç Mekan Tasarımı	19
Motorlu Araçlar Teknolojisi	13
Muhasebe ve Finansman	13
Tesisat Teknolojisi ve İklimlendirme	15
Yiyecek İçecek Hizmetleri	19
Toplam	240

Tablo 2'ye göre Bilişim Teknolojileri 31, Büro Yönetimi iki, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi 15, Elektrik-Elektronik Teknolojileri 47, Denizcilik yedi, Grafik ve Fotoğraf beş, Güzellik Hizmetleri yedi, İnşaat Teknolojisi sekiz, Konaklama ve Seyahat Hizmetleri dokuz, Makine ve Tasarım Teknolojisi 15, Metal Teknolojisi 11, Mobilya ve İç Mekan Tasarımı 19, Motorlu Araçlar Teknolojisi 13, Muhasebe ve Finansman 13, Tesisat ve İklimlendirme 15, Yiyecek ve İçecek Hizmetleri alanında 20 olmak üzere toplam 240 meslek öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemine ilişkin bilgiler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Örnekleminde Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Değişken	Özellik	Öğretmen Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	58	24.2
	Erkek	182	75.8
	Toplam	240	100
Yaş	25-35 Yaş	28	11.7
	36-45 Yaş	83	34.6
	46-55 Yaş	79	32.9
	56 Yaş ve üstü	50	20.8
	Toplam	240	100
	0-10 Yıl	44	18.3
Hizmet Yılı	11-20 Yıl	68	28.3
	21-30 Yıl	68	28.3

Tablo 3. (Devamı)

31 Yıl ve üstü	60	25
Toplam	240	100

Tablo 3 incelendiğinde örneklem grubunda 240 meslek öğretmenin yer aldığı görülmektedir. Öğretmenlerin %24.2'si kadın, %75.8' i erkektir. Meslek öğretmenlerinin %11'i 25-35 yaş aralığında, %34.6'sı 36-45 yaş aralığında, %32.9'u 46-55 yaş aralığında %20.8'i ise 56 yaş veya üstündedir. Örneklemdeki öğretmenlerin %18.3'ü 10 yıl ve daha az hizmet yılına sahipken %28.3'ü 11-20 yıl arası, %28.3'ü 21-30 yıl arası, %25'i ise 31 veya üzeri hizmet süresi bulunmaktadır.

3.2.2 Nitel Veriler için Oluşturulan Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde örnekleme tekniklerinden “Aşırı/aykırı durum örnekleme” kullanılmıştır. Aşırı aykırı durum örnekleme tipik fakat aynı zamanda olağan olmayan fenomenlerin araştırmaya dahil edildiği örneklemdir (Patton, 2002).

Görüşmeler için çalışma grubunun belirlenmesi amacıyla “Programa Bağlılık Ölçeği” uygulanmış ve elde edilen veriler, ölçeğin uygulandığı öğretmenlerin analiz sonuçlarına göre sıralanmıştır. Ölçeğin boyutlarından en yüksek ve en düşük puanı alan 16 öğretmen araştırmanın nitel boyutunun çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunda yer alan meslek öğretmenlerinin kişisel ve mesleki özellikleri şöyledir:

Tablo 4. Çalışma Grubunda Bulunan Meslek Öğretmenlerinin Özellikleri

Meslek Öğretmeni	Kod	Cinsiyet	Yaş	Mesleki Kıdem
H.G	Ö1	Kadın	42	17 Yıl
A.B	Ö2	Erkek	34	1 Yıl
E.D	Ö3	Erkek	33	8 Yıl
G.D	Ö4	Kadın	29	5 Yıl
İ.E	Ö5	Erkek	57	32 Yıl
E.K	Ö6	Erkek	47	11 Yıl
M.P	Ö7	Erkek	60	37 Yıl
S.T	Ö8	Kadın	43	21 Yıl
M.U	Ö9	Erkek	35	11 Yıl
M.A	Ö10	Erkek	60	30 Yıl
S.Y	Ö11	Erkek	32	8 Yıl
T.T	Ö12	Erkek	56	33 Yıl
F.S	Ö13	Erkek	36	9 Yıl
K.C	Ö14	Erkek	52	29 Yıl
H.G	Ö15	Kadın	54	30 Yıl
N.P	Ö16	Kadın	50	35 Yıl

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel ve nitel verilerinin toplanılmasında kullanılan araçlar bu başlık altında verilmiştir.

3.3.1 Araştırmada Kullanılan Nicel Veri Toplama Aracı

Araştırmanın nicel verileri Burul (2018) tarafından geliştirilen ‘Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği’ ile toplanmıştır. Ölçek beşli likert yapısıdır ve 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçek uyma, süre/doz, uygulamanın kalitesi, katılımcıların tepkileri ve program farklılıkları, öğretmen eğitimi ve okul iklimi olmak üzere yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Öğretim Programına Bağlılık ölçeği alt boyutlarından uyma sekiz, süre beş, uygulamanın kalitesi beş, katılımcı tepkisi beş, program farklılıkları beş, öğretmen eğitimi sekiz ve okul iklimi dört maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler ‘1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum’ şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçeğe yapılan açıklayıcı ve uygulayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyans oranı alt boyutlarda %61.22 olarak hesaplanırken doğrulayıcı faktör analizi iyi uyum değerleri ise RMSEA=.04, SRMR=.05, GFI=.83, CFI=.96, NNFI=.96, NFI=.92 olarak hesaplanmıştır. Sonuçlar ölçeğin uyum değerlerinin iyi ve kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı “uyma” boyutu için .84, “doz/süre” boyutu için .89, “uygulamanın kalitesi” boyutu için .81, “katılımcıların tepkisi” boyutu için .89, “program farklılıkları” boyutu için .86, “öğretmen eğitimi” boyutu için .90, “okul iklimi” boyutu için .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamına yönelik Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise ölçeğin alt boyutlarının Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı “uyma” boyutu için .70, “doz/süre” boyutu için .63, “uygulamanın kalitesi” boyutu için .72, “katılımcıların tepkisi” boyutu için .73, “program farklılıkları” boyutu için .67, “öğretmen eğitimi” boyutu için .80, “okul iklimi” boyutu için .88, olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamına yönelik Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3.2 Araştırmada Kullanılan Nitel Veri Toplama Aracı

Öğretmenlerin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeylerine etki eden nedenleri belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır (Ek-5). Görüşme formundaki sorular nicel bulgulara göre programa bağlılık düzeylerine etki eden nedenleri belirlemeyi amaçlamaktadır.

Görüşme form sorularına ilişkin uzman görüşlerine başvurulmuş, denemelik görüşme formu nitel araştırmalarda deneyimi olan üç program değerlendirme uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Görüşme formu üç meslek öğretmenine uygulanarak alınan yanıtlar doğrultusunda yapılandırılmış ve son haline getirilmiştir. Görüşme form sorularının anlaşılabilirliği açısından bir sorun oluşmamıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın yapılabilmesi ve gerekli verileri sağlayabilmek için Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na başvurularak Etik Kurul Onayı (Ek-1) alınmıştır. Araştırmada kullanılacak ölçek ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin (Ek-2) alınmıştır.

Araştırma izninin tamamlanmasının ardından Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin okul müdürleri ile iletişime geçilmiş, çalışma hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Yöneticilerin onayını sonrasında meslek öğretmenleri çalışmanın amacı ve veri toplama araçları hakkında bilgilendirilmiştir.

3.4.1 Nicel Verilerin Toplanması

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarının belirlenmesi amacıyla kullanılan 'Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği', meslek öğretmenlerine 2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde (Şubat- Nisan) uygulanmıştır. Nicel veriler Muğla ili ilçelerinde yer alan Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde çalışmaya gönüllü katılan 240 meslek öğretmenine Burul (2018) tarafından geliştirilen 'Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği' uygulanarak elde edilmiştir. 5 Şubat 2024 tarihinde uygulamalara başlanmıştır. Veri toplama sürecinin başlangıcında Muğla iline

bağlı 13 ilçedeki Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine araştırmacı tarafından gerçekleştirilen ziyaretlerle okul müdürlerine uygulamanın kapsadığı alanlara dair bilgi verilmiş, gerekli izinler alınmıştır. Veriler Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde görev yapan meslek öğretmenlerinden, araştırmacı tarafından okullarına yapılan ziyaretler ile toplanmıştır. Meslek öğretmenlerinin boş ders saatleri ya da ders aralıkları beklenmiş, araştırmanın amacı anlatılarak araştırmaya katılmaya gönüllü meslek öğretmenlerine 'Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği' uygulanmıştır. Meslek öğretmenleri atölyelerinde ve öğretmenler odasında doldurduğu ölçekleri yaklaşık 10 ile 20 dakika arasında tamamlamıştır. Okulda dersi olmayan meslek öğretmenleri telefonla aranarak araştırmanın amacı anlatılmış, araştırmaya katılmaya gönüllü olmaları durumunda ölçek zümre öğretmenlerine teslim edilmiş, bir sonraki ziyarette ise tamamlanmış halde teslim alınmıştır. Böylelikle verilerin toplanması Nisan ayının son haftasında tamamlanmıştır.

3.4.2 Nitel Verilerin Toplanması

Nitel verilerin tamamlanması ile meslek öğretmenlerinin programa bağlılık düzeyleri incelenmiştir. Programa bağlılık düzeyi yüksek ve düşük meslek öğretmenleri belirlenmiştir. Mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeylerini etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla, programa bağlılık düzeyi düşük ve yüksek olan bu öğretmenlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme sürecinin başında belirlenen öğretmenlere kişisel envanterde verdikleri bilgiler ile ulaşılmış, çalışmaya katılarak görüşme sorularını yanıtlamaya gönüllü olup olmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğretmenlere sorulara verecekleri yanıtları etkilememesi için ölçekten aldıkları puan hakkında bilgi verilmeden araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek görüşme günü belirlenmiştir. Görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Görüşmelere başlanmadan önce katılımcılara kimliklerinin gizli kalacağı, görüşme verilerinin kodlamalarla işleneceği belirtilmiştir. Görüşmeler katılımcıların çalışmasına engel olmamıştır.

2023-2024 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde (Nisan-Haziran), araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme soruları 16 meslek öğretmenine uygulanmıştır. Görüşmeler 29 Nisan 2014 tarihinden itibaren gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler mesleki atölyelerde ya da boş bulunan sınıflarda gerçekleştirilmiş ve 10- 35 dakika arasında sürmüştür. İzin veren öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar sesli kayıt altına alınırken, izin vermeyen

öğretmenlerin yanıtları araştırmacı tarafından not edilmiştir. Tüm verileri katılımcılara verilen kod adlarıyla bilgisayara aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu başlık altında nicel ve nitel verilerin nasıl analiz edildiğine yer verilmiştir.

3.5.1 Nicel Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yüz yüze 240 meslek öğretmeninden toplanarak Excel programına girilen veriler, analiz için SPSS 22.0 programına aktarılmıştır. Eksik veri olmadığı belirlenmiştir. Kutu grafiği ve z puanlarına göre tespit edilen tek yönlü uç değerler ile Mahalanobis uzaklıklarına ($p < 0.05$) göre belirlenen 10 meslek öğretmenin verisi analize dahil edilmemiştir. 230 meslek öğretmenin verisinin analize uygunluğuna karar verilmiştir.

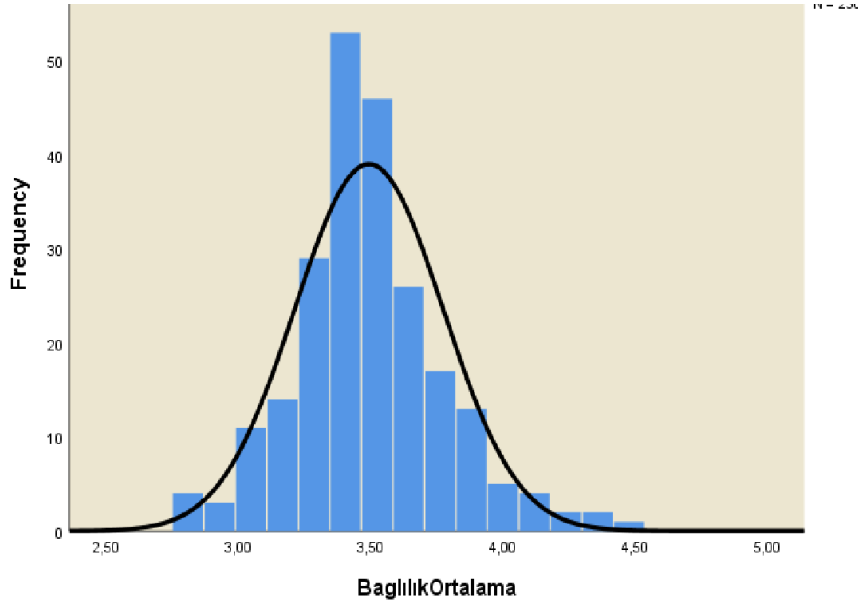
Programa Bağlılık Ölçeği verileri analize hazır hale getirilmiş, veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov testi ile istatistiksel olarak çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenerek belirlenmiştir. Çarpıklık katsayılarının tüm alt boyutlarda -0.36 ile 0.54 aralığında, basıklık katsayılarının ise tüm alt boyutlarda -0.37 ile 1.12 aralığında olduğu görülmüştür. Çarpıklık ve basıklık katsayıları, -1,5 ile +1,5 aralığında yer aldığından dağılımın normal olduğu kabul edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Meslek öğretmenlerinin öğretim programlarına bağlılıklarını belirlemek amacı ile betimsel analiz yapılmıştır. Öğretim Programına Bağlılık Ölçeğine yönelik ölçek puanları 1-2.33 arası düşük, 2.34-3.66 arası orta, 3.67-5 arası yüksek olarak belirlenmiştir Meslek öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının cinsiyet, mesleki alan, yaş ve hizmet yılı değişkenlerine göre farklılıklarını belirlemek amacıyla iki alt kategorili değişkenler için t-testi, üç ve daha fazla alt kategorili değişkenler için Tek Yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan sonuçların hangi değişkenler arasında farklılaştığının belirlenmesi amacıyla PostHoc analiz teknikleri uygulanmıştır. Levene testi ile varyansların homojenliğinin sağlandığı durumlarda ($p > .05$) Tukey HSD ve LSD; sağlanmadığı ($p < .05$) durumlarda ise Games-Howell çoklu karşılaştırma tekniklerinden faydalanılmıştır.

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan analizlerin doğru sonuçlara ulaşabilmesi için verilerin normal

dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Veriler için Histogram grafiği Şekil 1'de gösterilmektedir.

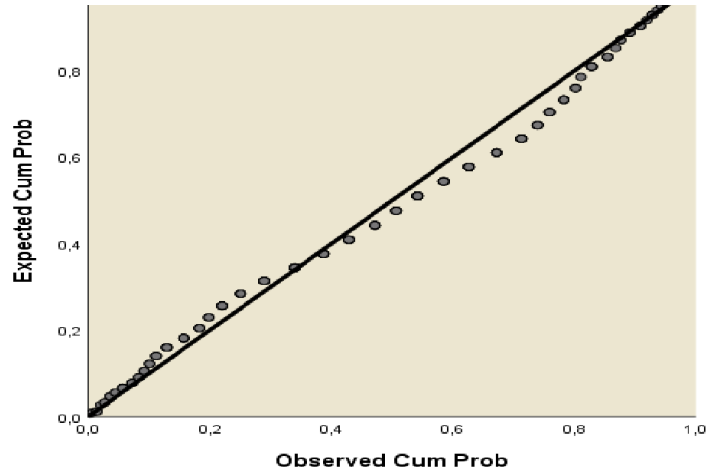
Şekil 2. *Histogram Grafiği*

Şekil 1 incelendiğinde 230 meslek öğretmeninden elde edilmiş verinin ortalamasının 3.49 olduğu, standart sapmasının ise 0.28 olduğu görülmektedir. İncelenen histogram grafiğinin normal dağılıma yakın olduğu belirlenmiştir.

P-Plot grafiği verilerin normal dağılımının varsayımını verilerin dağılımını görselleştirerek çizer. Verilerin normal dağılımı kontrolü için histogram grafiğinin yanı sıra P-Plot grafiği de çizdirilmiştir.

Şekil 3. *P-Plot Grafiği*

Şekil 2 incelendiğinde verilere ait grafiğin doğruya yakın dağıldığı görülmektedir. Bu durum da dağılımın normalliğinin kabul edilebilir olacağını göstermektedir.

3.5.2 Nitel Verilerin Analizi

Araştırmada meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılık düzeylerine etki eden faktörlerin belirlenmesi amacıyla meslek öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler tümevarımsal içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, aynı durumda anlaşılan kavramların belirlenen kategorilerle bir araya getirilerek düzenlenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi yapılırken metinler düzenlenmiş, genel bakış açısı kazanmak üzere birkaç defa okunmuş ve iki döngüde kodlanılmıştır. Birinci döngüde veriler, açık, invivo ve betimsel kodlama yapılarak anlamlı bölümlere ayrılmış, bölümlerin ifade ettiği anlam belirlenmiştir. Devamında ikinci döngü kodlamaya geçilmiştir. İlk döngüde oluşturulan kodlar, örüntü, odak ve eksen kodlaması yapılarak kategoriler oluşturulmuştur. Birbiri ile ilişkili olan kategoriler temalaştırılmıştır. Temaların altındaki kodların birbiri ile ilişkisi açıklanarak yorumlanmış ve alanyazın desteği ile neden-sonuç ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşme verilerinden alınan doğrudan alıntılar katılımcıların kimliğini deşifre etmeden yazılmıştır.

3.5.2.1 Araştırmanın Nitel Boyutuna İlişkin Yapılan Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışmaları. Guba ve Lincoln nitel araştırmalarda inandırıcılık (trustworthiness) olması gerektiğine dikkat çekmiştir. Guba ve Lincoln inandırıcılık için ölçütleri dört ana başlık altında toplamıştır. Bunlar; İnanılabilirlik, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabilirliktir (Linkoln ve Guba, 1985).

Araştırmada mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılığın ve bu bağlılığın altında yatan nedenlerin belirlenmesi için görüşme (nitel), programa bağlılık ölçeği (nicel) kullanılarak meslek öğretmenlerinden veri toplanmış, elde edilen verilerin birbirini doğrulaması sağlanarak araştırmanın inandırıcılığı arttırılmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde tutarlılığı (iç güvenilirliği) sağlamak amacı ile nitel görüşme yöntemleri konusunda çalışan bir uzmandan, araştırmanın başlangıcından itibaren her aşamada (görüşme sorularının geliştirilmesi, katılımcıların seçimi, ikinci kodlayıcı olarak ham verilerin analizi ve yorumlanması) görüş

alınmıştır. Aynı araştırmacıdan araştırma raporu tamamlandıktan sonra raporu eleştirel gözle okunması istenmiştir. Uzmardan gelen dönüt ve düzenlemelere göre rapora son hali verilmiştir.

Nitel araştırmada onaylanabilirliğin sağlanabilmesi için katılımcıların özelliklerinin ayrıntılı bir biçimde belirtilmesi, araştırma sürecinin ve araştırma ortamının ayrıntılı tanıtılması, verilerin analizinden elde edilen kavramsal çerçevenin ve varsayımların tasvir edilmesi, veri toplama süreci ve analizlerinin açıklamalarının detaylı yapılması önerilmektedir (Yıldırım Şimşek, 2006). Araştırmanın “yöntem” ve “bulgular” bölümü oluşturulurken, bahsi geçen öğeler ayrıntılı biçimde betimlenmiştir.

Nitel araştırmalarda inandırıcılığı sağlamak için önemli dört öğeden biri olan aktarılabilirliği sağlamak, örneklem seçiminin dikkatli ve özenli yapılmasıyla mümkün olabilir. Araştırma için görüşme yapılacak bireylerin seçiminde çeşitlilik sağlanması araştırmanın aktarılabilirliğini arttıracaktır (Meriam, 2009). Araştırmanın çalışma grubunda bulunan çeşitli alanlardaki meslek öğretmenleri ile yapılacak olan görüşme, programa bağlılığa etki eden faktörlerin belirlenmesini sağlamıştır.

Nitel araştırmalarda, araştırmayı farklı yöntemlerle incelemek araştırmanın güvenilirliğini etkilemektedir (Shenton, 2004). Farklı perspektiflerin bir arada kullanılması araştırmanın niteliğini artırır. Yöntemsel çeşitleme ise araştırmanın güvenilirliği için tercih edilen ve araştırmada farklı veri toplama yöntemlerinin bir arada kullanıldığı çeşitleme yöntemidir (Patton 2002). Araştırmada meslek öğretmenlerinin programa bağlılıklarını belirlemek için nicel veri toplama yöntemlerinden, programa bağlılıklarını etkileyen faktörleri belirlemek için nitel veri toplama yöntemlerinden faydalanılmıştır.

3.5.2.2 Araştırmacının Rolü. Araştırmacı, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Makine ve Tasarım Teknolojileri alanında meslek öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Mesleki alan çerçeve öğretim programlarına ve meslek öğretmenlerinin atölye ve çalışma koşullarına hakimdir. Bu durum, araştırmacının meslek öğretmenlerinin deneyimlerini, ihtiyaçlarını ve beklentilerini daha iyi anlamasına olanak tanımıştır. Ayrıca, aynı meslekî koşulları deneyimlemiş olması, araştırma bulgularını daha gerçekçi ve sahaya uygun bir şekilde değerlendirmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, araştırmacı hem meslekî bilgi birikimi hem de uygulama deneyimi sayesinde araştırma sürecini bütüncül bakış açısı ile değerlendirebilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarına ve mesleki alan çerçeve öğretim programına yüksek ve düşük düzeyde bağlılık gösteren meslek öğretmenlerinin bağlılık düzeylerini etkileyen faktörlere yönelik bulgular sunularak yorumlanmıştır.

4.1. Araştırmanın Nicel Verilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın nicel verileri, Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği'nin uyma, süre, uygulama kalitesi, katılımcı tepkileri, program farklılıkları, öğretmen eğitimi ve okul iklimi alt boyutlarının; cinsiyet, yaş, mesleki hizmet yılı ve mesleki alan değişkenlerine göre analiz edilmesiyle elde edilmiştir. Bulgular alt amaçlar dikkate alınarak sunulmuştur.

4.1.1 Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programına Bağlılıklarına İlişkin Bulgular

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılık düzeyleri nasıldır? sorusuna yanıt vermek amacıyla verilerin betimsel analizi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. *Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılık Düzeyleri*

Boyutlar	$\bar{X}$	Ss	Basıklık	Çarpıklık
Uyma	3.11	.37	.40	.22
Süre	3.38	.44	.03	1.02
Uygulamanın Kalitesi	3.62	.33	-.14	-.20
Katılımcıların Tepkileri	3.88	.36	.15	-.36
Program Farklılıkları	3.22	.51	.40	.27
Öğretmen Eğitimi	3.53	.53	-.36	.64
Okul İklimi	3.79	.74	-.35	-.21
Genel Ortalama	3.49	.27	.54	1.12

Tablo 5 incelendiğinde meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıkları uyma ($\bar{x}$ =3.11), süre ($\bar{x}$ =3.38) ve program farklılıkları ($\bar{x}$ =3.22) uygulamanın kalitesi ($\bar{x}$ =3.62), öğretmen eğitimi ($\bar{x}$ =3.53) alt boyutlarının ve ölçeğin genel ortalamasının ($\bar{x}$ =3.49) orta düzeyde, katılımcıların tepkileri ($\bar{x}$ =3.88) ve okul iklimi ($\bar{x}$ =3.79) alt boyutlarının ise yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıkları cinsiyete, mesleki alana ve mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık göstermekte midir? sorusunun yanıtı için t Testi ve Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır. Bunlardan meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarının cinsiyet değişkeni açısından farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi analiz sonuçları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. *Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılması*

Ölçek Alt Boyutları	Cinsiyet	$\bar{X}$	Ss	T	P
Uyma	Erkek	3.10	.37	-.80	.42
	Kadın	3.14	.38		
Süre	Erkek	3.37	.44	-.59	.55
	Kadın	3.41	.43		
Uygulamanın Kalitesi	Erkek	3.66	.32	3.05	.003*
	Kadın	3.50	.33		
Katılımcıların Tepkileri	Erkek	3.91	.38	2.75	.007*
	Kadın	3.78	.30		
Program Farklılıkları	Erkek	3.25	.51	1.46	.14
	Kadın	3.13	.49		
Öğretmen Eğitimi	Erkek	3.53	.54	.12	.90
	Kadın	3.52	.51		
Okul İklimi	Erkek	3.78	.75	-.12	.90
	Kadın	3.80	.71		

Tablo 6. (Devamı)

Genel Ortalama	Erkek	3.50	.28		
	Kadın	3.46	.25	.97	.33

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre öğretim programlarına bağlılıkları açısından, uygulamanın kalitesi ($t(3.05) = -0.003$; $p < 0.05$) ve katılımcıların tepkileri ($t(2.75) = -0.007$; $p < 0.05$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklar tespit edilmiştir. Uygulamanın kalitesi boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiş olup, bu fark erkek meslek öğretmenlerinin ($\bar{x} = 3.66$) lehine bulunmuştur. Katılımcıların tepkileri boyutunda da istatistiksel olarak anlamlı bir fark erkek meslek öğretmenlerinin lehine tespit edilmiştir ($\bar{x} = 3.91$). Uyma ($t(-.80) = .42$; $p > .05$), süre ($t(-.59) = .55$; $p > .05$), program farklılıkları ($t(1.46) = .14$; $p > .05$), öğretmen eğitimi ($t(.12) = .90$; $p > .05$) ve okul iklimi ($t(-.12) = -.90$; $p > .05$) boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmemiştir. Ölçeğin toplam puanında da cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir ($t(.97) = -.33$; $p > .05$).

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarının hizmet yılına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Tek Yönlü ANOVA testi yapılarak bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Mesleki Hizmet Yılına Göre Karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Mesleki Kıdem	$\bar{X}$	S_x	F	P
Uyma	0-10 Yıl	3.21	.44	2.01	.11
	11-20 Yıl	3.13	.31		
	21-30 Yıl	3.03	.35		
	31 Yıl ve Üzeri	3.10	.39		
Süre	0-10 Yıl	3.53	.60	2.10	.24
	11-20 Yıl	3.35	.34		
	21-30 Yıl	3.38	.45		
	31 Yıl ve Üzeri	3.32	.39		
Uygulamanın Kalitesi	0-10 Yıl	3.54	.31	1.26	.28
	11-20 Yıl	3.62	.36		
	21-30 Yıl	3.67	.30		
	31 Yıl ve Üzeri	3.63	.33		
Katılımcıların Tepkileri	0-10 Yıl	3.86	.42	.72	.54
	11-20 Yıl	3.93	.35		
	21-30 Yıl	3.84	.33		
	31 Yıl ve Üzeri	3.89	.38		
Program Farklılıkları	0-10 Yıl	3.33	.57	1.27	.28
	11-20 Yıl	3.13	.42		
	21-30 Yıl	3.23	.49		
	31 Yıl ve Üzeri	3.24	.56		
Öğretmen Eğitimi	0-10 Yıl	3.60	.50	.92	.43
	11-20 Yıl	3.58	.55		
	21-30 Yıl	3.48	.49		
	31 Yıl ve Üzeri	3.46	.56		

Tablo 7. (Devamı)

	0-10 Yıl	3.95	.72		
	11-20 Yıl	3.79	.75		
Okul İklimi	21-30 Yıl	3.75	.73	.94	.42
	31 Yıl ve Üzeri	3.70	.76		
	0-10 Yıl	3.55	.33		
	11-20 Yıl	3.50	.26		
	21-30 Yıl	3.46	.27		
Genel Ortalama	31 Yıl ve Üzeri	3.46	.26	1.12	.34

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılıklarının mesleki hizmet yılına göre uyma ($F(2.01=.11)$; $p>.05$), süre ($F(2.10=.24)$; $p>.05$), uygulamanın kalitesi ($F(1.26=.28)$; $p>.05$), katılımcıların tepkileri ($F(.72=.54)$; $p>.05$), program farklılıkları ($F(1.27=.28)$; $p>.05$), öğretmen eğitimi ($F(.92=.43)$; $p>.05$), okul iklimi ($F(.94=.42)$; $p>.05$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir. Ölçeğin toplam puanında da anlamlı fark görülmemiştir ($F(1.12=.34)$; $p>.05$).

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarının yaşa göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Tek Yönlü ANOVA testi yapılarak bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Yaş	$\bar{X}$	S_x	F	P
	25- 35 Yaş	3.17	.44		
	36-45 Yaş	3.14	.33		
Uyma	46-55 Yaş	3.09	.39	.98	.39
	55 Yaş ve Üzeri	3.04	.36		
	25- 35 Yaş	3.53	.64		
	36-45 Yaş	3.37	.38		
Süre	46-55 Yaş	3.40	.46	1.59	.28
	55 Yaş ve Üzeri	3.29	.36		
	25- 35 Yaş	3.57	.33		
	36-45 Yaş	3.60	.34		
Uygulamanın Kalitesi	46-55 Yaş	3.66	.31	.65	.58
	55 Yaş ve Üzeri	3.63	.34		
	25- 35 Yaş	3.84	.45		
	36-45 Yaş	3.91	.34		
Katılımcıların Tepkileri	46-55 Yaş	3.85	.34	.59	.61
	55 Yaş ve Üzeri	3.92	.39		
	25- 35 Yaş	3.33	.64		
	36-45 Yaş	3.18	.43		
Program Farklılıkları	46-55 Yaş	3.25	.50	.70	.55
	55 Yaş ve Üzeri	3.20	.57		
	25- 35 Yaş	3.56	.53		
	36-45 Yaş	3.57	.52		
Öğretmen Eğitimi	46-55 Yaş	3.49	.52	.40	.75
	55 Yaş ve Üzeri	3.49	.57		

Tablo 8. (Devamı)

Okul İklimi	25- 35 Yaş	3.78	.73	.56	.64
	36-45 Yaş	3.87	.74		
	46-55 Yaş	3.73	.73		
	55 Yaş ve Üzeri	3.73	.78		
	25- 35 Yaş	3.52	.35		
	36-45 Yaş	3.51	.26	.50	.68
	46-55 Yaş	3.48	.27		
	55 Yaş ve Üzeri	3.46	.28		
	Genel Ortalama				

Tablo 8 incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılıklarının yaşa göre uyma ($F(.98=.39)$; $p>.05$), süre ($F(1.59=.28)$; $p>.05$), uygulamanın kalitesi ($F(.65=.58)$; $p>.05$), katılımcıların tepkileri ($F(.59=.61)$; $p>.05$), program farklılıkları ($F(.70=.55)$; $p>.05$), öğretmen eğitimi ($F(.40=.75)$; $p>.05$), okul iklimi ($F(.56=.64)$; $p>.05$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir. Ölçeğin toplam puanında da yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir ($F(.50=.58)$; $p>.05$).

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarının mesleki alanlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile Tek Yönlü ANOVA testi yapılarak bulguları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Mesleki Alanlara Göre Karşılaştırılması

Ölçek Alt Boyutları	Mesleki Alanlar	$\bar{X}$	S_x	F	P	Anlamlı Fark
Uyma	Bilişim Tek.	3.09	.28	1.88*	0.23*	Bilişim T.<İnşaat T. Büro Y.<Güzellik H BüroY.<İnşaat T. Büro Y.<Motorlu A. Elektrik E.<İnşaat T. Grafik F.<İnşaat T. Grafik T<GüzellikH. Metal T<Güzellik H Yiyecek<Güzellik H Çocuk G<İnşaat T Metal T<İnşaat T Makine T<İnşaat T
	Büro Yönetimi	2.68	.44			
	Çocuk Gelişimi	3.17	.37			
	Elektik ve Elek.	3.02	.35			
	Denizcilik	3.25	.44			
	Grafik ve Foto.	2.90	.41			
	Güzellik Hizm.	3.35	.27			
	Harita Kadastro	3.25	.00			
	İnşaat Tekn.	3.53	.28			
	Konaklama	3.12	.40			
	Makine Tek	3.07	.42			
	Metal Tek.	2.97	.32			
	Mobilya	3.19	.41			
	Motorlu Araç.	3.23	.37			
	Muhasebe	3.21	.34			
	Tesisat T.	3.10	.34			
	Yiyecek ve İç.	2.93	.41			
	Ortalama	3.11	.37			
	Bilişim Tek.	3.36	.39			
	Büro Yönetimi	3.10	.14			
	Çocuk Gelişimi	3.45	.35			
	Elektik ve Elek.	3.32	.50			

Tablo 9. (Devamı)

Süre	Denizcilik	3.60	.44	.94	.51	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Grafik ve Foto.	3.45	.52			
	Güzellik Hizm.	3.37	.46			
	Harita Kadastro	3.20	.40			
	İnşaat Tekn.	3.62	.43			
	Konaklama	3.52	.35			
	Makine Tek	3.41	.66			
	Metal Tek.	3.16	.32			
	Mobilya	3.27	.36			
	Motorlu Araç.	3.53	.45			
	Muhasebe	3.58	.29			
	Tesisat T.	3.38	.61			
	Yiyecek ve İç.	3.31	.29			
	Ortalama	3.11	.44			
Uygulamanın Kalitesi	Bilişim Tek.	3.65	.34	1.51	.09	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Büro Yönetimi	3.40	.56			
	Çocuk Gelişimi	3.46	.27			
	Elektik ve Elek.	3.67	.31			
	Denizcilik	3.60	.24			
	Grafik ve Foto.	3.85	.25			
	Güzellik Hizm.	3.51	.25			
	Harita Kadastro	3.60	.00			
	İnşaat Tekn.	3.74	.22			
	Konaklama	3.90	.36			
	Makine Tek	3.70	.18			
	Metal Tek.	3.58	.38			
	Mobilya	3.53	.37			
	Motorlu Araç.	3.75	.23			
	Muhasebe	3.53	.28			
	Tesisat T.	3.50	.40			
Katılımcıların Tepkileri	Yiyecek ve İç.	3.56	.43	1.16	.30	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Ortalama	3.62	.33			
	Bilişim Tek.	3.90	.34			
	Büro Yönetimi	4.00	.56			
	Çocuk Gelişimi	3.80	.27			
	Elektik ve Elek.	3.86	.31			
	Denizcilik	4.00	.24			
	Grafik ve Foto.	3.71	.25			
	Güzellik Hizm.	3.85	.25			
	Harita Kadastro	3.66	.00			
	İnşaat Tekn.	4.04	.22			
	Konaklama	4.15	.36			
	Makine Tek	4.71	.18			
	Metal Tek.	4.00	.38			
	Mobilya	3.87	.37			
	Motorlu Araç.	3.98	.23			
	Muhasebe	4.00	.28			
	Tesisat T.	3.79	.40			
	Yiyecek ve İç.	3.81	.43			
	Ortalama	3.88	.33			

Tablo 9. (Devamı)

Program Farklılıkları	Bilişim Tek.	3.18	.35	1.16	.30	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Büro Yönetimi	3.10	.42			
	Çocuk Gelişimi	3.01	.48			
	Elektik ve Elek.	3.26	.56			
	Denizcilik	3.20	.87			
	Grafik ve Foto.	3.40	.00			
	Güzellik Hizm.	3.02	.40			
	Harita Kadastro	3.80	.34			
	İnşaat Tekn.	3.60	.54			
	Konaklama	3.36	.45			
	Makine Tek	3.34	.60			
	Metal Tek.	3.27	.64			
	Mobilya	3.20	.60			
	Motorlu Araç.	3.15	.62			
	Muhasebe	3.21	.26			
	Tesisat T.	3.38	.48			
	Yiyecek ve İç.	3.08	.57			
	Ortalama	3.22	.51			
Öğretmen Eğitimi	Bilişim Tek.	3.34	.54	1.07	.41	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Büro Yönetimi	3.43	.26			
	Çocuk Gelişimi	3.74	.36			
	Elektik ve Elek.	3.58	.51			
	Denizcilik	3.45	.74			
	Grafik ve Foto.	3.56	.29			
	Güzellik Hizm.	3.96	.42			
	Harita Kadastro	3.04	.59			
	İnşaat Tekn.	3.62	.47			
	Konaklama	3.58	.76			
	Makine Tek	3.35	.45			
	Metal Tek.	3.36	.62			
	Mobilya	3.55	.53			
	Motorlu Araç.	3.59	.69			
	Muhasebe	3.69	.46			
	Tesisat T.	3.68	.19			
	Yiyecek ve İç.	3.50	.66			
	Ortalama	3.53	.53			
Okul İklimi	Bilişim Tek.	3.58	.67	1.03	.42	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Büro Yönetimi	3.62	.53			
	Çocuk Gelişimi	3.98	.54			
	Elektik ve Elek.	3.88	.83			
	Denizcilik	4.00	.68			
	Grafik ve Foto.	2.87	.59			
	Güzellik Hizm.	3.92	.60			
	Harita Kadastro	3.50	.66			
	İnşaat Tekn.	3.92	.67			
	Konaklama	4.00	.73			
	Makine Tek	3.52	.77			
	Metal Tek.	3.61	.83			
	Mobilya	3.80	.76			
	Motorlu Araç.	3.86	.84			
	Muhasebe	4.05	.75			
	Tesisat T.	3.78	.59			
	Yiyecek ve İç.	3.89	.81			
	Ortalama	3.78	.74			

Tablo 9. (Devamı)

	Bilişim Tek.	3.43	.24			
	Büro Yönetimi	3.32	.35			
	Çocuk Gelişimi	3.54	.21			
	Elektik ve Elek.	3.48	.34			
	Denizcilik	3.56	.40			
	Grafik ve Foto.	3.39	.28			
	Güzellik Hizm.	3.54	.17			
	Harita Kadastro	3.40	.31			
Genel Ortalama	İnşaat Tekn.	3.17	.36	1.05	.40	Anlamlı farklılık belirlenmemiştir.
	Konaklama	3.63	.24			
	Makine Tek	3.42	.30			
	Metal Tek.	3.41	.18			
	Mobilya	3.47	.24			
	Motorlu Araç.	3.57	.35			
	Muhasebe	3.59	.20			
	Tesisat T.	3.50	.22			
	Yiyecek ve İç.	3.41	.26			
	Tüm Alanlar	3.49	.27			

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerin mesleki alanlarına göre öğretim programlarına bağlılıklarında uyma boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir ($F(1.88=.02)$, $p<.05$). Tukey ve LSD testi sonuçlarında anlamlı farkın süre boyutunda Bilişim Teknolojileri ($\bar{x}=3.09$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$) öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine, Büro Yönetimi ($\bar{x}=2.68$) ve Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım ($\bar{x}=3.35$) öğretmenleri arasında Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım öğretmenlerinin lehine, Büro Yönetimi ($\bar{x}=2.68$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$) öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine, Büro Yönetimi ($\bar{x}=2.68$) ve Motorlu Araçlar ($\bar{x}=3.23$) öğretmenleri arasında Motorlu Araçlar öğretmenlerinin lehine, Elektrik ve Elektronik ($\bar{x}=3.02$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$) öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine, Grafik ve Fotoğraf Tasarımı ($\bar{x}=2.90$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$) öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine, Grafik ve Fotoğraf Tasarımı ($\bar{x}=2.90$) ve Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım ($\bar{x}=3.35$) öğretmenleri arasında Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım öğretmenlerinin lehine, Metal Teknolojisi ($\bar{x}=2.97$) ve Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım ($\bar{x}=3.35$) öğretmenleri arasında Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım öğretmenlerinin lehine, Yiyecek ve İçecek Hizmetleri ($\bar{x}=2.93$) ve Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım ($\bar{x}=3.35$) öğretmenleri arasında Güzellik Hizmetleri ve Saç Bakım öğretmenlerinin lehine, Çocuk Gelişimi ($\bar{x}=3.17$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$) öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine, Metal Teknolojisi ($\bar{x}=2.97$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$) öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine, Makine Teknolojisi ($\bar{x}=3.07$) ve İnşaat Teknolojisi ($\bar{x}=3.53$)

öğretmenleri arasında İnşaat Teknolojisi öğretmenlerinin lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Süre ($F(.94=.51)$; $p>.05$), uygulamanın kalitesi ($F(1.51=.09)$; $p>.05$), katılımcıların tepkileri ($F(1.16=.30)$; $p>.05$), program farklılıkları ($F(1.16=.30)$; $p>.05$), öğretmen eğitimi ($F(1.07=.41)$; $p>.05$), okul iklimi ($F(1.03=.42)$; $p>.05$) boyutlarında istatistiksel olarak mesleki alan değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Ölçeğin toplam puanında da mesleki alan açısından istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir ($F(1.05=.40)$; $p>.05$).

4.2. Araştırmanın Nitel Verilerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın nitel verileri, meslek öğretmenleriyle yapılan görüşmelerin analizi sonucunda elde edilmiştir. Bulgular, alt amaçlar doğrultusunda başlıklandırılarak sunulmuştur.

4.2.1 Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programına Bağlılıklarına İlişkin Nitel Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt amacı olan meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıklarını etkileyen faktörler nelerdir? sorunun yanıtına, görüşme verilerinden elde edilen yanıtlar analiz edilerek ulaşılmıştır. Tablo 10'da meslek öğretmenlerinin programa bağlılıklarını etkileyen faktörlere ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 10. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlı Kalmalarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri

Temalar	F
Programa Bağlılığın Nedenleri	F
Programın Yapısı	21
Yönetmelik gereği zorunda olma hali	9
Güncel ve teknolojik gelişmelere uygun olma	4
Planlı ilerleme isteği	3
Öğrenci düzeyine uygun olma	2
İşlevsel/fonksiyonel olma	2
Yurt geneli aynı konuları aynı hızda ilerleme gerekliliği	1
Atölye Durumu	12
Uygun donanım	5

Tablo 10. (Devamı)

Gerekli ekipman tamlığı	4
Uygun öğrenci sayısı	3
Okul Yönetimi Tutumu	8
Ödenek yardımı ile temrinlik malzeme tedariği	2
Motivasyon etkinlikleri	2
Pozitif ve tarafsız tutum	2
Öğretmene teşvik	2
Okul-İşletme İş Birliği	7
Öğrencinin eksik kalan kazanımlarını tamamlama	3
İşletme kazanımları ile program kazanımlarının paralel olması	3
İşletmelerin bozulan okul ekipmanına profesyonel desteği	1
Zümreler Arası İletişim	21
Zümre içi yardımlaşmalar	9
Ortak hazırlanan sunular ve sınav soruları	5
Zümre içi konu ve etkinlik takibi	4
Ortak kullanım alanlarını paylaşma	2
Öğrenciler ile ilgili iletişimde kalma	1
Meslek öğretmeni özellikleri	4
Öğretmen özdisiplini	4

Meslek öğretmenleri, programın yapısı temasında programa bağlı kalma nedenlerini, öğretmenin yönetmelik gereği programa uyma zorunluluğu olması (f=9), programın güncel ve teknolojik gelişmelere uygun olması (f=4), programda planlı ilerleme isteği (f=3), programın öğrenci düzeyine uygun olması (f=2) ve işlevsel/fonksiyonel olması (f=2) ile yurt genelinde aynı konuların aynı hızda ilerlenmesi gerekliliği (f=1) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö1- Çerçeve öğretim programına bağlılık, yıllık planlarını hazırlamak açısından yani kendin planlı bir ders işlemek açısından çok önemli bir de şöyle diyelim ki her sene farklı konular eklenebiliyor, çıkabiliyor, bunları takip etmek açısından önemli oluyor. Zaten bağlı olmakta zorundayız biliyorsun.]

[Ö13- Çerçeve öğretim programı öğrencilerin bilgi düzeyleri olsun ve eğitim düzeylerine böyle yakın olarak hazırlanıp bize öyle sunuluyor. Bizim mesleki alan programı kullanılabilir, işlevsel, fonksiyonel hazırlanmış şekilde karşımıza çıkıyor. İyi şekilde eğitim vermemizi sağlıyor, öğrencilerin de bu çerçeve öğretim programı üzerindeki kolay verileri ve bilgileri almasını sağlıyor. Biz de bağlı kalmak durumunda oluyoruz.]

[Ö6- Çerçeve öğretim programının en büyük faydası eş zamanlı olarak tüm yurtda aynı konulara bağlı kalınmasıdır. O yüzden bağlıyız.]

Meslek öğretmenleri programa bağlı kalma nedenlerini atölye durumu temasında; uygun donanım (f=5), gerekli ekipman tamlığı (f=4), yeterli öğrenci sayısı (f=2) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö10- Benim atölye durumum kazanımları uygulamak için gayet uygun. Bizim atölye kapasitemiz çok uygun. Çok yeterli, programı tamamen karşılıyor.]

[Ö13-... O konuda çok fazla sıkıntımız olduğunu düşünmüyorum atölye olarak. Ama tabii derslerin içerikleri müfredat içeriklerine göre yapılabilecek uygulamalara göre malzemeler temin etmek gerekebiliyor ekstra, ama bizim bu konuda sıkıntımız olmuyor okul olarak ve bölüm olarak.]

Meslek öğretmenleri, okul yönetiminin tutumu çerçevesinde programa bağlı kalma nedenlerini, ödenek yardımı ile malzeme temini ($f=2$), motivasyon etkinliklerinin yapılması ($f=2$), pozitif ve tarafsız tutum sergilenmesi ($f=2$) ve öğretmene teşvik sağlanması ($f=2$) olarak belirtirken, okul-işletme iş birliği bağlamında ise öğrencilerin eksik kalan kazanımlarını tamamlamasına ($f=3$), işletme kazanımları ile program kazanımlarının paralel olmasına ($f=3$) ve işletmelerin bozulan okul ekipmanına profesyonel destek sağlamasına ($f=1$) vurgu yapmaktadır. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö2- ... yani, okul sadece burada değil; benim ilk senem olmasına rağmen, özellikle şu anda çalıştığım okul çerçevesinde, okul yönetiminin tutumunun iyi olduğunu düşünüyorum ama daha önceden tecrübe ettiğimiz eşimizden, dostumuzdan gördüğümüz, duyduğumuz okul yönetimlerinde bir takım kişisel durumlardan dolayı öğretmenin ihtiyaçlarının tıraşlandığını görüyoruz, maalesef. Okul yönetimi öğretmenin ne kadar arkasında olursa, öğretmenin isteklerini ne kadar gerçekleştirirse, bence programa bağlılık o derece artıyor. Öğretmen, yani bizler o derece titizleniyoruz.]

[Ö11- Bizim elektrik tesisatı ve pano monitörlüğü diğer adı ile elektrik tesisatları dalında öğrencilerimiz genellikle bobinaj, elektrik elektrikli ev aletleri görüntü ve ses sistemleri gibi alanlarda stajlarını yapıyorlar. Şu an staj anlamında herhangi bir sıkıntımız yok verim anlamında da program kazanımları ile iyi ilerliyor. Öğretim programlarıyla stajda gördükleri uygulamalar birbirleriyle paralel. O yüzden bir problem yok.]

[Ö5- Eskiden, yani bundan 40-50 yıl önce, meslek liseleri sanayinin önündeydi. Şimdi ise sanayi, meslek liselerinin önüne geçti. Mesleki gelişimleri için öğrencilerin sanayi ile iş birliğini çok olumlu görüyorum. Öğrenciler, uygulama ile eksikliklerini böylece kapatıyorlar. Programlar, bizden işletmelerin beklentisi doğrultusunda biraz güncellense, hatta çocuklar eksik bile kalsa, okulda stajda tamamlayacaklarından, çok daha güzel, kazanımlı sonuçlar doğurabilir.]

Meslek öğretmenleri, programa bağlı kalma nedenlerini zümreler arası iletişim çerçevesinde; zümre içi yardımlaşmalar ($f=9$), ortak hazırlanan sunular ve sınav soruları ($f=5$), zümre içi konu ve etkinlik takibi ($f=4$), ortak kullanım alanlarını paylaşma ($f=2$) ve öğrenciler ile iletişimde kalma ($f=1$) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö1- Şöyle diyelim ki, aynı zümrede, ortak doğrultuda, aynı konularda ilerlemek zorundayız. Ortak bir sınav yapıyorsun, öğrencilerin de eşit şekilde aynı konuları aynı zamanda bitirmiş olması gerekiyor. O yüzden zümrelerin uyum içinde olması gerekiyor. O yüzden iletişim, programa bağlılığı artırıyor. Bu, öğretmen için de çok büyük bir kolaylık oluyor. Bizde mesela, bir dersimizin öğretmeni konularla ilgili bir sunum hazırlıyor. Diyor ki: "Ben bu hafta bu şekilde yapacağım, işte siz de şöyle yaparsanız..." Hakikaten de kolay ilerliyorsun bu şekilde; ne yapacağımı biliyorsun. Senin işini de kolaylaştırıyor. Çerçeve programa uygun, yıllık planına uygun gidiyorsun. Hem de herkes aynı anda, aynı şekilde ilerliyor, aynı şeyi söylüyor. Bu da benim açımdan çok kolay geliyor, uyum içinde ilerlemek. Zaten biz, zümre olarak bu konuda oldukça iyiyiz.]

[Ö16- Biz, zümre olarak işi şansa bırakmıyoruz. İşbirliğimizi yaparız milimi milimine. Ne veriysek öğrenciye, diğer arkadaşımızın haberi olsun. Bu, öğretmenin kendi iç disiplini ile alakalı bir şey. Hepimiz hazırlıklı derse gireriz. Hakikaten de derse girdiğinde böyle olunca boş girmiyorsun, bir rahatlık geliyor. Onu anlattığında kendini de iyi hissediyorsun. Bombos girdiğinde olmuyor yani. İletişimin uyması bu açıdan çok önemli. Bir de şimdi mesela, bazı sınıflara mesleki alanın dışında derse de giriyorsun. Mesela ben işletme öğretmeni değilim ama işletme derslerine de giriyorum. E, hal böyle olunca benim sınıftaki öğrencilere yazık olmaz mı? Benim sınıftaki öğrencilerin eksik olmaması için o kurduğum iletişim çok önemli. Bu sebepten, zümre öğretmen iletişimi çok önemli. Öğretmenin disiplini yani. İşini önemseyerek yapmalı çünkü. Yani, öğretmenler arasında mezun olduğumuz mesleki alanlar aynı, mesleki dallar farklı olabiliyor. Ya da mesleki alanlar farklı ama bazı derslere girmen gerekebiliyor. Diğer bölümlerde dallar aynı değil mesela ama aynı derse giriyorsunuz. O yüzden iletişim çok önemli.]

[Ö7- Şimdi, zümreler arası iletişimde şöyle; örneğin, senin bilgisayar laboratuvar dersin var. Bana da bilgisayar lazım oldu o derste, o kazanımda diyelim. Bu iletişimi kurmak zorundayız. Okul donanımları ve okul mekanlarının çok etkili bir şekilde kullanılabilmesi, programların uygulanabilmesi için zümreler arası iletişimin kuvvetli olması lazım meslek liselerinde kesinlikle. Çünkü bizim iş, bir sınıf ve bir tahta ile olmuyor. Meslek öğretirken bu ayrıntılar çok önemli.]

[Ö14- En önemli şey bu. Çok önemli, çünkü sınavlar ortak oluyor ve herkes aynı gittiğinden, programa bağlı kalındığından haksızlık da olmuyor çocuklara. Herkes aynı koşullarda, her sınıf. Bu çok önemli. Zümrelerin bu konuda iletişim halinde olması, programa bağlılıkta en önemlisi bence.]

Meslek öğretmenleri programa bağlı kalma nedenlerini meslek öğretmeni özellikleri temasında; öğretmen özdisiplini (f=4) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö16- Biz, önemseydiğimiz için öğrencileri mesela, bak, beş kişiyiz biz zümrede. Bizim zümremiz mükemmel şey yapar. Mesela ben öğrenciye iki satır not yazdırsam, grubumuzda paylaşırsın, diğer arkadaşlarımız da aynı bilgiyi versin diye. Özet çıkardık diyelim ki, hepimizle paylaşırsın. Aralarda her öğretmen kendine göre ya örneklerini verir ya da ekleyeceği varsa ekler. Ama konu olarak hiçbir sınıfın diğerinden eksikliği yoktur. Fazla olabilir, ama eksik yoktur. Bu, bizim disiplin sahibi olmamız ile ilgili.]

[Ö4- Zaten hep birlikte, "Nasıl yapabiliriz, ne yapabiliriz, nasıl yetiştiririz, yetiştiremediklerimizi nasıl çözelim? Oyun türünden mi gidelim?" gibi şeylerle çözmeye çalışıyoruz. Yetiştiremediğimiz konuları çocuğa etkinliklerle kazandırmaya çalışıyoruz. Daha rahat tamamlamış oluyoruz. Birbirimizi takip ettiğimiz için ve iletişimde olduğumuz için de kazanımları aynı şekilde götürebiliyoruz ve işin ucunu bırakmıyoruz. Eksik kalmasına da müsaade etmiyoruz. Rahat edemiyoruz öbür türlü.]

Sonuç olarak meslek öğretmenlerinin çerçeve öğretim programlarına bağlı kalmalarını; programın işlevsel ve öğretmene yol gösterici kılavuz olması, atölye, ekipman ve donanımların yeterli ve uygun olması, okul yönetiminin destekleyici, tarafsız, motivasyon arttırıcı tutumu, zümreler arası olumlu, açık, bilgilendirici iletişimin olması ve öğretmenin özdisiplininin etkilediği söylenebilir.

Tablo 11'de meslek öğretmenlerinin çerçeve öğretim programlarına bağlı kalamama nedenlerine ilişkin görüşlerine yer verilmiştir:

Tablo 11. *Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlı Kalamamalarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri*

Temalar

Programa Bağlı Kalmama Nedenleri	
Programın Yapısı	34
Kazanım sayısının fazlalılığı ve çok ayrıntılı hazırlanma	10
Esnek olmama	5
Güncel olmaması ve iş piyasa beklentisini karşılamaması	5
Öğrenci düzeyine uygun olmama	4
Bölge ihtiyaçlarına uygun olmama	4
Konuların dengesiz ve karışık dağılımı	3
Konular ile ilgili kaynak (kitap, modül, EBA) yetersizliği	3
Meslek Öğretmeni Özellikleri	15
Mesleki tecrübelerle programdan daha çok güven duyma	4
Öğretmenin eksik mesleki bilgisi	3
Mesleki alan dışı bölümlerde derse girme	3
Program okuryazarlığının yeterli olmaması	2
Mesleki yorgunluk hali	1
Gelişime açık olmamaları	1
Öğrenci Özellikleri	13
Program beklentisine göre düşük öğrenci kapasitesi	6
Öğrenci odaklanma sorunu	3
Kalabalık sınıf mevcudu	2
Toplu öğrenci devamsızlıkları	1
Mesleki alanı uygun seçememe	1
Atölye Durumu	24
Eksik ve yetersiz ekipman	6
Kazanımlara ve çağa/teknolojiye uygun olmayan atölye ve ekipman	7
Atölyelerin yetersiz fiziki alanı	3
Yetersiz ödenek	3
İş parçası temini problemi	3
Öğretmenin eksik atölye hakimiyeti	2
Okul Yönetimi Tutumu	20
Yönetim tarafından sürekli istenen evrak, dosya vb. işler	4
Yönetimin subjektif tutumu	3
Atölye denetimi eksikliği	3
Ders zamanında atölyelerden okula yapılması istenen işler (Kamelya tamiri, okul telleri onarımı vb gibi işler)	3
Öğretmene eksik taktir	2
Üst otoriteden çekinme hali	2
Öğretmenlere proje gibi ekstra işlere katılım baskısı	2
Müdürlerin meslek öğretmeni olmaması	1
Okul-İşletme İş Birliği	10
Çerçeve programların işletmelerin beklentisini karşılamaması	5
Usta öğreticinin eksiklikleri	3
İşletmelerin gelişim tablolarına uymaması	2
Zümreler Arası İletişim	5
Eksik iletişim	3
Zümrenin yetersiz mesleki bilgisi	2

Tablo 11 incelendiğinde meslek öğretmenleri programa bağlı kalamama nedenlerini; programın yapısı temasında, programdaki kazanım sayısının fazlalığı (f=10), programın esnek olmaması (f=5), güncel olmaması ve iş piyasa beklentisini karşılamaması (f=5), öğrenci düzeyine uygun olmama (f=4), bölge ihtiyaçlarına uygun olmaması (f=4), konuların dengesiz ve karışık dağılması (f=3) ve konular ile ilgili

kaynak yetersizliği olarak (f=3) belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö9- MEB'in bir programı var, yükümlülükten yani. Bizim çerçeve öğretim programı geçen yıl güncellendi. Müfredat çok yoğun. Yetiştiremiyoruz dersleri, o konuda sıkıntılar yaşıyoruz.

[Ö14- Açık söyleyeyim, ben bu çerçeve öğretim programındaki kazanımlarla ilgili çok müspet düşünen bir insan değilim. Daha önceki programlarda amaçlar ve hedef davranışlar varken, ve sayısı az ve belirli iken, öğretmenler ders defterlerine konuları yazarken işler daha iyiydi. Sen kendin de yıllık defterlerine doldururken kazanımlarını yazıyorsun. Oysa diyelim ki, dört haftalık bir konuya tek bir kazanım vermiş ama o dört haftalık konunun alt başlıkları var kendi içinde. Bu defa, takip edeceğin süreçle ilgili burada bir zorlanma yaşıyorsun. Ayrıca, çerçeve öğretim programının kazanımlarla birlikte ders sıralamasında da problem olduğunu düşünüyorum.]

[Ö10- Merkezden geliyor program. Uymak zorunda olduğumuz için uyuyoruz, zorunluluktan uyguluyoruz genellikle. Ama programlar yerel ya da bölgesel olsaydı, çok daha iyi olabilirdi. Şu anda kullandığımız gibi bir merkezi program olmamalı. Yerel bölgelerin programları farklılaşmalı. Çünkü ihtiyaçlar dahilinde bazen uyamıyoruz programlara.]

[Ö1- Karmaşık bir program var. Şöyle ki, kimisinde mesela modüllere ulaşabiliyorsan, kimisinde ulaşamıyorsun. Bazısı çok yoğun oluyor, bazısı çok basit oluyor. Yani bir orta dengesi olmuyor, geneli söylüyorum. Sadece bir alan dersi için söylemiyorum. Mesela birkaç tane alan dersine girdiğim oluyor, bazı dersler çok yoğun oluyor. Mesela mesleki gelişim atölyesi dersi böyle bir ders. Bakıyorsun, beş, on dakikalık bir konu oluyor, bakıyorsun üç, beş saatlik konuyu bir saate koyuyor. Çok dengesiz.]

[Ö3- Programları tam uygulayabilmem için güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çok yoğun olmaması gerektiğini düşünüyorum. Çok basit de değil, çok yoğun da değil. Bir de, çocukların günlük hayatta kullanabileceği şeyler olması lazım. Yani, öğrenci için söylüyorum; zaten öğrenciler stajda çalışıyor. Çalışırken anlattığımız şeyleri uygulayabiliyor olması lazım. Yani, uygulanamayan şeylerin anlatılması bana gereksiz geliyor. Ama program, "Anlatın" diyor.]

[Ö16- Her kazanıma göre bunun bir anlatımı olmalı, bir platformda oradan alırsın. Her öğretmen de görür, onu kullanır; çok iyi olur. Bu arada, ben bakıyorum EBA'ya, sayfalarını açmışlar. Ben takip ediyorum ama içerik kısmı boş, hiçbir şey, bir bilgi yok. Modüller boş. Modül yok, bilgi yok. "Yok modül yazılıyor" diyor ya da "modül yok, yazılmayacak" diyor mesela, ama bakıyorsun, senin çerçeve öğretim programında o konular var. Ne alaka yani? Konuyu oradan buradan bulup anlatmaya çalışınca da öğretmeni yoruyor. Bazen programa bağlı olunmamasına sebep oluyor işte.

[Ö5- Programların eskimiş olması, birtakım başlıklarının eskimiş olması. Örneğin, sıcak işçilik var bizde, yine günümüzde ne geçerliliği var ne de bununla ilgili okulda altyapı var. Ama biz bu programı uygulamak zorundayız. Ama bağlı kalamıyorsun. Bu sebepten, öğrenciye daha farklı işler vermek, öğrencinin daha faydasına olacağı için vazgeçiyorsun.]

Meslek öğretmenleri, meslek öğretmenleri özellikleri temasında programa bağlı kalamama nedenlerini: mesleki tecrübelerine programdan daha fazla güven duyma (f=4), öğretmenin eksik mesleki bilgisi (f=3), mesleki alan dışı derslere girme (f=3), program okuryazarlığının yetersizliği (f=2), mesleki yorgunluk (f=1) ve gelişime açık olmama (f=1) biçiminde ifade etmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö12- Zorunda olduğum için bağlı kalıyorum yani. Zorunda olmasam, kendi mesleki bilgi ve tecrübelerimi kullanarak ders işlerim ki, bazen gerekiyor.]

[Ö7- Evet hocam, bunu kabul edeceksin yani, hiç bunun lamı cimi yok. Biz eksiyiz. Yani bunu kabul edelim. Eksik olduğu için öğretmen dersi çok yüzeysel gidiyor, lay loy lom geçiyor dersler. Yani piyasa, bugün bazı kaynak problemlerini bu atölyelerde giderebilmeli. Biz de onları çözebildirmeliyiz. Ama yok, şu anda biz sanayiye soruyoruz. Sanayiye belge veriyoruz, onların ustalık, kalfalık belgesini hak ettiklerini biz belirliyoruz ama gidip yine onlara soruyoruz.]

[Ö5- Tabii canım, biz çok eksiyiz yani muhakkak. Örneğin, kendi branşımdan örnek vermek istersem, plazma makineler var, plazma kaynakları var. Biz bunları görmedik doğru düzgün. Bunlar geliştirilebilir, bölümlerdeki öğretmenlerin de bu konularda seminere tabi tutulması lazım.]

[Ö15- Norm fazlası öğretmenim ben. Hangi alanda boş ders varsa, ona giriyorum. O alanların programlarına uymak zorunda kalıyorum ama ne derece yeterli oluyorum, bilmiyorum. Yeterli olduğuma da inanmıyorum. Bu vicdani rahatsızlık yaratıyor bende. Alan dışı derslere girmek bağlılığa etki ediyor. "Alacaksınız" diyorlar, mecbur alıyoruz çünkü maaş karşılığı ders yükünü doldurmak zorundayız. Elimden geldiğince yapmaya çalışıyorum, bir şeyler kazandırmaya çalışıyorum ama çok da yeterli değil.

[Ö7- Vallahi, çerçeve programına şöyle bakıyor öğretmen: Bakıyor, işte kaç saatmış, üç saatmiş, beş saatmiş. Ama altındaki kazanımları falan çok iyi okumuyor. Yani verilen bir konunun ne kazanım getireceği, ona ne kadar ulaşabiliriz, ne yaptırabiliriz, öğretmenin planlaması lazım yani. Eksik var. Hiç soruyor muyuz mesela, çerçeve programı başlıktan okuduğumuzda, "Ben bu programda ne kazandırmam gerekiyor?" Yok.]

[Ö12- Örneğin; önceden elektrik derslerinde bilgisayar kullanımı, program vs. yoktu ama şimdi yeni gelen derslerde var. Bilgisayardan elektrik devresi çizip çalıştırman gerekiyor. Kendini güncelleyen öğretmen derse giriyor ama kendini güncellemeyen öğretmen programda o ders ona verilsin istemiyor; alsa da derste o konuyu anlatmıyor. E ne oluyor, programa bağlı kalamıyor. Ben, mesela sonradan kendim öğrenerek, kendimi güncelleyerek çocuklara tesisat proje çizimleri yaptırıyorum.]

Meslek öğretmenleri, öğrenci durumu teması altında programa bağlı kalamama nedenlerini, program beklentisine göre düşük öğrenci kapasitesinin olmamasına (f=6), öğrenci odaklanma sorunununa (f=3), kalabalık sınıf mevcutlarına (f=2), toplu öğrenci devamsızlıklarına (f=1) ve mesleki alanın uygun seçilememesine (f=1) bağlamışlardır. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö9- Öğrencilerin kapasitesinden. Eğitim düzeyleri kötü. Çocuk, matematik bilmeden geliyor. Biz mesela bilgisayar dersinde programlama öğretmeye çalışıyoruz bu çocuğa. Ee, şimdi bunu ben nasıl hesaplayacağım diyor, daha temel bilmiyor yani. Biz, önce matematiği anlatmak zorunda kalıyoruz. Ondan sonra kendi dersimizi anlatmak zorunda kalıyoruz. Buraya hep, tabiri caizse, elekalı öğrenci geliyor.]

[Ö10- Bize ne yazık ki düşük kapasiteli öğrenci geliyor. Bu da programa bağlılığı etkiliyor. Bir de çocuklar gönülsüz, isteksiz. Veli zoruyla geliyor çocuk. Mesela ben soruyorum, "Bu işi yapmayacağım," diyor. Ben de programın çok fazla meslek öğretiminde istediği şeyleri bu gruba öğretmiyorum.]

[Ö4- Bizim sınıflarda maksimum sekiz tane öğrencimiz var. Bazen toplu olarak gelmedikleri oluyor ya da bazen sınıfın yarısı gelmemiş oluyor. O zaman da programda aksamalar meydana geliyor. Önde olduğum derslerde bu durumu telafi etmeye çalışıyorum ama olmadığı da oluyor.]

Meslek öğretmenleri programa bağlı kalamama nedenlerini; atölye durumu temasında, okullarda eksik ve yetersiz ekipman olması (f=6), kazanımlara ve çağa/teknolojiye uygun olmayan atölye ve ekipman bulunmaması (f=6), atölyelerin

fiziki alanın (f=3) ve ödeneğin yetersiz olması (f=3), iş parçası temin edilememesi (f=3) ve öğretmenin atölyeye yeterince hakim olamaması (f=2) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö5- Örneğin, sıcak işçilik var bizde. Yine, günümüzde ne geçerliliği var ne de bununla ilgili okulda altyapı var. Uygun ekipman, donanım yok ama biz bu programı uygulamak zorundayız. Ama bağlı kalamıyorsun işte. Bu sebepten, öğrenciye daha farklı işler vermek, öğrencinin daha faydasını olacağı için programı uygulamaktan vazgeçiyorsun.]

[Ö7- Burada iki eksik var. Bir, donanım malzemesi az geliyor. İki, öğretmenler yeni gelişmelere kendilerine uyduramadıkları için çok ilgili değiller, atölyede programa uymada.]

[Ö2- Atölye, bizim aslında her şeyimiz meslek öğretmeni olduğumuz için. Yani atölye olmasa ders işleyemeyiz. O yüzden %100 etkiliyor programı, kazanımlarını uygulamam için. Ama atölye ekipmanları ve donanımı kesinlikle yeterli değil. Küçük bir örnek; bazı özel, her yerde bulunmayan parçalara ihtiyacımız oluyor. Parçaları, özellikle ilçede olduğumuzdan dolayı, her an temin edemiyoruz maalesef. O yüzden eğitim sekteye uğruyor.]

[Ö9- Atölye çok önemli bir durum. Mesele, geçen yıl güncellenen çerçeve programında robotik ve kodlama dersi getirildi. Bu dersi tahtaya yazarak anlatamazsınız; ne yapmanız lazım? Ekipman gerekiyor, robotik malzemeler gerekiyor, baya bir maddi güç gerekiyor. Ee, bunlar yok. Malzemeler mesela kolay elde edilebilen malzemeler değil. Özelinde gayet yüksek ekipmanlar. Ne kadar çok malzeme varsa, o kadar iyi eğitim verebiliyoruz.]

Meslek öğretmenleri programa bağlı kalamama nedenlerini; okul yönetimi tutumu temasında, okul yönetimi tarafından sürekli evrak istenmesi, dosya vb gibi işlerin yoğun olması (f=4), yönetimin öğretmenlere karşı nesnel olayan tutumu (f=3), atölyede denetim eksikliği olması (f=3), ders zamanında atölyelerde farklı işler yapılması (f=3), öğretmenin takdir edilmemesi (f=2), üst otoriteden çekinilmesi (f=2), öğretmenlere proje gibi ekstra işlere katılım baskısı yapılması (f=2) ve müdürlerin meslek öğretmeni olmaması (f=1) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö6- Okul yönetimi, programa bağlılığı olumsuz etkiliyor. Kazanımların tamamlanıp tamamlanmadığına değil, "Aman, şu kamelyeyi mi yaptırsak bölüme, yok şunu mu yapsalar, yok şu sırada bu eksik" vs. sadece buna bakıyor. Dönüp, "Hocam, sen modülleri işlerken, eksiğin var mı? Kazanımların tamam mı? Dersini bölelim mi?" diyen yok. "Dersini yaptın mı? Bir sıkıntı var mı? Veya ihtiyaç duyduğun bir şey var mı?" böyle bir soru yok.

[Ö4- Okul idaresi tarafından denetlenmenin az olması, bence bağlı kalınmamanın en büyük nedenlerinden biri. Çünkü ne yazık ki denetlemeye ihtiyacımız var. Yani bir dış denetime ihtiyaç duyuyoruz. İç denetim sağlayamadığımız için, dış denetime bağlılığımız devam ediyor. Bir de okul müdürünün kesinlikle meslek öğretmeni olması gerekiyor meslek liselerinde. O yapıyı ve işleyişi bilen, atölyelere hâkim olan birinin olması daha uygun oluyor.]

[Ö14- Ayrıca, meslek liselerinde sürekli "Proje yapın, hadi bir şeyler üretin" baskısı da gerek idare gerek yönetim tarafından bırakılmalı. Öğretmeni demotive eden ve sırf bu işlerle uğraşmak için program ve kazanımlara odaklanmasını engelleyen bir şey oluyor bu zorlama. Böyle şeyler gönüllü olmalı, baskı ile değil.]

[Ö10- Okul yönetimi tutumu programı oldukça etkiliyor. İdare ile iyiye öğretmen, "Benimle arası iyi, ben iki dakika dersten erken çıksam, şu işimi halledip girsem, bana zaten bir şey demez," diye düşünüyor bazı öğretmenler. Benim gördüğüm, dersine girmiyor, anlatması gerekeni anlatmıyor. Böyle etkilediği durumlara çok şahit oluyorum. Adam oturuyor, kahve içiyor, zaman geçiriyor, sınıfa gitmiyor. Kazanımları da veremiyor, program da işlenmiyor.]

Meslek öğretmenleri programa bağlı kalamama nedenlerini; okul- işletme iş birliği temasında; çerçeve programların işletmelerin beklentilerini karşılamaması (f=5), usta öğreticilerin eksikliklerinin bulunması (f=3), işletmelerin gelişim tablolarına uymaması (f=2) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö1- Derste işlediğim konularla, çocuğun çalıştığı iş yerlerinin konularının pek ilgisi olmuyor. Çerçeve programlarının konularının değişmesi gerek. Şunu söyleyebilirim, kuaförlük için mesela, günümüzde jel tırnak ekleniyor, yapılan saçların şekli değişiyor. Ama program konularını sınıfta anlattığımızda, çocuklar "Hocam, biz bu işlemleri yapmıyoruz, biz bunu görmüyoruz," diyor.]

[Ö16- Gelişim tablosunu hazırlıyorsun, tamam mı? Çocuk o kazanımları görmek zorunda. Ama çocuk, gelişim tablosundaki kazanımları işletmede görmüyor ki, güncel değil. Ustalarda uymuyor ki zaten buna. Beş yıl öncesi konular bile değil, belki 20 yıl fi tarihinden kalma konular var. Kaç yıl öncesindeki konular, bugünün içinde?]

[Ö9- Bazı yerlerde usta öğreticinin çok yeterli olmadığını görüyoruz. O durumda da öğrenciye verdiğimiz programlarda kazanımlarının yeterince verilmediğini görebiliyoruz. Biz de dışarıdan desteklemeye ne kadar çalışsak da, üç gün işletmede olduğundan usta öğreticiye daha bağlı kalıyorlar. Usta öğreticinin yeterli olduğu yerlerde, görüyoruz ki çocuk uygulamalarda öğretmenin seviyesine gelecek kadar ilerliyor.]

Meslek öğretmenleri programa bağlı kalamama nedenlerini; zümreler arası iletişim temasında, zümre öğretmenlerinin eksik iletişimi (f=3), zümrenin yetersiz mesleki bilgisi (f=2) olarak belirtmişlerdir. Bu bulgulara ilişkin öğretmen ifadeleri aşağıda örneklendirilmiştir:

[Ö7-Benim zümrem iyi yetişmediği için programa bağlılığında sıkıntı oluyor. Etkiliyor beni de. Çünkü öğrencinin, örneğin, 10. sınıfta görmesi gereken dersleri tam yetişmediği için kazanımları tam anlatmadıkları için ben onun üzerine 11. sınıfı ekleyemiyorum, programımı uygulayamıyorum.]

[Ö7- Zümrenle iletişim kopunca olmuyor. Konularda, "Ben bunu yaptım, sen ne uyguladın? Neredesin?" gibi soruları soramayınca zor oluyor programa uymak. Çünkü gruplara bölerek öğrencileri derse giriyoruz. İletişimin eksik olduğu zamanlarda, başka başka etkinlikler yaptırmış olabiliyoruz. Bu da sıkıntı yaratıyor.

Sonuç olarak meslek öğretmenlerinin çerçeve öğretim programlarına bağlı kalmamalarını; program yapısının öğretmen, öğrenci ve işletme beklentilerini yeterince

karşılayamamasının, meslek öğrencilerinin ve meslek öğretmenlerinin özelliklerinin, atölye ve ekipmanların yeterli olmamasının, okul yönetiminin tutumunun, okul-işletme iş birliğindeki eksikliklerinin ve zümreler arası iletişimin etkilediği söylenebilir.

4.3 Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programına Bağlılıklarına İlişkin Nicel ve Nitel Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı olan meslek öğretmenlerinin, mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıkları, programlara bağlılığı etkileyen faktörlere nasıl yansımaktadır? sorusuna nitel ve nicel veriler çözümlenerek ulaşılmıştır. Tablo 12'de meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını etkileyen faktörlere ilişkin entegre edilmiş bulgular gösterilmiştir.

Tablo 12. *Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Entegre Edilmiş Bulgular Matrisi*

Nicel Bulgular (n=230)	Nitel Bulgular (n=16)	Örnek Görüşler
Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıkları uyma ($\bar{x}$ =3.11), süre ($\bar{x}$ =3.38) ve program farklılıkları ($\bar{x}$ =3.22) uygulamanın kalitesi ($\bar{x}$ =3.62), öğretmen eğitimi ($\bar{x}$ =3.53), alt boyutları ve ölçeğin genel ortalamasının ($\bar{x}$ =3.49) orta düzeyde olduğu, katılımcıların tepkileri ($\bar{x}$ =3.88) ve okul iklimi ($\bar{x}$ =3.79) boyutlarının yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.	Programın Yapısı-Tema 1 (Araştırmaya katılan meslek öğretmenlerinin yarısından fazlası (%63) programın kazanımlarının gereksiz ayrıntılı ve sayıca fazla olduğunu, programın gerekli esnekliği sağlamadığını ve güncel olmadığını (%63), programın öğrenci düzeyine ve bölge ihtiyaçlarına uygun olmadığını (%50) ifade etmiştir. Meslek öğretmenlerinin bir kısmı (%25) programın teknolojik gelişmelere uygun olduğunu, öğrenci düzeyine uygun olduğunu (%13) ve işlevsel olduğunu (%13) ifade etmiştir.	[Ö4- Zorunluluktan bağlı kalıyoruz. Program çok geniş ayrıntılarıyla ele alınmış ve öğrenci kapasitesinden dolayı programı yetiştirmede sıkıntı yaşıyoruz. Kazanım sayısı çok fazla. Bu yüzden de program yetişmiyor. İçerik ve kazanım bir tık daha azalmış olsa. Yani bizim şu anki kazanımlar üniversitede gördüğümüz konuların aynısını lise öğrencisine veriyormuşuz gibi.] [Ö8- Programa bağlılığımın sebebi zorunlu olmam. Ama zaten bizim mesleki alan programları güncel ve bu sebepten uyumlu. Dersler ve kaynakları öğrencilerin seviyesine uygun şekilde anlatılmış, hazırlanmış.]

Tablo 12. (Devamı)

Atölye Durumu- Tema 2 Meslek öğretmenlerinin bir kısmı atölyelerin ve ekipmanların program kazanımlarına ve teknolojik gelişmelere uygun olmadığını (%44), ekipmanların programı uygulayabilmek için yetersiz ve eksik olduğunu (%38), atölye fiziki alanlarının ve gelen ödeneklerin yeterli olmadığını (%38) ifade etmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı ise ekipmanların yeterli olduğunu (%25), atölyelerin yeterli donanımına sahip olduklarını (%31) ifade etmişlerdir.	[Ö6- Hedeflenen kazanımları uygulayabilmek için gerekli tesisat ve donanım hatta atölye fiziki ortamı bile yok. Bir metal atölyesi kuracaksan nerede bunun kaynak atölyesi, sıcak şekillendirme atölyesi, boya atölyesi, soğuk şekillendirme atölyesi ? Hani nerede bunlar?] [Ö8-Öğrenci sayılarım uygun. Herkese yeterli sayıda ekipman var ve bunlar yeni olduğu için problem yaşamıyoruz.]
Öğrenci Özellikleri- Tema 3 Meslek öğretmenleri programı uygulayabilmek için öğrencilerin yeterli akademik başarıya sahip olmadıklarını (%38), odaklanma ile ilgili problemlerin olduğunu (%19) ve sınıf mevcudunun kalabalık olduğunu (%13) ifade etmişlerdir.	[Ö8-Öğrenciler ile ilgili problemlerim var. Kapasiteleri ve algı düzeyleri çok düşük. Dikkat seviyeleri düşük. Bunların düşük olmasının en temel sebebi telefon bağımlılığı. Konuları anlatamıyoruz,odaklanmıyorlar.]
Meslek Öğretmeni Özellikleri- Tema 4 Meslek öğretmenlerinden bir kısmı programa bağlılıklarının önemli sebebinin özdisiplin olduğunu (%25) ifade ederken bir kısım mesleki tecrübelerine program kazanımlarına göre daha fazla güven duydukları için (%25) programa bağlı kalmadıklarını ifade etmiştir. Ayrıca eksik mesleki bilgi ve mesleki alan dışı derse girmelerin programa bağlı kalmayı zorlaştırdığını (%19) ifade etmişlerdir.	[Ö1- Ben kendi adıma konuşuyorum her sene çerçeve öğretim programlarını takip ederek birebir oluştururum yıllık planları. O şekilde hazırlarım. Kendim birebir mesela bana kaç tane ders geliyor ise hepsini tek tek incelerim. Kendim hazırladığım boş bir plan oluşturup üzerine yerleştiririm. Plandan da kesinlikle asla çıkmam. Yapamam.] [Ö12- Zorunda olduğum için bağlı kalıyorum yani. Zorunda olmasam kendi mesleki bilgi ve tecrübelerimi kullanarak ders işlerim ki bazen gerekiyor.]
Okul Yönetimi- Tema 5 Meslek öğretmenlerinin bir kısmı idare tarafından istenen evrak, dosya işlerinin (%25), idarenin subjektif tutumunun (%19), denetim eksikliğinin (%19) ve atölyelerden ders zamanı istenen işler (%19) ile projelere katılım baskısının (%13) programa bağlı kalmayı zorlaştırdığını, bir kısmı ise idarenin pozitif ve tarafsız tutumda olduğunu (%13) belirtmiştir.	[Ö15- Okul idaresi atölye ziyaretleri yaparak kazanımların gerçekleşme derecesini kontrol etmeli. Orda bu da bizi etkiliyor. Biz de salıyoruz biraz öğretmenim rahat davranıyoruz. Bir denetime tabi olsa biraz daha sıkabiliriz.] [Ö12- Okul yönetimi Bakanlıktan gelen programa bağlı kalmamızı sağlıyor. Eksiğimiz olduğunda ödenek isteyerek gidermeye çalışıyor. Gelen ödenekler çerçevesinde sınırlı bir şekilde ne yazık ki istediklerimizi almaya gayret gösteriyorlar. Ama ödenekler tabi yetersiz geliyor.]

Tablo 12. (Devamı)

Zümreler Arası İletişim- Tema 6 Meslek öğretmenleri zümre içi yardımlaşmaların (%56), ortak hazırlanan sunu ve sınavların (%31), zümre içi konu ve etkinlik takibinin (%25) programa bağlılığı arttırdığını, zümrenin eksik mesleki bilgisinin ise programa bağlı kalmayı zorlaştırdığını (%25) ifade etmişlerdir.	[Ö3- Şöyle aslında herhangi bir ders konu modüllerden mesela bilgisayarda katı modelleme dersi çizimleri var. Birimizin eksikliğini diğer arkadaşımız tamamlıyor. O konuda kazanımlarımız eksik kalmıyor. Mesela bu pozitif bir artı.] [Ö10- Zümren öğrenciyi eksik yetiştirince sen de üzerine gerekli kazanımları ekleyemiyorsun. Kartopu büyümüyor yani.]
Okul-İşletme İş Birliği- Tema 7 Meslek öğretmenlerinin bir kısmı programların işletme beklentilerini karşılamadığını (%31), usta öğreticilerin eksikliklerini (%19), usta öğreticilerin gelişim tablosunu planına uymadıklarını (%13) ifade etmiştir. Bir kısım meslek öğretmeni ise kazanımlarla işletme beklentilerinin paralel olduğunu (%19) ve öğrencinin eksik kazanımlarının işletme tarafından tamamlandığını (%19) ifade etmiştir.	[Ö1-Derste işlediğim konularla çocuğun çalıştığı iş yerlerinin konularının pek ilgisi olmuyor. Çerçeve programlarının konularını değişmesi gerek.] [Ö13-Çerçeve öğretim programı öğrencinin staj yaparken kullanacağı becerileri edindiriyor. Eksik kalan kazanımlar stajda tamamlanıyor bizim bölümümüz için en azından böyle.]

Sonuç olarak meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını; programın yapısı, atölye durumu, meslek öğrencilerinin ve meslek öğretmenlerinin özellikleri, okul yönetimi, zümreler arası iletişim ve okul-işletme iş birliğinin etkilediği söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları çerçevesinde elde edilen sonuçlara ve tartışmalara yer verilmiştir. Elde edilen sonuçlara dayanarak gelecekte yapılacak olan araştırma ve uygulamalara ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Araştırmada meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılıkları incelenmiştir. Bu bağlamda dört araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmaya ilişkin sonuçlar yorumlanarak aşağıda verilmiştir.

5.1.1. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılık Düzeylerine İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmada meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıkları, uyma, süre, uygulamanın kalitesi, katılımcıların tepkileri, program farklılıkları, öğretmen eğitimi ve okul iklimi olmak üzere yedi alt boyutta incelenmiştir. Araştırmada meslek öğretmenlerinin uyma boyutunda öğretim programına bağlılıklarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Meslek öğretmenlerinin uyma boyutunun alt boyutlar arasında en düşük genel ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir. Benzer şekilde, Burul (2018) çalışmasında öğretmenlerin öğretim programına bağlılığının uyma boyutundaki genel ortalamasının düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir. Dikbayır ve Bümen (2016) çalışmalarında öğretmenlerin uyma

boyutuna bağlı kalmadıklarını ve öğrenci merkezli program yaklaşımında öğretmen merkezli bir öğretim süreci gerçekleştirdikleri sonucuna varmıştır. Okay (2023) ise çalışmasında sınıf öğretmenlerin uyma boyutundaki genel ortalamalarının orta düzey olduğunu bulmuştur. Öğretmenlerin, program uygulamasında öğrenci özelliklerini dikkate aldıkları ve kazanımların tamamına yer vermeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Sakallıoğlu'nun (2023) çalışmasında, öğretmenlerin öğretim programlarına uyma alt boyutunda bağlılıklarının orta düzeyde olduğu; ancak programın kazanım ve etkinliklerini uygulama ya da planlama aşamalarında programa daha az bağlı kaldıkları belirlenmiştir. Nevenglosky (2018) yaptığı araştırmada öğretmenlerin hepsinin programdaki sıraya uyduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde programlara neden uymadıkları anlaşılmaktadır. Meslek öğretmenlerinin programın uygulamasında program kazanımları, etkinlikler ve öğrenme sürecini bireysel deneyimleri ve mesleki tecrübelerine göre planladıkları ve kazanımları sınıf seviyelerine göre birleştirerek işledikleri görülmektedir. Ayrıca kazanımlarında ve etkinliklerde, öğrencilerin işletmede beceri eğitimi altında staj yaptıkları işletmelerin beklentilerine göre değişikliğe gittikleri, programda öngörülen becerilerin yerine öğrencilerin işletmelerde etkin kullanacakları becerilere yer verdikleri söylenebilir. Program kazanımlarını çok ayrıntılı buldukları, öğrenci hazırbulunuşluk düzeyini dikkate alarak kazanımların tamamı yerine önemli olanları dikkate aldıkları, atölye ve laboratuvarlarda bulunan eksik materyal ve malzemelerin bazı kazanımları uygulamaya yeterli olmadığı öğretmen görüşlerinde belirlenmiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde de öğretmenlerin program kazanımlarını yoğun bulması (Bay vd., 2017; Cameron, 2022; Davis, 2014; Döş, 2016) ve materyal eksiklikleri (Cameron, 2022; Karabacak, 2018; Little vd., 2012; Onurkan Aliusta ve Özcan, 2022; Roman, 2016) ile kazanımların öğrenci seviyesine uygun olmaması (Gürbüz, 2020) nedenleriyle öğretmenlerin öğretim programına uyum sağlayamadıkları belirlenmiştir. Ayrıca nitel araştırma sonuçlarına göre, bazı ders ve kazanımlar için meslek öğretmenlerinin mesleki bilgilerinin yeterli olmadığı, meslek öğretmenlerinin mesleki eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir. Bu bulgu, Öztürk'ün (2012) öğretmenlerin mesleki eksikliklerinin ve yetersizliklerinin programa bağlılıklarını etkilediği ve öğretmenlerin eğitime ihtiyaç duyduğunu ortaya koyan sonucunu desteklemektedir. Öğretmenlerin, özellikle uyma boyutunda, programın kazanımlarına ve etkinliklerine bağlılıklarının düşük olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin, öğrencilerin işletmede beceri eğitimi yaptıkları iş yerlerinin

beklentilerini dikkate alarak kazanımlarda değişiklik yaptıkları, sınıf düzeyine uygun kazanımları seçtikleri ve programın kapsamını yoğun buldukları görülmektedir. Ayrıca, materyal eksiklikleri ve bazı meslek öğretmenlerinin yeterli mesleki bilgiye sahip olmamaları, programın öngörülen tüm kazanımlarını uygulamalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarının giderilmesi gerektiğini vurgulamakta ve öğretmenlerin programa tam uyum sağlamaları için gerekli destek ve eğitimlerin önemini ortaya koymaktadır.

Öğretim programına bağlılığın süre boyutu programın önerilen sıklıkta ve yoğunlukta uygulanması ile ilgilidir (Davis, 2014). Bu araştırmada meslek öğretmenlerinin programlardaki süreye orta düzey bağlılık gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna benzer şekilde, Sakallıoğlu'nun (2023) araştırmasında, öğretmenlerin programın süre boyutuna orta düzeyde bağlılık gösterdiği; bunun, öğretmenlerin konular için ayrılan süreye yeterince dikkat göstermemeleri ve öğrencilere soru sormaları için yeterli zamanı tanımamalarıyla ilişkili olabileceği belirtilmiştir. Aslan ve Erden (2023) öğretmenlerin program uygulamasında öngörülen süreye dikkat etmediklerini, bu durumun öğretim ortamı ve öğrenci profili ile ilgili olabileceğini belirtmiştir. Buna karşın bazı araştırmalarda öğretmenlerin süre boyutuna yüksek bağlılık düzeyi gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Burul, 2018; Okay, 2023; Özkılıç Kolay, 2023). Araştırmanın nitel boyutunda yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde, meslek öğretmenlerinin kazanımların ve konunun içeriğini dikkate alarak belirtilen sürelerde değişime gittikleri ve bu değişimleri işletme ve sektörlerin ihtiyaçları doğrultusunda yaptıkları, önerilen süreye uymak yerine mesleki deneyimlerini dikkate alarak öğrencinin daha çok uygulayacağı iş ve işlemlere ağırlık verdikleri, atölye koşullarına göre bekleyen işler için süreyi değiştirdikleri görülmektedir. Bu bulgu Mihalic'in (2002) öğretmenlerin, programda verilen süreye uymak için bazen programın öğelerinden ödün verebildiği sonucunu desteklemektedir. Öğretmenlerin, programın önerdiği süreleri sektör ihtiyaçlarına, öğrencilerin uygulama gereksinimlerine ve atölye koşullarına göre esnettikleri; bazen de süreye uyma çabası içinde programın bazı unsurlarından ödün verdikleri görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerin programın süre boyutuna tam uyum sağlamalarını zorlaştıran faktörlerin, uygulama ortamı ve öğrenci profiline bağlı olarak değişkenlik gösterebileceğini düşündürmektedir. Öğretmenlerin mesleki deneyimlerini ve sektör beklentilerini dikkate almalarının, öğretim sürecini öğrencilerin ihtiyaçlarına göre adapte etmelerine

katkı sağladığı düşünülebilir; ancak bu esnekliğin, programın öngörülen sürelerde uygulanmasında sapmalara yol açabileceği ifade edilebilir.

Öğretim programına bağlılığın, uygulamanın kalitesi boyutu, uygulayıcıların kullandıkları yöntem ve teknikleri nasıl uyguladıklarıyla ilgilidir (Dane ve Schneider, 1998; Dusenbury ve ark, 2003; O'Donnell, 2008). Bu araştırmada meslek öğretmenlerinin uygulamanın kalitesine orta düzey bağlılık gösterdikleri belirlenmiştir. Bu boyut öğrenme sürecine öğretim programının yansıtılma sürecini ifade etmektedir (Davis, 2014). Bu konu ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, uygulamanın kalitesi boyutunda öğretmenlerin yüksek puanlar aldıkları belirlenmiştir (Burul 2018; Karakuyu ve Oğuz 2021; Okay 2023). Aykaç ve Ulubey (2012) programın başarısının uygulama başarısı ile doğrudan ilişkili olduğunu belirtmiştir. Yurt (2024) uygulamanın kalitesi boyutunun öğretmenin ders performansından doğrudan etkilendiğini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin hedefe ulaşmasındaki kararlılıklarının, ders için yaptıkları hazırlıkların doğrudan uygulamanın kalitesi boyutunu eklediğini belirtmiştir. Carroll ve diğerleri (2007) programın uygulanabilirliğinin içeriğin sunum şekli ile ilgili olduğunu belirtmiştir. Türkiye'de 2005 yılından itibaren programlar yapılandırmacı yaklaşım esas alınarak hazırlanmaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımın önemli yeniliklerinden birisi etkinlikleri öğrencilerin yapmaları ve istenilen sonuca ulaşırken eylemler üzerinde bağlantı kurabilmeleridir (Zembat, 2007). Araştırmanın nitel boyutunda yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde, meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarının uygulanmasında atölye ve laboratuvar derslerinin uygulamalı olması sebebi ile yapılandırmacı yaklaşımı esas alarak meslek öğrencilerinin yaparak yaşayarak öğrenmelerini destekleyerek öğrenci merkezli bir yaklaşım sergiledikleri, öğrenciye rehber oldukları ve öğrencileri öğrenme öğretme süreci içerisindeyken değerlendirdikleri görülmektedir. Meslek öğretmenlerinin, uygun ekipman ve donanımlar sağlandığında, uygulamanın kalitesini artırmak amacıyla öğretim yöntem ve tekniklerinde çeşitliliğe yer verebileceği ve öğrencilerin programda öngörülen bilgileri kazanmalarına öncelik tanıyacağı ifade edilmektedir. Öte yandan, alanyazında öğretmenlerin öğrenci merkezli yaklaşımı benimsemek istedikleri, ancak mevcut koşullar nedeniyle öğretmen merkezli etkinlikleri tercih etmek zorunda kaldıklarını gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Arslan Çelik, 2020; Arslan Çelik ve Gelmez Burakgazi, 2021; Dikbayır ve Bümen, 2016; Karabacak, 2018; Onurkan Aliusta ve Özcan, 2022; Yıldırım ve Tanrıseven, 2015). Araştırmada meslek öğretmenlerinin

uygulamanın kalitesi boyutunda program bağılıklarının orta düzeyde olduğu ve öğrenci merkezli bir öğretim anlayışı esas aldıkları belirlenmiştir. Fakat meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarının bazı kazanımlarında öğrenci merkezli yaklaşımı uygulayamadıkları görülmektedir. Bu durum mevcut atölye koşulları ve donanım eksiklikleri gibi faktörlerden etkilenmektedir. Meslek öğretmenlerine gerekli ekipman ve olanaklar sağlandığında, öğretim programına bağlılık düzeylerinin artacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda, mesleki alan çerçeve öğretim programlarının daha etkin uygulanabilmesi için altyapının ve koşulların iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

Öğretim programına bağlılığın katılımcıların tepkileri boyutunda; öğrencilerin öğrenme düzeyi, geri bildirimleri, sürece katılımı ve hazırbulunuşluklarına göre planlama ve uygulama süreçleri yer almaktadır (Burul, 2018). Gerstner ve Finney (2013), katılımcı tepkilerinin programın başarısı üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu vurgulamış ve programın öğrenciler tarafından benimsenmediği durumlarda, programın kalitesinin ve kimin tarafından hazırlandığının önemini kaybettiğini ifade etmiştir. Alanyazında öğretim programına bağlılıkta öğrencilerin önemli bir değişken olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Bay ve diğerleri, 2017; Bümen vd., 2014; Dikbayır ve Bümen, 2016; Turan Özpolat, 2015). Aykaç ve Ulubey (2012) çalışmalarında öğretmen adaylarının öğretim etkinliklerini uygularken öğrencilerin derse katılımlarına fırsat vermediklerini, etkinlikleri planlamadıkları ve gerekli düzenlemeleri yapmayarak katılımcı tepkilerini dikkate almadıklarını belirlemiştir. Aslan ve Erden (2020) öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin farklılaşmasının öğrenci özellikleri ile ilgili olduğunu, özellikle süre bakımından öğrenci başarısı yüksek sınıflarda etkinliklere, konulara az zaman ayırırken düşük öğrenci başarısı olan sınıflarda etkinliklere ve konulara ayrılacak zamanın artmasına neden olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılımları, programa ilgi düzeyleri, hazırbulunuşlukları programa bağlılıkta önem ifade etmektedir. Bu araştırmanın sonuçları, öğretim programına bağlılık boyutlarından biri olan katılımcı tepkileri açısından meslek öğretmenlerinin yüksek ortalamalara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Özkılıç Kolay (2023) çalışmasında öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinin katılımcıların tepkileri boyutunda yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durumda öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımı esas alarak öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate aldıkları ve derslerinde çeşitli öğretim materyali kullanarak öğretim programının gerekliliklerini yerine getirdiklerine vurgu yapmıştır. Araştırmanın

nitel sonuçlarına göre; meslek öğretmenlerinin öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate aldıkları, öğrencileri öğretim sürecinde etkin kılmaya çalıştıkları ve öğrencilerin dönütlerine göre öğretim sürecini planladıkları belirlenmiştir. Meslek öğretmenlerinin öğrenci merkezli eğitim anlayışını benimsedikleri söylenebilir. Bu durumun, meslek öğretmenlerinin dersleri atölye ve laboratuvar ortamlarında farklı makine, araç ve gereçlerle grup çalışması şeklinde yürütmesinin yanı sıra sınıfı gruplara ayırarak öğretim yapmalarının etkili olduğu söylenebilir. Özellikle, dokuzuncu sınıf seviyesinde 10-21 öğrenci için bir, 21-31 öğrenci için iki, 31'den fazla öğrenci için üç grup; onuncu, onbirinci ve onikinci sınıflarda ise 8-17 öğrenci için bir, 17-25 öğrenci için iki, 25-33 öğrenci için üç grup oluşturulması ve her gruba bir öğretmenin atanması gibi uygulamaların, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazla olmamasını sağladığı ve bu durumun öğrenci merkezli eğitim anlayışını olumlu yönde etkilediği ifade edilebilir. Ayrıca, meslek öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin program kazanımlarını karşılamak için yeterli olmadığı sıkça vurgulanmıştır. Meslek öğretmenleri, program kazanımlarının öğrenci seviyesine uygun olarak hazırlanmasından ziyade, detaylı, yoğun ve lisans düzeyi öğrencilerine yönelik bir yapıya sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumda programa bağlı kalabilmek için zorlandıkları belirlenmiştir. Alanyazındaki çalışmalar, öğretim programı kazanımlarının yoğun olmasının (Bay vd., 2017; Döş, 2016) ve öğretim programlarının öğrenci seviyesine uygunluğunun (Arslan Çelik, 2020; Arslan Çelik ve Gelmez Burakgazi, 2021) programa bağlılığı etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öğretim programına bağlılığın program farklılıkları boyutunda; program kavramları ve rehber materyallerin uygulamaya sağladıkları katkı ile öğretmenlerin yeni rollerine uyum sağlamaları incelenmektedir (Burul, 2018). Bu araştırmada meslek öğretmenlerinin öğretim programına bağlılığın beşinci boyutu olan program farklılıkları ortalamalarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Program farklılıkları programın eski ve diğer programdan ayrılan özellikleridir. Bu boyutun ölçülmesi, öğretim programına bağlılığı çıktılar açısından değerlendirebilmek ve programın etkinliğini daha kapsamlı bir şekilde analiz edebilmek için büyük önem taşımaktadır (Dusenbury vd., 2003). Susam ve Demir (2020) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin yapılan yeni programlara olumlu dönütler verdiğini belirtirken, Yaşar ve Sözbilim (2019) öğretmenlerin yenilenen programlarda kendilerinden beklenen rolleri yerine getirmekte zorlandıklarını belirtmiştir. Bümen, Çakar ve Yıldız (2014) çalışmasında

öğretim programlarında yapılan değişikliklerin öğretmenler tarafından yeterince takip edilmediğini belirtmiştir. Berk (2008), program farklılıkları üzerine yaptığı çalışmada, programları yöntem ve içerik açısından karşılaştırmış ve bu farklılıkların ayrıntılı özelliklerini ortaya koymuştur. Çalışmada, program farklılıklarının yeni geliştirilecek programlara katkı sağlayabileceği ifade edilmiştir. Akpınar ve Gezer (2010) öğretmenlerin yeni program ve yaklaşımları benimsedikleri sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın nitel bulgularına göre, yeni mesleki alan çerçeve öğretim programlarının hazırlanırken kazanım sürelerinin meslek öğretmenleri tarafından belirlenmesine olanak tanınması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, meslek öğretmenlerinin görev yaptıkları illerin çevresel ihtiyaçlarının değişkenlik gösterdiği göz önünde bulundurularak, konu kazanımlarına verilecek ağırlığın meslek öğretmenleri tarafından belirlenecek şekilde daha esnek bir yapıda hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir. Yeni programlar için mesleki eğitimler verildiğinde ise meslek öğretmenlerinin programa bağlılığının artacağına dair bir görüş de ortaya konmuştur. Benzer şekilde Yurt (2024) çalışmasında öğretim programlarının daha esnek hazırlanmasının öğretmenlerin eleştirel düşünme becerilerini destekleyeceğini ve programa bağlılık düzeylerinin artabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre hazırlanacak yeni mesleki alan çerçeve öğretim programlarının teknolojik gelişmelere uygun şekilde tasarlanmasının ve çevredeki işletmelerin beklentilerini karşılayacak yenilikler içermesinin, öğretmenlerin programa bağlılıklarını olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Meslek öğretmenlerinin görüşlerine göre, Bakanlığın mesleki eğitim için kullanılan dijital platformlarında mesleki alan çerçeve öğretim programlarında yer alan ders, konu ve içerikler ile ilgili kitap, modül gibi kaynakların olmamasının programa bağlılığı olumsuz yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Demirbaş ve Yağbasan'ın (2003) öğretmenlerin programları uygularken materyallere ve kılavuz kaynaklara ihtiyacı olduğunu belirlemesi araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir. Ayrıca, platformlar üzerinden meslek öğretmenleri tarafından yapılan konu ve ders kitapları ile ilgili görüş ve isteklerine herhangi bir dönüş yapılmadığı ve bu durumun, öğretim programına bağlılığı olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretim programına bağlılığın öğretmen eğitimi boyutunda; öğretim programlarını etkin bir şekilde uygulayabilmek için öğretmen adaylarına kazandırılan bilgi, deneyim ve uyum sağlama becerisi incelenmektedir (Burul, 2018). Bu çalışmada meslek öğretmenlerinin öğretmen eğitimi alt boyutuna ilişkin ortalamasının orta

düzeyde olduğu belirlenmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalar, öğretmen eğitiminin programa bağlılık düzeyini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Bay ve diğerleri, 2017; Burul, 2018; Bümen ve diğerleri, 2014; Carroll vd., 2007; Dikbayır ve Bümen, 2016; Dusenbury ve diğerleri, 2003). Baki (2010) araştırmasında öğretmen eğitiminin önemini vurgulayarak öğretmenlere verilen eğitimin, alanı ve uygulama esaslarını birlikte kazandırması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Burul (2018) öğretmen eğitiminde sorunlar olduğunu belirtmiştir. Wiles ve Bondi (2007) öğretmenlerin yeni bir öğretim programını uygulayabilmek için gereken bilgi ve beceriler yönünden eksik olduklarını belirtmiştir. Cameron (2022) öğretim programını uygulayabilmek için alınan eğitimlerin değerlendirilmesinin gerekli olduğunu ifade etmiştir. Aslan ve Erden (2020) çalışmasında öğretmen eğitiminin yeterli görülmediğini tespit etmiştir. Mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren Mesleki ve Teknik Eğitim Fakülteleri 2009 yılında kapatılmıştır. Yerine açılan Teknoloji Fakülteleri meslek öğretmeni yetiştirmekten ziyade sektör eksikliklerini kapatacak eleman ve mühendis yetiştirmeye yöneliktir. Teknoloji Fakültelerinden mezun olan mühendisler, formasyon eğitimi alarak meslek öğretmeni olmaktadır (Duman, 2014). Teknoloji Fakültelerinin öğretim programlarının başarılı şekilde yürütülmesi için kapsamlı öğretmenlik eğitimi verebildiği tartışmalara açıktır. Teknoloji Fakültelerinden mezun olup pedagojik formasyon olarak meslek öğretmeni olan mühendislerin, öğretim programlarını uygulamaya dayalı sorunlarla karşılaşabileceği ve öğretim programlarının gerektirdiği değişime uyum sağlamakta zorlanabileceği söylenebilir. Bu nedenle meslek öğretmenlerinin öğretim programlarına yönelik daha kapsamlı eğitim ve desteğe ihtiyaç duyduğu ifade edilebilir. Nevenglosky (2018) öğretmenlerin yeni programları uygulamadan önce eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Roman (2016) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin il, ilçe ve okul düzeylerinde gelişim programlarına ihtiyaçları olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçları destekler nitelikte, meslek öğretmenleri ile yapılan görüşmelerde, öğretmenlerin teknolojik gelişmeler doğrultusunda yenilenen mesleki eğitim programlarına uyum sağlamakta zorluk çektikleri ve mesleki gelişim eğitimlerine ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında yapılan çalışmalarda farklı olarak hizmet öncesi programların incelenmesi ve hizmet içi eğitimlerde ise program okuryazarlığı eğitimlerinin verilmesi gerektiğine ilişkin öneriler sunulmuştur (Arslan Çelik, 2020; Döş, 2016; Kara vd., 2017; Tan Şişman, 2021; Turan Özpolat ve Bay, 2015; Yaşar ve Sözbilir, 2019). Meslek öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda da meslek öğretmenlerinin program okuryazarlığı ile ilgili hizmet içi eğitime

ihtiyaç duydukları, eğitimlerin çerçeve öğretim programlarını yorumlama ve uygulama konusunda yardımcı olacağı ve programa bağlılığı olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

Öğretim programına bağlılığın okul iklimi boyutunda; program uygulamaları ve öğretmenlerin programla ilgili paylaşımları incelenmektedir (Burul, 2018). Bu araştırmada meslek öğretmenleri, programa bağlılığın okul alt iklimi boyutunda yüksek puan aldıkları ve olumlu bir yaklaşım sergiledikleri belirlenmiştir. Burul (2018) çalışmasında öğretmenlerin okul iklimi boyutunda yüksek puan aldıklarını belirlemiştir. Mevcut araştırmanın nitel boyutunda, meslek öğretmenlerinin programla ilgili tecrübe paylaşımının programa bağlılık düzeylerini arttırdığı, zümre içi yardımlaşmanın atölye ve laboratuvar derslerindeki öğretmenlerin eksik mesleki bilgisini tamamladığı ve yapılacak etkinliklerin planlamakta etkili olduğu sonucun ulaşılmıştır. Olumlu okul ikliminin iletişimi arttırdığı, artan iletişim doğrultusunda meslek öğretmenlerinin paylaşımlarının arttığı belirlenmiştir. Ayrıca okul müdürlerinin meslek öğretmenlerinin atölye ve ihtiyaçlarını giderirken yardımcı olmalarının, meslek öğretmenlerinin programa bağlılığını arttırdığına dair öğretmen görüşleri bulunmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde; Little vd (2012) öğretmenlere gerekli donanım ve ekipmanları sağlayan yöneticilerin olduğu okullarda, programa bağlılık düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Nevenglosky (2018) öğretmenlerin öğretim materyallerine ulaşmak için okul yöneticilerinden beklenti içerisinde olduklarını belirtmiştir. Dusenbury vd. (2003) araştırmalarında okul yöneticilerinin etkili lider olmalarının ve problem çözme başarılarının kurum kültürü oluşturarak programa bağlılığı etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda, meslek liselerinde görev yapan kurum müdürlerinin, meslek öğretmeni olmalarının mesleki işleyişi ve işletmelerin beklentilerini daha iyi bilmelerini sağladığı, bu sayede meslek öğretmenlerinin ihtiyaçlarına daha etkin çözümler sunabildikleri öğretmenler tarafından vurgulanmıştır. Meslek lisesi müdürlerinin meslek öğretmenlerinden seçilmesi, meslek öğretmenlerinin programa bağlılığını olumlu yönde etkileyebilir. Ayrıca, okul yöneticilerinin meslek öğretmenlerine eşit mesafede davranarak ihtiyaç duyulan takdir ve övgüyü sunmaları durumunda, meslek öğretmenlerinin motivasyonunun artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, okul yöneticilerinin destekleyici ve adil bir tutum sergilemelerinin meslek öğretmenlerinin motivasyonuna etkisinin önemini ortaya koymaktadır. Özellikle takdir ve övgü gibi olumlu geri bildirimlerin, öğretmenlerin mesleki bağlılıklarını ve

performanslarını olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir. Can (2007) çalışmasında yöneticilerin öğretmenlerin tecrübelerini paylaşacak uygulamalar yapmadıklarını belirlemiştir. Araştırmanın nitel boyutunda, okul müdürlerinin meslek öğretmenlerinden okulun tadilat, bakım, onarım, boyama, tesisat ve elektrik gibi meslek öğretmenlerinin alanına giren işlemler için bekledikleri yardımı ders zamanında istemelerinin, öğretim programına bağlılığı olumsuz yönde etkilediği ve program kazanımlarının öğrencilere zamanında verilmesinin önüne geçtiği sonucuna ulaşılmıştır. Okul müdürlerinin atölye ve laboratuvarlardan beklentilerinin ders süreleri dışında olmasının meslek öğretmenlerinin programa bağlılığını olumlu yönde arttıracakı söylenebilir

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılığına ilişkin genel puanlarının orta düzeyde olduğu gözlenmektedir. Aşçı ve Yıldırım (2020) öğretim programına bağlılık düzeyinde bulunan ortalama puan aralığının, öğretmenlerin sunulan öğretim programının dışına çıktıklarını ya da programı kendi biçimlerinde özümseyerek uyguladıklarını gösterdiğini ifade etmiştir. Baş ve Şentürk (2019) yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerini orta düzeyde tespit etmiş ve yapılandırmacı öğretme-öğrenme anlayışına sahip öğretmenlerin, geleneksel öğretme-öğrenme anlayışına sahip öğretmenlere göre programa daha yüksek düzeyde bağlı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Sakallıoğlu ve Özudoğru (2022) araştırmalarının sonucunda öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinin uyma, süre ve program farklılıkları alt boyutunda orta düzeyde olduğunu belirlemiştir. Öğretmenlere yönelik nitelikli ve sıklığı artan hizmet içi eğitimlerin planlanması gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmenlerin öğretim programlarına bağlılık düzeylerinin orta seviyede olması, programların uygulamada daha etkin hale getirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu durumu iyileştirmek için, öğretmenlerin ihtiyaçlarına uygun hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi, öğretme-öğrenme anlayışlarını geliştirme ve programa uyum sağlama süreçlerine katkı sağlayabilir. İlgili alanyazın incelendiğinde, bazı araştırma sonuçlarının bu çalışmadan farklılık gösterdiği ve öğretmenlerin programa bağlılığa ilişkin genel puanlarının yüksek olduğu çalışmaların da bulunduğu görülmektedir (Aslan ve Erdem, 2020; Burul, 2018; Can, 2020; Çavuşoğlu, 2022; Eker ve Öksüz, 2023; Göl, 2023; Gürbüz, 2020; Gürbüz, 2021; Kabaş, 2020; Karakuyu ve Oğuz, 2021; Sakallıoğlu ve Özudoğru, 2022; Okay, 2023; Polat, 2021; Yılmaz, 2021; Zöğ, 2022).

Araştırmada meslek öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıkları cinsiyete göre incelenmiştir. Ölçeğin "uygulamanın kalitesi" ve "katılımcıların tepkileri" alt

boyutlarında, erkek meslek öğretmenleri lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmişken, ölçeğin genelinde cinsiyet değişkenine bağlı olarak istatistiksel anlamlılık tespit edilmemiştir. Alanyazında, araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak, öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinde cinsiyet değişkenine bağlı olarak istatistiksel anlamlılık göstermeyen çalışmalar bulunmaktadır (Aslan ve Erden, 2020; Baş ve Şentürk, 2019; Burul, 2018; Can, 2020; Güleş, 2022; Karakuyu ve Oğuz, 2021; Okay, 2023; Özkılıç-Kolay, 2023; Sakallıoğlu ve Özudoğru, 2022; Yılmaz, 2021). Cinsiyet açısından anlamlı farklılık belirlenmesinin sebebi, Okay'ın (2023) ifade ettiği gibi kadın ve erkek öğretmenlerinin aynı eğitimi almış olmasından kaynaklanmış olabilir. Yılmaz'ın (2021) cinsiyet fark etmeksizin hizmet içi ve hizmet öncesi eğitimlerin standart olması gerektiğine yönelik vurgusu ile Karakuyu ve Oğuz'un (2021) öğretmenlik mesleğinin bedensel güce ihtiyaç duymadığına ilişkin tespiti, cinsiyete göre anlamlı farklılıkların tespit edilmemesinde etkili olabilir. Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık elde edilmemesi, meslek öğretiminin kadın ve erkek öğretmenlerce yapılabilecek olmasından ve atölye, laboratuvarların kadın ve erkek öğretmenler için eşit koşullarda olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu sonuçlardan farklı olarak, Gürbüz (2021) çalışmasında, programa bağlılık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterdiğini ve kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere kıyasla daha yüksek programa bağlılık düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada meslek öğretmenlerinin yaş ve hizmet yılına göre öğretim programına bağlılıklarında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmemiştir. Alanyazında araştırma ile aynı sonuca ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Burul, 2018; Çaydaşı Karadağ, 2019; Doğan, 2010; Güleş, 2022, Gürbüz, 2020; Maral Polat, 2021; Yılmaz, 2021). Bu araştırmadan farklı olarak hizmet yılının öğretmenlerin programa bağlılık düzeylerinde anlamlı farklılığa neden olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Aslan ve Erdem, 2020; Baş ve Şentürk, 2019; Can, 2020; Gürbüz, 2021; Karakuyu ve Oğuz, 2021; Sakallıoğlu ve Özudoğru, 2022). Araştırmanın nitel boyutunda meslek öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda, meslek öğretmenlerinin yaşının ve mesleki deneyiminin artmasıyla oluşan mesleki özgüvenin aynı zamanda yılların getirdiği mesleki yorgunluk hissiyle birlikte programa bağlılığı olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Gürbüz'ün (2021) çalışmasında ulaşılan, öğretmenlerin mesleki kıdemi arttıkça programa bağlılıklarının azaldığı; bunun, öğretmenlerin mesleki deneyimlerine güvenerek programa daha az ihtiyaç duymaları ya da mesleki tükenmişlik hissi

nedeniyle gerçekleşebileceği yönündeki bulgu, araştırmanın nitel sonuçlarını desteklemektedir.

Araştırmada meslek öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının mesleki alanlarına göre değişip değişmediği incelenmiştir. Ölçeğin “Uyma” alt boyutu dışında öğretmenlerin mesleki alanlara göre programa bağlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilememiştir. Ölçeğin “Uyma” alt boyutunda İnşaat Teknolojileri, Elektrik ve Elektronik Teknolojileri, Grafik ve Fotoğraf Tasarımı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Metal Teknolojileri, Makine ve Tasarım Teknolojisi grupları arasında İnşaat Teknolojileri lehine; Güzellik Hizmetler, Grafik ve Fotoğraf Tasarımı, Metal Teknolojisi, Yiyecek ve İçecek Hizmetleri grupları arasında Güzellik Hizmetleri lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde Sakallıoğlu ve Özüdoğru (2022) tarafından yapılan araştırmada, branş değişkeninin “Uyma” alt boyutunun bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Aslan ve Erden (2020) ve Yılmaz (2021) tarafından yapılan öğretim programına bağlılık araştırmalarında ise, mevcut araştırmadan farklı olarak “Uyma” alt boyutunda öğretmenlerin branşlarının anlamlı bir yordayıcı değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada, “Uyma” alt boyutunda mesleki alanlara göre anlamlı fark belirlenmesinin, mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında tüm mesleki alanlar için aynı ağırlık ve krediye sahip derslerin hazırlanmasına karşın, her mesleki alanın ihtiyaç duyduğu ders saatinin farklı olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bay ve diğerleri (2017) mesleki branşın programa bağlılık düzeylerini etkileyebileceğini, fakat öğretim programına bağlılığa etki eden bazı faktörlerin bütün branşlar için ortak olduğunu belirtmiştir. “Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği” genelinde, meslek öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerinde mesleki alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. İlgili alanyazın incelendiğinde; Gürbüz (2021) ve Aşçı Yıldırım'ın (2020) araştırmaları, öğretmenlerin branşlarına göre öğretim programına bağlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını ortaya koymuştur. Öte yandan branş değişkeninin öğretim programına bağlılık düzeyini etkilediği sonucuna ulaşan araştırmalar da bulunmaktadır (Aslan ve Erden, 2020; Gürbüz, 2020; Uludağ-Çınar, 2023; Yılmaz, 2021). Bu konuda farklı bulgular bulunmakla birlikte, mesleki branşların belirli koşullarda öğretim programına bağlılık düzeylerini etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda, mesleki alanlara özgü ihtiyaçları karşılayacak şekilde program esnekliğini artırılmasının, meslek öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerini yükseltebileceği

söylenbilir. Ayrıca meslek öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerini arttırmak için, mesleki alanların ihtiyaçlarına uygun program geliştirme çalışmaları yapılması gerektiği söylenbilir.

5.1.2. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın nitel sonuçlarına göre, meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılık düzeylerini; programın yapısı, meslek öğretmenlerinin özellikleri, öğrenci özellikleri, atölye durumu, okul yönetiminin tutumu, okul-işletme iş birliği ve zümreler arası iletişim gibi faktörlerin etkilediği belirlenmiştir. Meslek öğretmenleri, mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını programın yapısıyla ilgili olarak; kazanım sayısının fazlalığı, programın ayrıntılı hazırlanmış olması, güncel teknolojik gelişmelere, öğrenci seviyesine ve bölge ihtiyaçlarına uygun hazırlanmaması, esneklikten yoksun olması ve konuların düzensiz dağılımı gibi sorunlara bağlamışlardır. Alanyazın incelendiğinde; Kuzu ve Demirel (2003) çalışmasında, mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının; öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almadığını, program yapısının öğrencilerin becerilerini ortaya çıkaracak nitelikte olmadığını ifade etmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının araştırmacı bir yaklaşımla öğretmen görüşlerine de yer verilerek tasarlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Erdoğan vd., (2020) çalışmasında mesleki eğitim programlarının güncel teknolojinin gerisinde kaldığını ve uygulama eğitimi ile bağdaşmadığını belirtmiştir. Benzer şekilde Pala (2006) çalışmasında, meslek lisesi öğrencilerine verilen kuramsal bilginin stajda ve iş yaşamında kullanım açısından yetersiz olduğunu belirtmiştir. Tan-Şişman ve Berke (2019) yaptıkları çalışmada, meslek öğretmenlerinin programın “hedef” “içerik” ve “eğitim durumları” öğeleri hakkında yetersiz bilgiye sahip olduğunu, bu durumun hedeflenen program ile uygulanan program arasında farklılıklar yaratabileceğini vurgulamıştır. Ayrıca program geliştirme çalışmalarına meslek öğretmenlerinin de katılmasının önemli ve gerekli olduğunu ifade etmiştir. Mesleki eğitim programlarının, teknolojik gelişmelere uygun hale getirilmesi, kazanımların öğrenci seviyesine göre düzenlenmesi ve programdaki eksikliklerin giderilmesine yönelik revizyon çalışmaları yapılabilir. Ayrıca bölge, çevre ve işletmelerin şartlarının değerlendirilmesiyle, okul, bölge ve işletmeye özgü koşullar çerçevesinde bölgesel programlar hazırlanabilir. Bümen (2019) çalışmasında öğretim

programlarının merkeziyetçi anlayış yerine özerk olarak hazırlanmasının öğretim programlarının öğretmenler tarafından benimsenmesi ve programın uygulanmasını arttıracaklarını, aynı zamanda programların esnek hazırlanarak öğretmenlere özerklik verilmesinin öğretmenler tarafından programın benimsenerek etkili şekilde kullanılacağını vurgulamıştır.

Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını etkileyen faktörler; araştırmanın nitel analizi sonucunda; mesleki tecrübelerine olan güvenleri, eksik mesleki bilgileri, mesleki alan dışı derslere girmeleri, program okuryazarlıklarının yetersizliği, mesleki yorgunluk ve gelişime kapalı olmaları olarak belirlenmiştir. Avşaroğlu ve diğerleri (2005) çalışmalarında, meslek öğretmenlerinin iş doyumunun düşük olmasının mesleki yorgunluğa neden olduğunu, bu nedenle öğretmenlerin hizmet verdikleri koşulların iyileştirilmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Özgöl ve Kazak (2024) yaptıkları çalışmada, öğrenci, veli ve okul yönetiminin meslek öğretmenlerinden beklentilerinin düşük olduğunu ve bu durumun, meslek öğretmenlerinin yüksek beklenti ve hedefler geliştirmemelerine neden olduğunu belirtmiştir. Büyük ölçüde okullardaki atölyelerde ders veren meslek öğretmenlerinin, atölyelerdeki iş güvenliği kaygılarının azaltılmasının, iş yaşamına ilişkin algılarını ve iş doyumlarını olumlu yönde etkileyeceği vurgulanmıştır. Aksu (1995) endüstrinin teknolojik gelişmelerle çok hızlı değiştiğini, bu nedenle meslek öğretmenlerinin kendilerini geliştirerek bu gelişimi sınıf ortamına yansıtmaları gerektiğini ifade etmiştir. Güzen ve Erbaş (2023), meslek öğretmenlerinin atandıktan sonra sürekli aynı dersi verdiklerini ve kendilerini geliştirme gayreti göstermemelerinin eğitimin kalitesine olumsuz yansıdığını belirtmiştir. Ayrıca meslek öğretmenlerinin çağın ve teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklere dayanarak kendilerini geliştirmelerin önemini vurgulamışlardır. Meslek öğretmenlerinin eksik mesleki bilgilerini tamamlamaları, program okuryazarlıklarını geliştirmeleri ve teknolojinin getirdiği yeniliklerden haberdar olarak bilgilerini güncellemeleri amacıyla hizmet içi eğitimlerin daha sık düzenlenmesi gereklidir. Mesleki alanlara göre uygulanan hizmet içi eğitimlerin niteliğine ilişkin kapsamlı araştırmaların yapılarak hizmet içi eğitimlerin yarattığı etkiyi araştıran çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Yapılacak çalışmalar, mesleki alanlara göre hazırlanacak hizmet içi eğitim programlarının geliştirilmesine yardımcı olarak alanyazına katkı sağlayacaktır. Araştırma sonucunda, meslek öğretmenlerinin maaş karşılığı doldurması gereken ders yükünün başka mesleki alanlardan verilmesinin,

programa bağıllığı olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Bu durumun önlenmesi ve meslek öğretmenlerinin farklı mesleki alanlarda ders verebilmesi, öğretmenlerin bu alanların temeline yönelik hizmet içi eğitimler almasıyla mümkün olabilir.

Meslek öğretmenleri, mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağıllıklarını, öğrenci özellikleri ile ilgili olarak; düşük akademik başarı, derse odaklanma problemleri, devamsızlık sorunları, öğrencilerin yetenek ve ilgilerine uygun mesleki alan seçememeleri şeklinde ifade etmişlerdir. Alanyazında, araştırma sonuçları ile aynı doğrultuda bulgulara sahip çalışmaların bulunduğu görülmüştür (Kilimci, 2009; Maya, 2004; Siyez, 2009; Toytok ve Yıldırım, 2007). Bu çalışmaların ortak sonucu, meslek lisesi öğrencilerinin ilgisizliği ve düşük başarılarının yaygın sorunlar arasında yer aldığı yönündedir. Özer (2019), mesleki ve teknik liseleri genellikle akademik başarıları düşük öğrencilerin tercih ettiğini ve bu durumun okullardaki devamsızlık ve terk oranlarını artırdığını ifade etmiştir. Cice ve Balkar (2019) ise çalışmalarında, meslek liselerine giden öğrencilerin niteliğinin artırılması gerektiğini ve bunun ancak eğitim planlamasına gerekli önemin verilmesiyle sağlanabileceğini belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, mesleki ve teknik eğitimin tanıtımları istihdam politikalarıyla ön plana çıkarılarak, akademik açıdan başarılı öğrencilerin meslek liselerini tercih etmeleri teşvik edilebilir. Mesleki eğitime kamu yatırımı artırılarak öğrenciler için daha itibarlı hale getirilebilir. Tamer ve Özcan (2014) meslek liselerinde mesleki alan tercih eden öğrencilerin alan seçimini yanlış tercihlerle yapabildiklerini bu konuda bilinçlendirilmeye ihtiyaç duyduklarını vurgulamıştır. Araştırmanın nitel analizi sonuçlarına göre meslek lisesi öğrencilerinin mesleki alanlarını ilgi ve yeteneklerine göre seçemedikleri belirlenmiştir. Ortaokul öğrencilerinin meslek lisesi tercihlerinde ilgi ve yetenek envanterleri uygulanmamakta, seçecekleri mesleki alanlara yönelik atölye tanıtımları yapılmamakta ve seçim yapacakları mesleki alanlara dair işletmelere teknik geziler düzenlenmemektedir. Bu eksiklikler, öğrencilerin bilinçli bir şekilde mesleki alan tercihi yapmalarını olumsuz etkilemektedir.

Meslek öğretmenleri programa bağıllıklarını; atölyelerin yetersiz fiziki alanları, eksik ve yetersiz ekipmanlar, çağa ve teknolojiye uygun olmayan atölye ve ekipmanlar, yetersiz ödenek ve iş parçası temin problemlerinin etkilediğini belirtmiştir. Marul (2019) meslek liselerinin ekipman ve donanım eksikliği ile ilgili sıkıntılarının olduğunu, üstelik bunu okulların kendi imkanları ile çözmelerinin mümkün olmadığını vurgulamıştır. Cice ve Balkar (2019) meslek liselerinin fiziki olanakların eksikliklerinin

birçok probleme neden olduğunu, teknolojik gelişmeleri takip edemeyen okullardaki atölyelerin, işletmelerin beklentilerini karşılayamayan öğrenciler yetiştirdiğini belirtmiştir. Meslek lisesi atölyelerinin ekipman ve donanım ihtiyaçları için işletmeler ile iş birliği yapılabilir. Yapılacak iş birliği, meslek lisesi öğrencilerinin programın ve işletmelerin beklediği etkin kazanımlara sahip olarak mezun olmasında etkili olabilir. Alanyazında, mesleki ve teknik liselerdeki mesleki alan atölyelerinin öğretim programlarını uygulayabilmek için fiziki ve donanımsal imkanlarının yetersiz olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır (Atahan, 2009; Gömleksiz ve Erten, 2010; Nazlı, 2010; Utku, 2010). Mesleki alan çerçeve öğretim programlarının mesleki atölyelerde etkin bir şekilde uygulanabilmesine yönelik çalışmalar yapılmasının ve bu çalışmaların nitel bulgularla desteklenmesinin, konunun daha kapsamlı bir şekilde aydınlatılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Meslek öğretmenleri, mesleki alan çerçeve öğretim programlarının işletmelerin beklentilerini karşılamadığını, işletmelerin gelişim tablolarına uyum sağlamakta zorlandığını ve usta yetersizliklerinin öğrencilerin bazı kazanımları eksik edinmesine neden olduğunu ifade etmiştir. Akkuş Aydemir (2015) çalışmasında, öğrencilerin meslek derslerinde öğrendikleri konu ve kazanımların, işletmelerde faydalı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Nayır (2006) meslek lisesi öğrencilerinin okulda öğrendikleri meslek dersleri kazanımlarının iş yerlerinde yeterli olmadığını ifade etmiştir. Dönmez ve Polat (2003), çalışmalarında, öğrencilerin mesleki eğitimlerini tamamlamalarını engelleyen işletmelerdeki staj programlarının başarısızlığını, okullarda uygulanan mesleki eğitimin teoride kalmasıyla açıklamıştır. Cice ve Balkar (2019), çalışmalarında işletme temsilcilerinin, mesleki öğretim programlarının iş hayatının beklentilerini karşılamadığını ve bu programların işletmelerin beklediği niteliklerde öğrenci yetiştiremediğini ifade ettiklerini belirtmiştir. Kazu ve Demirli (2003), mesleki öğretim programlarının okul ile sanayi iş birliğinin beklentilerini karşılamadığını ve öğrenci istihdamına imkan sağlamada yetersiz olduğunu belirtmiştir. Okul-işletme iş birliğinin güçlendirilmesi için mesleki alan çerçeve öğretim programlarının, meslek öğrencilerini iş yaşamına hazırlayacak şekilde geliştirilmesi sağlanabilir. Ayrıca, okul-işletme iş birliğini sağlamak ve mesleki alanların öğretim programında yapılabilecek değişiklikleri belirlemek amacıyla, öğrenci, öğretmen ve işletme temsilcilerinin görüşlerinin alınacağı nitel bir çalışma, konunun daha kapsamlı bir şekilde aydınlatılmasına katkı sağlayabilir. Bunun yanı sıra, işletmelerdeki ustaların sınavla verilen usta öğreticilik belgesini

alabilmeleri için sınavın yanı sıra pedagojik bilgi içeren eğitimlerin ön koşul olarak eklenmesi, usta ile öğrenci arasındaki iletişimi iyileştirerek öğrencilerin daha motive bir şekilde çalışmasını sağlayabilir.

5.1.3. Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Etkileyen Faktörlere Yansımaları

Araştırmanın nicel sonuçlarına göre, meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıkları orta düzeydedir. Araştırmanın nitel sonuçlarına göre orta düzey bağlılığı etkileyen faktörler; programın yapısı, atölye durumu, öğrenci ve meslek öğretmeni özellikleri, atölye durumu, okul yönetimi tutumu, okul-işletme iş birliği ve zümreler arası iletişimdir. Görüşmeye katılan meslek öğretmenlerinin yarısından fazlası (%63), program kazanımlarının gereksiz ayrıntılı ve sayıca fazla olduğunu, programın öğrenci düzeyine ve bölge ihtiyaçlarına uygun olmadığını ifade etmiştir. Meslek öğretmenlerinin bir kısmı ise (%13) programın öğrenci düzeyine uygun ve işlevsel olduğunu ifade etmiştir. Meslek öğretmenlerinin orta düzey olan programa bağlılıklarını arttırabilmek için mesleki alan çerçeve öğretim programlarının sadeleştirilerek, programların mesleki alan, öğrenci ve bölge ihtiyaçlarına göre değiştirilmesi gerektiği söylenebilir. Alanyazında araştırma ile aynı sonuca ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Bay vd.,2017; Bümen, 2019; Erdoğan vd., 2020; Kuzu ve Demirli, 2003; Pala, 2006). Meslek öğretmenlerinin bir kısmı (%44) atölye ve ekipmanların programı uygulayabilmek için yeterli olmadığını ifade ederken bir kısmı ise (%25) atölyelerin yeterli donanımına sahip olduklarını belirtmiştir. Araştırmada atölye imkan ve donanımlarına sahip olan meslek öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, meslek öğretmenlerinin atölye ve donanımlarının iyileştirilmesi programa bağlılık düzeylerini arttıracaktır. İlgili alanyazında, araştırma ile aynı sonuçları ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Atahan, 2009; Cice ve Balkar, 2019; Gömleksiz ve Erten, 2010; Marul, 2019; Nazlı, 2010; Utku, 2010). Meslek öğretmenlerinin bir kısmı (%38) meslek öğrencilerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarının kazanımları için gerekli akademik bilgi ve becerilere yeterince sahip olmadığını belirtmiştir. Meslek öğrencilerinin mesleki alanlar için belirlenecek kriterlere göre seçimi meslek

öğretmenlerinin programa bağlılık düzeylerini arttıracaktır. İlgili alanyazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Cice ve Balkar, 2019; Kilimci, 2009; Maya, 2004; Özer, 2019; Siyez, 2009; Tamer ve Özcan, 2014; Toytok ve Yıldırım, 2007). Meslek öğretmenlerinden bir kısmı (%25) program bağlı kalmalarının en önemli nedeninin özdisiplin olduğunu ifade ederken, bir kısmı (%25) mesleki tecrübelerinin program kazanımlarından daha önemli gördüklerini belirtmiştir. Meslek öğretmenleri (%19) mesleki alan dışındaki derslere girmelerinin programa bağlılıklarını zorlaştırdığını ifade etmiştir. Bu durum, mesleki programlara bağlılıkta özdisiplin, mesleki tecrübe ve ders içeriklerinin uyumunun önemli faktörler olduğunu ortaya koymaktadır. İlgili alanyazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen benzer çalışmaların da olduğu görülmektedir (Aksu, 1995; Erbaş, 2023; Özgöl ve Kazak, 2024). Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programlarına bağlılıklarını arttırabilmek için, programın mesleki tecrübe ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi önemlidir. Özellikle özdisiplin ve mesleki tecrübenin ön plana çıktığı bu durumda, program kazanımlarına meslek öğretmenlerinin bireysel tecrübelerinden faydalanabilecekleri esnek alanlar eklenmelidir. Ayrıca, meslek öğretmenlerinin yalnızca kendi mesleki alanlarıyla ilgili derslere girmeleri sağlanmalıdır. Meslek öğretmenlerinin (%25) yönetim tarafından talep edilen evrak ve dosya işleri ile ders saatlerinde yapılması istenen görevlerin programa bağlılığı olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Aynı zamanda meslek öğretmenleri (%19) yönetimin denetim eksikliği ve subjektif tutumlarının programa bağlılığı olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Buna karşın bir kısım meslek öğretmeni ise (%13) yönetimin pozitif ve tarafsız tutum sergilediğini belirtmiştir. Bu bulgular, yönetim uygulamalarının, özellikle tarafsızlık ve etkili denetim sağlama konularının, program bağlılığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde araştırma sonucunu destekleyen benzer çalışmalar mevcuttur (Burul, 2018; Dusenburg vd., 2003; Nevenglosky, 2018). Yönetim tarafından pozitif ve tarafsız tutumun sürdürülebilmesi için gerekli hizmet içi eğitimlerin sağlanması, meslek öğretmenlerinin programa bağlılıklarını güçlendirebilir. Meslek öğretmenlerinin %56'sı, zümre içi yardımlaşmanın program bağlılığını arttırdığını belirtmiştir. Öğretmenlerin %31'i ise ortak hazırlanan sınavlar, sunular ile konu ve etkinlik takibinin programa bağlılığı güçlendirdiğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin %25'i ise zümrenin eksik mesleki bilgisinin programa bağlılığı zorlaştırdığını belirtmiştir. Bu sonuçlar, meslek öğretmenleri arasında bilgi paylaşımını ve mesleki gelişim fırsatlarını artırmanın programa bağlılığı güçlendireceğini

göstermektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, araştırma bulgusunu destekleyen çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir (Aksu, 1995; Baki, 2020; Erbaş, 2023). Mesleki bilgi ve deneyim paylaşımını destekleyen yapıcı ortamların oluşturulması, öğretmenlerin programa bağlılığını artırmada etkili olacaktır. Bununla birlikte, meslek öğretmenleri, mesleki alan çerçeve öğretim programlarının işletme beklentilerini karşılamadığını, usta öğreticilerin eksikliklerinin bulunduğunu ve gelişim tablosuna uygun hareket etmediklerini belirtmiş; bu durumun programa bağlılığı olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Meslek öğretmenlerinin bir kısmı, işletme beklentileri ile program kazanımlarının paralel olduğunu ve öğrencilerin eksik kazanımlarının işletmeler tarafından tamamlandığını ifade etmiştir. Bununla birlikte, mesleki alan çerçeve öğretim programlarının işletme beklentilerini daha iyi karşılayabilmesi için, işletmeler ile eğitim kurumları arasında daha güçlü bir iş birliği geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde, araştırma sonucunu destekleyen çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir (Akkuş Aydemir, 2015; Cice ve Balkar, 2019; Dönmez ve Polat, 2003; Kazu ve Demirli, 2003; Nayır, 2006). Usta öğreticilerinin yeterliklerinin artırılması, öğrencilerin mesleki yeterliklerini geliştirirken öğretmenlerin programa bağlılıklarını da güçlendirebilir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde öneriler, uygulamaya ve araştırmacılara yönelik olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Mesleki ve teknik ortaöğretim programlarındaki aynı eğitim süresine sahip mesleki alan, dallar ve çerçeve öğretim programları, her alanın ihtiyaçlarına göre yapılacak çalışmalarla yeniden düzenlenebilir.

2. Hızlı gelişen teknolojiye ve dijitalleşen dünyaya uygun olarak mesleki ve teknik eğitim programlarını güncelleme periyodları arttırılabilir.

3. Mesleki alan çerçeve öğretim programları bölgesel hazırlanabilir. Bölgenin ve bölgedeki işletmelerin ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde tasarlanan çerçeve öğretim

programları öğrencilerin mezun olduktan sonra oluşabilecek istihdam problemlerini de önleyebilir.

4. Mesleki alan çerçeve öğretim programları, meslek öğretmenlerinin ve bölge işletmelerinin de beklentileri dahil edilerek yeniden programlanabilir.

5. Mesleki ve teknik eğitime verilen desteğin arttırılarak, eğitim programlarının kazanımlarını uygulayabilmek için atölyelerde gerekli olan ekipman ve donanımlar temin edilebilir.

6. Meslek lisesi öğrencilerinin staj programları ve öğrenci gelişim tabloları güncellenerek işletmelere ve teknolojik gelişmelere uygun İşletmede Beceri Eğitimi programları oluşturulabilir.

7. İşletmelerdeki usta öğreticilere, öğrencilerin staj yapabilmesi için verilen usta öğreticilik belgesini alabilmeleri amacıyla ön koşul olarak pedagojik bilgiler içeren bir eğitim verilmelidir. Bu eğitimi başarıyla tamamlayan ustalar, yazılı sınava girerek usta öğreticilik belgesi almaya hak kazanmalıdır.

8. Meslek öğrencilerinin doğru mesleki alanları tercih edebilmeleri için ilköğretim yedinci ve sekizinci sınıf seviyesinde öğrencilerin becerilerini ölçerek tercihlerine yön verebilecek sistemlerin kurulması için çalışmalar yapılabilir.

9. İlköğretim öğrencilerine meslek liselerindeki mesleki alanları tanıtmak amacıyla, atölye gezilerinin yanı sıra işletmelerin çalışma ortamları da ziyaret ettirilebilir. Sektör temsilcileri, öğrencilerin meslek liselerini tercih etmeleri durumunda iş yaşamındaki avantajları vurgulayarak, nispeten akademik başarısı yüksek öğrencilerin de meslek liselerini tercih etmesini teşvik edebilir.

10. Mesleki ve teknik eğitimde, mesleki alan seçimlerine yönelik olarak, meslek liselerinde görev yapan psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenleri, ailelerin bilinç ve farkındalık düzeyini artırmak amacıyla seminerler düzenleyebilir. Bu sayede, ailelerin çocuklarının mesleki alan tercihlerini kendi istekleri doğrultusunda yönlendirmeleri engellenebilir.

11. Basın ve yayın kuruluşları mesleki ve teknik eğitimin önemini anlatan çalışmalar yapabilir.

12. Akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin meslek liselerini tercih etmesi için maaş, döner sermaye, burs gibi imkanların planlanarak mesleki eğitim cazip hale getirilebilir.

13. Mesleki eğitimler için, meslek öğretmenlerinin erişebileceği güncel dijital platformlar oluşturularak öğretmenlerin eksik kitap, kaynak ve modül ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanabilir. Ayrıca, meslek öğretmenlerinin şu anda kullandığı dijital platformlardaki eksik veya 'yazılmayacak' olarak belirtilen modüllerin güncellenmesi gerekmektedir.

14. Meslek öğretmeni yetiştiren bir Eğitim Fakültesi bulunmadığından, Teknoloji Fakültesi mezunu olup pedagojik formasyon alarak atanan meslek öğretmenlerinin, sahada bir yıl boyunca mesleki alanlarında staj eğitimi görmeleri, atölyelerde yaşanabilecek uygulama problemlerini önleyebilir ve yeni atanan meslek öğretmenlerine mesleği tam anlamıyla tanıma fırsatı sunabilir.

15. Meslek öğretmenlerinin teknolojik gelişmeler doğrultusunda programda yapılan güncellemelerle eksik kalan mesleki bilgileri, hizmet içi eğitimler ile işletmelerden tamamlayabileceği modüler eğitim sistemleri hazırlanabilir.

16. Meslek öğretmenlerine program okuryazarlığı eğitimleri verilerek programa bağlılık düzeylerini artırılması beklenebilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Meslek öğretmenlerinin mesleki alan çerçeve öğretim programına bağlılık düzeylerinin incelendiği bu çalışma Muğla ilinde yapılmıştır. Türkiye’de farklı il ve ilçelerdeki örneklemeler üzerinde öğretim programına bağlılık düzeyleri ölçülerek karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir.

2. Çalışmada, programa bağlılık düzeyi yüksek ve düşük olan meslek öğretmenlerinden görüşler alınmıştır. Ancak, mesleki alanların her birinin programa bağlılıklarını etkileyen faktörler ayrıntılı bir şekilde incelenmemiştir. Her bir mesleki alanın programa bağlılık düzeyleri incelenerek, meslek öğretmenlerinin ve mesleki alanlara yönelik çerçeve öğretim programlarının ihtiyaçları tespit edilebilir.

3. Bu araştırma Muğla ilindeki meslek öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Farklı branş ve kademedeki öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Abanoz, T. (2020). *STEM yaklaşımına uygun fen etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının bilimsel süreç becerilerine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 629972) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akkuş Aydemir, A. (2015). *OSTİM Mesleki Eğitim Merkezi'ne devam eden öğrencilerin mesleki eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri* (Tez No. 96172) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akpınar, B. & Gezer, B. (2010). Öğrenen merkezli yeni eğitim yaklaşımlarının öğrenme-öğretme sürecine yansımaları. *Dicle University Journal of Ziya Gökalp Education Faculty*, 14, 1-12.
- Aksu, M. B. (1995). Mesleki ve teknik öğretmenlerin hizmet içi eğitim gereksinimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 329-332.
- Aktaş, M. (2012). *Metal teknolojisi öğretmenlerinin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında uygulanan metal teknolojisi alanı modüler öğretim programı hakkında görüşleri: Antalya örneği* (Tez No. 25159) [Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Alkan, C. & Doğan, H. (1976). Mesleki ve teknik eğitim için ana plan esasları. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 9 (1), 25-72.
- Alkan, C., Doğan, H. & Sezgin, İ. (1998). *Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Alkım Yayınları.
- Allo, M. D. G. (2020). Curriculum fidelity in the secondary education in Indonesia. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(06), 14088- 14094.
- Anshori, L. I., Titisari, P., Setyanti, S. W. L. H., Sularso, H. R. A., & Susanto, A. B. (2023). The influence of servant leadership on motivation, work engagement, job satisfaction and teacher performance of vocational high school teachers in jember city: Acces la Success. *Calitatea*, 24(194), 261-273.
<https://doi.org/10.47750/QAS/24.194.30>

- Antera, S. (2022). Being a Vocational Teacher in Sweden: Navigating the Regime of Competence for Vocational Teachers. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 9(2), 269-293.
<https://doi.org/10.13152/IJRVET.9.2.6>
- Anwar, C., Sofyan, H., Ratnaningsih, N., & Muh. Asriadi, A. M. (2024). Digital technology practices for vocational teachers in the industrial revolution 4.0: Mediating technology self-efficacy. *Journal of Pedagogical Research*, 8(1), 172-190. <https://doi.org/10.33902/JPR.202424585>.
- Arslan Çelik, F. M. (2020). *Ortaokul İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi* (Tez No. 646523) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Arthur, M. W., & Blitz, C. (2000). Bridging the gap between science and practice in drug abuse prevention through needs assessment and strategic community planning. *Journal of Community Psychology*, 28(3), 241-255.
- Asih, W. P. (2024). The Effect of Servant Leadership, Work Ethics, Organizational Culture, and Organizational Commitment on Teacher Performance in State Vocational High School in Denpasar City. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 14(1), 127-132. <https://doi.org/10.47750/pegegog.14.01.15>.
- Aslan, M. & Erden, R. Z. (2020). Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 175-199. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.691525>.
- Aslan, Ş. (2023). *Meslek lisesinde çalışan öğretmenlerin mesleklerinden beklentileri ve mesleki tükenmişlik algıları: Bir karma yöntem araştırması* (Tez No. 809953) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Aşçı, M., & Yıldırım, R. (2010). Öğretmen failliği ile öğretim programına bağlılık arasındaki ilişki: Yunus Emre ilçesi örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Eğitim ve Toplum Özel Sayısı), 6126–6149.
<https://doi.org/10.26466/opus.806477>

- Atahan, H. F. (2009). *Türkiye 'de kalıpcılık eğitimi sorunlarının çözümü için eğitim programı önerisi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Avşaroğlu, S., Engin Deniz, M., & Kahraman, A. (2005). Teknik öğretmenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 115-129.
- Aykaç, N. & Ulubey, Ö. (2012). Öğretmen adaylarının ilköğretim programının uygulanma düzeyine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 45(1), 63-82.
- Azano, A., Missett, T. C., Callahan, C. M., Ohl, S., Brunner, M., Foster, L. & Moon, T. R. (2011). Exploring the relationship between fidelity of implementation and academic achievement in a third-grade gifted curriculum: A mixed-methods study. *Journal of Advanced Academics*, 22(5), 693-719.
<https://doi.org/10.1177/1932202X11424878>
- Baki, A. (2010). Öğretmen eğitiminin lisans ve lisansüstü boyutlardan değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 15-31.
- Bal, A. P. (2008). Yeni ilköğretim matematik öğretim programının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 53-68.
- Baş, G., & Şentürk, C. (2019). Teaching-learning conceptions and curriculum fidelity: A relational research. *International Journal of Curriculum and Instruction* 11(2), 163- 180.
- Başkan, Ş. & Çay, A. M. (2019). *Tanzimat dönemi osmanlı eğitim sistemi*. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 176-186
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3340>
- Batak, M. (2018). Rezultati istraživanja stavova i potreba profesora stručnih predmeta i voditelja praktične nastave u srednjim strukovnim školama. *Sigurnost*, 60(4), 363–368.
- Bay, E., Döş, B., Kahramanoğlu, R. & Turan-Özpolat, E. (2017). Programa bağlılığı etkileyen faktörlerin analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0(43), 110-137. <https://doi.org/10.21764/efd.02208>

- Berk, F. (2008). *Eski ve yeni ilköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programları ve ders kitaplarında tarih konularının karşılaştırılması* (Tez No. 217084) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bımcı, H., & Arı, N. (2004). Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 83-396.
- Bilgin, H. (2012). *Teknik öğretmenlerin eğitimde bilgi teknolojileri kullanım yeterliliklerinin belirlenmesi* (Tez No. 51885) [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bolat, Y. (2016). *Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Mevcut Durumu ve Farklı Ülkelerle Karşılaştırılması*. Pegem Akademi.
- Burakgazi, S. G. (2019). Programa bağlılık: Kara kutuyu aralamak. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 236-249.
- Burke, R. V., Oats, R. G., Ringle, J. L., Fichtner, L. O. N., & Del Gaudio, M. B. (2011). Implementation of a classroom management program with urban elementary schools in low-income neighborhoods: Does program fidelity affect student behavior and academic outcomes? *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 16(3), 201-218.
- Burul, C. (2018). *Öğretmenlerin eğitim programı tasarım yaklaşımı tercihlerinin öğretim programına bağlılıklarıyla olan ilişkisinin incelenmesi* (Tez No. 513474) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Bümen, N. T. (2019). Türkiye’de merkeziyetçiliğe karşı özerklik kısılacında eğitim programları: Sorunlar ve öneriler. *Kastamonu Education Journal*, 27(1), 175-185.
- Bümen, N. T., Çakar, E. & Yıldız, D. G. (2014). Türkiye’de öğretim programına bağlılık ve bağlılığı etkileyen etkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 203-228. <https://doi.org/10.12738/estp.2014.1.2020>.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cameron, S. Y. V. (2022). *Exploring teachers' perceptions on the fidelity of implementing teaching strategies Gold*. [Unpublished master's thesis]. Abilene Christian University.

- Can, N. (2007). İlköğretim okulu yöneticisinin bir öğretim lideri olarak yeni öğretim programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasındaki yeterliliği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3(2), 228-244.
- Can, Ö. (2020). *Sınıf öğretmenlerinin eğitim inançlarını ve öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Canbal, M., Kerkez, B., Suna, E., Numanoğlu, K., & Özer, M. (2020). Mesleki ve teknik ortaöğretimde paradigma değişimi için yeni bir adım: Eğitim programlarının güncellenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 1-26.
- Caracelli, V. J., ve Greene, J. C. (1993). Data analysis strategies for mixed-method evaluation designs. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 15(2), 195-207.
- Carroll, C., Patterson, M., Wood, S., Booth, A., Rick, J. & Balain, S. (2007). A conceptual framework for implementation fidelity. *Implementation Science*, 2(40). <https://doi.org/10.1186/1748-5908-2-40>
- Cemaloğlu, N., Arslangilay, A. S., Üstündağ, M. T. & Bilasa, P. (2019). Meslek lisesi öğretmenlerinin 21. yüzyıl becerileri özyeterlik algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 845-874.
- Cengiz, A. (2023). Osmanlı yenileşme döneminde meslekî teknik eğitim teşebbüsü: leyli (yatılı) beyrut ticaret mektebi. *Ekev Akademi Dergisi, Özel Sayı*, 1-17.
- Cice, Y., & Balkar, B. (2020). Mesleki ve teknik eğitim sisteminin istihdam ve ekonomik büyüme açısından işlevselliğinin değerlendirilmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 53(2), 781-814.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde ilk ve ortaöğretimin tarihi gelişimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Cong, S., & Wang, X. (2012). A perspective on technical and vocational education and training. In *Advances in computer science and engineering* (pp. 67-75). Springer Berlin Heidelberg.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approache*. Sage Publication.
- Creswell, J. W., & Clark, P. L. (2008). *Mixed methods reader*. Sage Publication.

- Çağdaş, S. K. (2019). *Sınıf öğretmenlerini değer öğretimine ilişkin görüşlerini ve öğretim programlarına bağlılıklarının değerlendirilmesi* (Tez No. 596743) [Yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çavuşoğlu, G. (2022). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin benimsedikleri eğitim felsefeleri ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 707489) [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, F. M. A. (2020). *Ortaokul ingilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Çınar, E. U. (2023). *Ortaokul öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarını yordayan değişkenlerin incelenmesi* (Tez No. 762266) [Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- D. G. Erdoğan, Z. D. & Özalan, S. (2020). Teknik öğretmenlerin gözünden mesleki eğitimde karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 44-57. <https://doi.org/10.7822/omuefd.722859>
- Davis, D. (2014). *Fidelity of implementation, teacher perspectives and child outcomes of a literacy intervention in a head start program: A mixed methods study*. [Unpublished doctoral dissertation]. University of Nebraska.
- Debreli, Ö. (2009). *Modüler sistemde meslek liselerinde görev yapan meslek öğretmenlerinin alan ve uyum süreçlerinin incelenmesi* (Tez No. 28911) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Deliönü, Ö. (2014). *Mesleki teknik öğretmenlerin iş doyumsuzluğu* (Tez No. 383912) [Yüksek lisans tezi, Başakşehir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Demir, E., & Şen, Ş. (2009). Cumhuriyet dönemi mesleki ve teknik eğitim reformları. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 39-59.
- Demirbaş, M., & Yağbasan, R. (2003) Fen bilgisi öğretiminde öğretmen kılavuz kitaplarının önemi ve öğretimdeki yeri üzerine bir inceleme. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(1). 167-180.

- Dikbayır, A., & T. Bümen, N. (2016). Dokuzuncu sınıf matematik öğretim programı uygunluğunun incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6 (11), 17-38.
- Doğan, H. (1983). Mesleki ve teknik eğitimin ilkeleri ve gelişmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 167-18.
- Dowell, T. M. (1980). *Attitudes of principals toward vocational education versus perceived attitudes of principals by vocational teachers* (Order No. 8026124). ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Dönmez, D., & Polat, V. (2003). Meslek yüksekokullarında kaliteli eğitimin koşulları. *IVETA Bölgesel Konferansı, Ankara*, 1, 161-162.
- Döş, B., Kahramanoğlu R. & Özpolat, E. T. (2017). Programa bağlılığı etkileyen faktörlerin analizi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 110-137.
- Duman, T. (2014). Mesleki ve teknik eğitime öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının kuruluşu, gelişimi ve kapatılmaları. *Journal Of Research İn Education And Society*, 1(1), 65-92.
- Durdukoca Ş. F. D. (2021). Teachers' commitment to the curriculum and relevant parent opinions: a case study on turkey. *International Journal Of Progressive Education*, 17(4), 222-238.
- Dusenbury L., Brannigan R., Falco M., & Hansen W. B. (2003). A review of research on fidelity of implementation: Implications for drug abuse prevention in school settings. *Health Education Research*, 18(2), 237-256.
<https://doi.org/10.1093/her/18.2.237>.
- Edwards, E. D. (1989). *A study to prioritize the duties and responsibilities of vocational teacher-coordinators based upon the perceptions of vocational teacher-coordinators, vocational supervisors, and vocational directors in the State of Alabama* (Order No. 9016767). ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Eker, C., & Öksüz, E. Ş. (2023). Examination of foreign language teachers' commitment levels to curriculum during the COVID-19 pandemic period. *Kalem Eğitim ve Bilim İnsan Bilimleri Dergisi*, 13(2), 647-666.
<https://doi.org/10.23863/kalem.2023.263>

- Ekşioğlu, S. (2013). *Mesleki ve teknik liselerde uygulanan modüler öğretim programının değerlendirilmesi* (Tez No. 49049) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erdabak, B. (2023). *Muhasebe eğitiminde öğretme – öğrenme ve kariyer planlama sorunu: muhasebe meslek öğretmenleri üzerinde nitel bir araştırma* (Tez No. 797317) [Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Erden, M. (2001). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Alkım Yayınları.
- Ertuğral, S. M. (2018). Beşeri sermaye oluşumunda mesleki eğitimin önemi. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 2(3), 49-63.
- Eşme, İ. (2007). Mesleki ve teknik eğitimin bugünkü durumu ve sorunlar. *T.C. YÖK Uluslararası Mesleki ve Teknik Eğitim Konferansı*, Ankara.
- Ettin, F. (2021). *Meslek öğretmenlerinde mesleki doyumun yordayıcıları olarak örgütsel bağlılık ve yaratıcılık* (Tez No. 677994) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Fullan, M., & Pomfret, A. (1977). Research on curriculum and instruction implementation. *Review of Educational Research*, 47(2), 335-397
- Fur, K. (2009). *The relationship between the fidelity of project-based curriculum implementation and foreign language teachers' beliefs in teaching and learning* (Doctoral dissertation, Southern Connecticut State University). ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Geçer, A. K. (2010). Teknik öğretmen adaylarının öğretim teknolojisi ve materyal geliştirme dersine yönelik deneyimleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(11), 1-25.
- Gerstner, J. J., & Finney, S. J. (2013). Measuring the implementation fidelity of student affairs programs: A critical component of the outcomes assessment cycle. *Research & Practice in Assessment*, 8, 15-28.
- Gezer, M. (2010). *Kariyer planlamasında meslek seçiminin önemi: Sakarya'da meslek lisesi son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma* (Tez No. 273031) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Gökmen, E. (2021). *Meslek öğretmenlerinin algılarına göre okul müdürlerinin dönüşümcü liderlik özellikleri ve okula bağlılıkları arasındaki ilişki* (Tez No. 722838) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Göl, H. (2023). *Özel eğitim öğretmenlerinin program okuryazarlık, öz yeterlik inanç ve programa bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 812098) [Yüksek lisans tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gömleksiz, M. N., & Erten, P. (2010). Mesleki ve teknik ortaöğretimde modüler öğretim programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler: nitel bir çalışma. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 174-198.
- Gunadi, Sofyan, H., Nurtanto, M., Arifin, Z., & Sudira, P. (2020). Vocational Teachers Readiness in Face of the Industrial Revolution 4.0: Vocational Teachers Perceptions in Yogyakarta-Indonesia. *Journal of Physics: Conference Series*, 1700(1) <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1700/1/012082>
- Güleş, E. (2022). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin program okuryazarlıkları ve öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi* (Tez No. 71578) [Yüksek lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gülören, E. (2011). *Teknik öğretmenlerde mesleki yabancılaşma-izmir örneği* (Tez No. 283801) [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürbüz, Ç. (2020). *Müzik öğretmenlerinin müzik dersi öğretim programına bağlılık düzeylerinin incelenmesi* (Tez No. 65485) [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Gürbüz, Ş. (2021). *Öğretmenlerin öğretim programı okuryazarlık düzeyleri ve öğretim programına bağlılık durumları* (Tez No. 682861) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Güzen, B. & Erbaş, Y. H. (2023). Ortaöğretim kurumlarında mesleki ve teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerileri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 82-104.

- Hayat, E., & Şölen, Ş. (2021). İstihdamda mesleki eğitimin önemi ve öğrencilerin mesleki eğitime ilişkin tutumları: Aydın ili örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 70-85.
- Herman, J. M. (1987). *Implementation of the health education curriculum: An assessment of fidelity and adaptation* (Doctoral dissertation, University of Minnesota). ProQuest Dissertations and Theses Global.
- İnci, Ç. (2017). *Muhasebe öğretmenlerinin öz yeterlik düzeylerinin belirleyicilerine yönelik bir saha araştırması* (Tez No. 462078) [Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Jourdan, D., Stirling, J., Mannix Mcnamara, P. & Pommier, J. (2011). The influence of professional factors in determining primary school teachers' commitment to health promotion. *Health Promotion International*, 26(3), 302-310
doi:10.1093/heapro/daq076
- Kara, K., Karakoç, B., Yıldırım, İ. & Bay, E. (2017). Sekizinci sınıf matematik öğretiminde teori ve uygulama bağlamında program uyumluluğunun incelenmesi. *Harran Education Journal*, 2(1), 26-40.
<https://doi.org/10.22596/2017.0201.26.40>
- Kara, M. (2015). *Mesleki ve teknik anadolu liselerinde görev yapan teknik öğretmenlerin iş sağlığı ve güvenliği bilgi düzeyleri* (Tez No. 396484) [Yüksek lisans tezi, Gedik Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karabacak, E. (2018). *İlkokul resmi ingilizce öğretim programı ile uygulamadaki program arasındaki uyumun incelenmesi* (Tez No. 523713) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karadeniz, O., (2008). *Endüstri meslek liseleri elektrik elektronik teknolojileri alanında uygulanmakta olan modüler öğretim yöntemi ile geleneksel öğretim yönteminin öğretmen görüşleri çerçevesinde karşılaştırılması* (Tez No. 226265) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Karafil, B. & Oğuz, A. (2021, Mayıs 29). *İngilizce öğretmenlerinin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi*. [Konferans sunumu] Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi.

- Karakuyu, A., & Aytunga, O. (2021). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin öğretim programlarına bağlılıkları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 85-103.
- Kazu, İ. Y., & Demirli, C. (2003). Teknik öğretmenlerin mesleki ve teknik öğretim programları hakkındaki görüşleri (Elazığ ili örneği). *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 75-82.
- Kesdek, Y. A. (2019). *Meslek lisesinde görev yapan meslek öğretmenleri ile kültür öğretmenlerinin iş doyumları arasındaki farkın incelenmesi* (Tez No. 55484). [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kılınç, M. (2016). *Türkiye'de Mesleki Teknik Eğitim Tarihi (1886 -1986)*. Pegem Akademi.
- Kilimci, S. (2009). Teachers perceptions on corporal punishment as a method of discipline in elementary schools, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 242-251.
- Kocabaş, İ. (1993). *Teknik öğretmenlerin hizmet içi eğitim etkinlikleri ve yönetimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi* (Tez No. 27348) [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kolay, Y. Ö. (2023). *İngilizce öğretmenlerinin öğretim stilleri ile ingilizce öğretim programına bağlılıkları arasındaki ilişki* (Tez No. 810024) [Yüksek lisans tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Korkmaz, Ö. & Tunç, S. (2010). Mesleki ve teknik eğitim öğretmenlerinin bilgisayar ve internet temelli öğretim materyallerinden yararlanmaya ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 11(3), 263-276.
- Kuloğlu, M. E. (2023). *Program özerkliği, öğretmen özerkliği, öğretim programı okuryazarlığı, öğretim programına bağlılık ve tıbbi arasındaki ilişkiler* (Tez No. 809805) [Doktora tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Kumaş, N. (2015). Osmanlı Devleti döneminde beceri eğitimi uygulamalarına bir örnek: “Hamidiye Sanayi Mektebi (Islahhane).” In A. G. Saygın & M. Saygın (Eds.), *Eğitimde gelecek arayışları: Düünden bugüne Türkiye’de beceri, ahlak ve*

- değerler eğitimi uluslararası sempozyumu* (pp. 855–875). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2009). Meslek gelişimi ve danışmanlığı. Nobel Yayınevi.
- Küçük, Y. (2010). *Okul müdürlerinin liderlik davranışlarının meslek öğretmenlerinin performansına etkisi (Gölbaşı ilçesi mesleki ve teknik okullar)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Hacıbayram Veli Üniversitesi.
- Little, M. A., Sussman, S., Sun, P. & Rohrbach, A. L. (2012). The effects of implementation fidelity in the towards no drug abuse dissemination trial. *Health Education*, 113(4), 281-296. <https://10.1108/09654281311329231>
- Marsh, C. J. & Willis, G. (2007). *The character of curriculum. Curriculum approaches, ongoing issues*. Merrill Prentice Hall.
- Marul, M. (2011). Mesleki ve teknik eğitimde eğitim modeli tasarımı. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(191), 78-85.
- Maya, G. (2004). Mesleki-teknik liselerde istenmeyen öğrenci davranışlarına gösterilen öğretmen tepkileri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6(9).
- Meriam, S. B. (2009). *Oualitative research: A guide to desing and implementation*. SanFrancisco, CA: Jossey-Bass.
- Meyers, C. V. M., & Brandt, W. C. (2015). *Implementation fidelity in education research: Designer and evaluator considerations*. Routledge.
- Mihalic, S. (2004). The importance of implementation fidelity. *Emotional and Behavioral Disorders in Youth*, 4(4), 83-105.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (1986). *Mesleki ve Teknik Eğitim Kanunu*.
- MEB. (2017). *Millî Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/20161748
- MEB. (2019). *Mesleğim Hayatım*. <https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/>
- MEB. (2024). Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü politika belgesi. https://mtgcm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_09/18170207_16_09_2024_mtgmpolitikabelgesi.pdf
- MEB. (2024). *Mesleki ve teknik eğitim öğretim programları çerçevesi*. <https://meslek.meb.gov.tr/cerceve>

- Mumcu, H., Mumcu, İ., & Aktaş, M. (2012). Meslek lisesi öğrencileri için matematik. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 180-195.
- Nayır, İ. (2006). *Ticaret meslek lisesi öğrencilerinin staj eğitiminden beklentileri ve staj eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunlar* (Tez No. 191044) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi] YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Nazlı, M. H. (2010). *Gazetecilik alanı modüler öğretim programına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin değerlendirilmesi* (Tez No. 264721) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Nevenglosky, E. (2018). *Barriers to effective curriculum implementation*. [Unpublished doctoral dissertation]. Walden University.
- Nevenglosky, E. A. (2018). *Barriers to effective curriculum implementation* (Doctoral dissertation, Walden University). ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Njenga, M. (2023). How do Vocational Teachers Learn? Formal and Informal Learning by Vocational Teachers in Kenya. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 10(1), 24-45.
<https://doi.org/10.13152/IJRVET.10.1.2>
- Nordheimer, D. J. (1987). *Perceptions of vocational education teachers, non-vocational education teachers and school administrators toward evaluation of vocational education teachers in high schools in Alberta* (Order No. 40893). ProQuest Dissertations & Theses Global. <https://doi.org/303617968>
- Okay, Ç. (2023). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki kimlik tipolojileri ile öğretim programlarına bağlılıkları arasındaki ilişki* (Tez No. 820716) [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Oloruntegbe, K. O. (2011). Teachers' involvement, commitment and innovativeness in curriculum development and implementation. *Journal Of Emerging Trends In Educational Research And Policy Studies*, 2(6), 408-547.
- Onurkan Aliusta, G. & Özder, H. (2022). What teachers teach and how they teach it: A case study on fidelity of implementation in Turkish Cypriot schools. *Issues in Educational Research*, 32(1), 333-351.
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2004). *Curriculum foundations, principles and issues*. Pearson Education.

- Öçal, H., 2008. Mesleki eğitim ve mesleki yönlendirme. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 99, 12-16.
- Özçelik, D. A. (2014). *Eğitim programları ve öğretim* (2.baskı). Pegem Akademi.
- Özek, M. (2019). *Meslek liselerinin fiziksel koşullarıyla meslek öğretmenlerinin iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişki* (Tez No. 601829) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Özer, M. (2019). Mesleki ve teknik eğitimde sorunların arka planı ve Türkiye'nin 2023 eğitim vizyonunda çözüme yönelik yol haritası. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 9(1), 1-11. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.304>
- Özer, M. (2020). Vocational education and training as “a friend in need” during coronavirus pandemic in Turkey. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 1-7.
- Özgöl, E., & Kazak, E. (2024). Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin iş yaşam kalitesi algıları ile iş doyum düzeyleri arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (45), 61-83.
- Özkan, B. U. (2016). *21. Yüzyılın Eğitim Anlayışıyla Mesleki ve Teknik Eğitimin Esasları*. Pegem Akademi.
- Özsoy, C. E. (2015). Mesleki eğitim-istihdam ilişkisi: Türkiye’de mesleki eğitimin kalite ve kantitesi üzerine düşünceler. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 5(5), 173-181.
- Öztürk, İ. H. (2012). Öğretimin planlanmasında öğretmenin rolü ve özerkliği: Ortaöğretim tarih öğretmenlerinin yıllık plan hazırlama ve uygulama örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 271-299.
- Özüdoğru, F. & Sakallıoğlu, G. (2022). Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıklarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 70-107. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1112046>.
- Pala, H. (2016). *Meslek lisesi öğrencilerinin uygulama staj algılarının çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi* (Tez No. 42592) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Patton, M.Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage Publications.
- Pence, K. L., Justice, L. M. & Wiggins, A. K. (2008). Preschool teachers' fidelity in implementing a comprehensive language-rich curriculum. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools*, (39), 329-341.
- Polat, Ç. M. (2021). *Sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine bağlılık algıları ile öğretim programına bağlılık algıları arasındaki ilişki* (Tez No. 678454). [Yüksek lisans tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Polat, Ü. ve Karagöz, S. (2020). Türkiye’de erken cumhuriyet dönemi mesleki ve teknik eğitimin durumu hakkında bir muhtıra (kemal zaim). *Kastamonu Education Journal*, 28(5), 2156-2164. doi: 10.24106/kefdergi.727919
- Rauscher, K. J., Casteel, C., Bush, D., & Myers, D. J. (2015). Factors affecting high school teacher adoption, sustainability, and fidelity to the “Youth@Work: Talking Safety” curriculum. *American Journal of Industrial Medicine*, 58(12), 1231–1323. <https://doi.org/10.1002/ajim.22497>
- Ringwalt, C. L. Ennett, S., Johnson, R., Rohrbach, L. A., Simons-Rudolph, A., Vincus, A., & Thorne, J. (2003). Factors associated with fidelity to substance use prevention curriculum guides in the nation's middle schools. *Health Education & Behavior*, 30 (3), 375-391.
- Roehrig, G. H., Kruse, R. A. & Kern, A. (2007). Teacher and school characteristics and their influence on curriculum implementation. *Journal Of Research In Science Teaching*, 44(7), 883-907. <https://doi.org/10.1002/tea.20180>
- Roman, R. V. (2016). *The importance of fidelity of implementation and factors that impede it for teachers: An interpretative phenomenological analysis*. [Unpublished doctoral dissertation]. Northeastern University.
- Sakallıoğlu, G. (2023). *Öğretmenlerin öğretim programına bağlılık düzeylerinin ve bağlılıklarını etkileyen etkenlerin incelenmesi* (Tez No. 811217) [Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Sanchez, V., Steckler, A., Nitirat, P., Hallfors, D., Cho, H., & Brodish, P. (2007). Fidelity of implementation in a treatment effectiveness trial of reconnecting

- youth. *Health Education Research*, 22(1), 95-107.
<https://doi.org/10.1093/cyl052>.
- Saylan, K. (2016). Osmanlıda mesleki teknik eğitim kurumları: kondüktör mektebi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7(18), 150-165. *Science Journal*, 2(4), 200-227.
- Semiz, Y. & Kuş, R. (2004). Osmanlıda mesleki teknik eğitim istanbul sanayi mektebi (1869-1930) . *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırması Dergisi*, 15, 275-295.
- Sert, Ö. (2007). *Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında modüler öğretim sisteminin bilişim teknolojileri alanında uygulaması ve öğretmen, öğrenci açısından değerlendirilmesi* (Tez No. 201572) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].
 YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Sezgin, S. İ. (1987). Yeni mesleki teknik eğitim sistemi ve okul-endüstri ilişkileri, çağdaş gelişmeler ışığında Türkiye’de eğitim fakültelerinin yeri ve rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi*, 2(2).
- Shenton, A. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22, 63-75.
- Shkedi, A. (2009). From curriculum guide to classroom practice: Teachers’ narratives of curriculum application. *Journal of Curriculum Studies*, 41(6), 833–854.
<https://doi.org/10.1080/00220270902927030>
- Sirk, M., Liivik, R., & Loogma, K. (2016). Changes in the professionalism of vocational teachers as viewed through the experiences of long-serving vocational teachers in Estonia. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 8(1), 1-26. <https://doi.org/10.1186/s40461-016-0039-7>
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 67-80.
- Somuncu, A. (2020). Türkiye’de mesleki eğitim ve istihdam – hayaller beyaz olsa da gerçekler mavi yaka. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 177-194.
- Songer, N. B. & Gotwals, A. W. (2005). *Fidelity of implementation in three sequential curricular units*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association.

- Sönmez, M. A. (2006). Meslek liselerinde örgüt kültürü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 85-108.
- Suna, İ. (2018). *Meslek lisesinde görevli okul yöneticilerinin meslek öğretmenlerinin performanslarını artırmaya yönelik kullandıkları yöntemler üzerine nitel bir araştırma* (Tez No. 5704) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Susam, B. & Demir, M. K. (2020). Öğretim programlarının değişimi üzerine sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 245-267. <https://10.38089/ekuat.2020.18>
- Şahin, İ. & Fındık, T. (2008). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 65-86.
- Şeker, H. (2014) *Eğitimde program geliştirme kavramlar ve yaklaşımlar* (3. baskı). Anı Yayıncılık.
- Şişman, A. (2008). Osmanlı devleti’nde batılı anlamda mesleki ve teknik eğitimin doğuşu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 27-43.
- Şişman, G. T., & Kerkez, B. (2019). Mesleki ve teknik eğitim öğretmenlerinin eğitim programı kavramına ilişkin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47), 267-286. doi: 10.9779/pauefd.516706
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. Allyn And Bacon.
- Tamer, M. A., & Özcan, M. (2014). Örgün mesleki ve teknik eğitim sisteminin mesleki eğitimin paydaşlarınca değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(203), 205-224.
- Tan Şişman, G. (2021, Kasım 4-6). Öğretmenlerin öğretim programına yönelik görüşleri ve deneyimleri [Konferans Sunumu]. Dokuzuncu Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, İzmir.
- Tanaş, R. (2023). *Öğretmenlerin öğretim programı okur-yazarlık düzeyleri, öğretim programına bağlılıkları, öğrenme-öğretme süreci yeterlikleri ve başarı hedefleri arasındaki ilişkiler* (Tez No. 800782) [Doktora tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V., & Demirkaya, Y. (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566. <https://doi.org/10.12738/estp.2013.3.1398>.
- Toytok, E. H., & Yıldırım, M. B. (2018). Meslek liselerinde disiplin sorunları ve nedenleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1759-1778.
- Tuçcu, Ç. T. (2009). *Mesleki ve teknik okullarda teknik öğretmenlerin öğrenci motivasyonu üzerindeki etkisi* (Tez No. 308701) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Tunç, B., Yıldız, S. & Doğan, A. (2015). Meslek liselerinde disiplin sorunları, nedenleri ve çözümü: bir durum analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 384-403.
- Turan Özpolat, E. & Bay, E. (2015). Program uyumluluğu ve program uyumluluğunu etkileyen faktörlere yönelik literatür taraması. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(4), 200-227. <https://10.17121/ressjournal.444>
- Ulus, L., Tuncer, N., & Sözen, Ş. (2015). Mesleki eğitim, gelişim ve yeterlilik açısından meslek yüksekokullarının önemi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015(5), 168-185.
- Utku, B. (2010). *Radio TV alanı modüler öğretim programına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerinin değerlendirilmesi* (Tez No. 264720) [Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ünlü, D. (2016). Mesleki eğitimin tarihi süreci. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(4), 89-98.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45(45), 109-127.
- Vuranok, T. T. (2009). *Uzaktan eğitim ile teknik öğretmenlerin bilgi ihtiyacının karşılanması* (Tez No. 271243) [Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Wiles, J., & Bondi, J. (2007). *Curriculum development: A guide to practice*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.

- Yağar, F. & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yaşar, M. D., & Sözbilir, M. (2019). Investigating teachers' fidelity to constructivist chemistry curriculum in Turkey: Congruence between intended, perceived and observed curriculum in Turkey. *International Journal of Physics and Chemistry Education*, 11(4), 93-104. <https://10.12973/ijpce/84519>
- Yaşaroğlu, C., & Manav, F. (2015). Öğretim programına bağlılık ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 247-258.
- Yavuz, M., Gülmez, D., & Özkara, T. (2016). Meslek lisesi öğrencilerinin bilişsel ve duyuşsal özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 41(187), 29-44. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2016.5238>.
- Yazgeç, S. (2008). *Mesleki eğitim merkezi metal teknolojisi- makine teknolojisi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere, işletmelerde uygulanan mesleki eğitim (pratik eğitim) çalışmalarının değerlendirilmesi* (Tez No. 226237) [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldıran, Ç., & Tanrıseven, I. (2015). İngilizce öğretmenlerinin ilköğretim 2. sınıf İngilizce dersi öğretim programı hakkındaki görüşleri. *International Journal of Language Academy*, 3(1), 210-223. <https://10.18033/ijla.139>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, K. & Şahin, L. (2015). Osmanlıdan günümüze mesleki eğitimin gelişimi. *Çalışma ve Toplum*, 1(44), 77-112.
- Yıldırım, M. A. (2010). *Tanzimat döneminde meslek okulları* (Tez No. 2712) [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldız, Z. (2016). *Teknik öğretmenlerde örgütsel stres kaynakları ile iş ve yaşam doyumu arasındaki ilişki* (Tez No. 458584) [Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, G., & Kahramanoğlu, R. (2021). Öğretmenlerin program okuryazarlık düzeyleri, program yönelimleri ve programa bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 178-187.

- Yurt, E. (2024). Öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile öğretim programına bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 152-169.
- Zengin, M. (2010). *Yapılandırımcılık ve din eğitimi ilköğretim dkab öğretim programlarının değerlendirilmesi ve öğretmen görüşleri açısından etkililiği* (Tez No. 27565) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Zöğ, H. (2022). *Öğretmenlerin öğretim programına bağlılıkları, eğitim felsefelerine yönelik eğilimleri ve öğretme öğrenme süreci yeterlilik algıları arasındaki ilişki* (Tez No. 755224) [Doktora tezi, Balıkesir Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Kararı

**MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU - 1
KARARI**

Protokol No : 230098	Karar No : 88
Araştırma Yürütücüsü	Yüksek Lisans Öğrencisi KEVSER ÖZLER
Kurumu / Birimi	YATAĞAN ŞEHİT ENGİN YALÇIN MTAL / MAKİNE VE TASARIM TEKNOLOJİSİ ALANI
Araştırmanın Başlığı	Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağılıklarının Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması
Başvuru Formunun Etik Kurula Geldiği Tarih	11.10.2023
Başvuru Formunun Etik Kurulda İncelendiği Tarih	25.10.2023
Karar Tarihi	03.11.2023

KARAR : UYGUNDUR

AÇIKLAMA :Beyan edilen veri formlarının dışına çıkılmaması şartıyla araştırmanın uygulanabilirliği konusunda bilimsel araştırmalar etiği açısından bir sakınca yoktur.

Prof.Dr. Şendil CAN
Başkan

Prof.Dr. Aylin Çiğdem KÖNE
Üye

Doç.Dr. Aytekin FIRAT
Üye

Doç.Dr. Burçak BOZ YAMAN
Üye

Prof.Dr. Emine ÇİL
Üye

Doç.Dr. Aydan BEKAR
Üye

Doç.Dr. Ali Gürel GÖKSEL
Üye

Doç.Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Üye

Ek 2. Araştırma Uygulama İzni

T.C.
YATAĞAN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-62597083-604.02-95459830
Konu : Kevser ÖZLER'in Araştırma İzni

30.01.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 24.01.2024 tarihli ve 95104921 sayılı yazısı.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kevser ÖZLERin "Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması" konulu araştırmasıyla ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ilgi yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Suat AĞI
Müdür a.
Şube Müdürü

Dağıtım :
Yatağan MTAL Müdürlüğüne,
Yatağan Şehit Engin Yalçın MTAL Müdürlüğüne.

Ek 3. Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği Kullanım İzni

cihangir burul

Dün

Kime: KEVSER TATAR >

Ynt: Program Geliştirme Ölçeği İzin Talebi

Sayın Kevser Hanım, tez çalışmam doğrultusunda danışmanımla birlikte geliştirmiş olduğumuz "Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği" ni çalışmanızda kullanabilirsiniz. Çalışmanızda kolaylıklar ve başarılar dilerim.

Gönderen: KEVSER TATAR

Gönderildi: 5 Ekim 2023 Perşembe 06:45

Kime:

Bilgi: Özgür Ulubey

Konu: Program Geliştirme Ölçeği İzin Talebi

Cihangir Hocam merhabalar. Ben Kevser Özler. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisiyim. Doç. Dr Özgür Ulubey danışmanlığında Meslek Öğretmenlerinin Mesleki Alan Çerçeve Öğretim Programlarına Bağlılıklarının Belirlenmesi konulu bir araştırma yürütmeyi planlıyorum. Araştırmamda geliştirmiş olduğunuz Programa Bağlılık Ölçeğini kullanmak için izin istiyorum. İyi çalışmalar.

Ek 4. Öğretim Programına Bağlılık Ölçeği

ÖĞRETİM PROGRAMINA BAĞLILIK ÖLÇEĞİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
UYMA BOYUTU					
1. Etkinlikleri bireysel deneyimlerime göre planlıyorum	()	()	()	()	()
2. Kazanımların tamamı yerine önemli olanlarını dikkate alıyorum	()	()	()	()	()
3. Öğretim sürecinde üst düzey becerileri (ayrıt etme, tahmin etme vb.) geliştiren etkinliklere yer <u>veremiyorum</u>	()	()	()	()	()
4. Programda yer alan açıklamalar bölümündeki bilgiler yerine kendi deneyimlerime göre süreci tasarlıyorum	()	()	()	()	()
5. Sınıf seviyesine göre kazanımları birleştirerek işliyorum	()	()	()	()	()
6. Kazanımlarla ilişkilendirilen ara disiplinlere dayalı etkinliklere her durumda yer <u>veremiyorum</u>	()	()	()	()	()
7. Programda öngörülen becerileri kazandıracak etkinliklere yer veriyorum	()	()	()	()	()
8. Programın uygulanmasında öğrenci özelliklerini (kültürel farklılıklar, bilgi düzeyi, öğrenme stilleri gibi) dikkate alıyorum	()	()	()	()	()
SÜRE BOYUTU					
1. Kazanım ve konunun içeriği dikkate alınarak programda belirtilen sürelerde değişime gittiğim olmaktadır	()	()	()	()	()
2. Programda önerilen süreye uymak yerine mesleki deneyimlerimi dikkate alıyorum	()	()	()	()	()
3. Öğretim etkinliklerini tasarlarken ders sürelerini dikkate alıyorum	()	()	()	()	()
4. Öğrencilerin soru sormaları için öğretim sürecinde gerekli olan zamanı ayırıyorum	()	()	()	()	()
5. Öğrencilerin proje çalışmalarına gerekli rehberliği yapmak için zaman ayırıyorum	()	()	()	()	()
UYGULAMANIN KALİTESİ BOYUTU					
1. Derste öğrencilerin soru sormaları için her zaman fırsatlar <u>yaratamam</u>	()	()	()	()	()
2. Öğrencilerin hazırladığı çalışmalarla ilgili her zaman yapıcı geribildirimler veriyorum	()	()	()	()	()
3. Öğrencilerin öğrenme düzeylerini süreç içerisinde değerlendiriyorum	()	()	()	()	()
4. Öğretim yöntem-tekniklerinde çeşitliliğe yer veriyorum	()	()	()	()	()
5. Öğrencilerin programda öngörülen bilgileri kazanmalarına öncelik veriyorum	()	()	()	()	()
KATILIMCILARIN TEPKİLERİ BOYUTU					

1. Öğrencilerin öğrenme düzeyleri kullandığım yöntem-teknikleri belirlemede etkili olur	()	()	()	()	()
2. Öğrencilerden aldığım dönütler yaptığım planlarda değişime sebep olur	()	()	()	()	()
3. Öğrencilerin öğretim sürecinde etkin olmaları için güdülerim	()	()	()	()	()
4. Öğrencilerin katılım gösterdiği etkinlikleri daha sık kullanmaya çalışırım	()	()	()	()	()
5. Ölçme değerlendirme çalışmalarına öğrencilerinde katılım göstermesini sağlarım	()	()	()	()	()
6. Öğrencilerin derse katılım göstermediği durumlarda sınıfta daha etkin konumda olurum.	()	()	()	()	()
7. Öğrencilerin hazır bulunuşluklarını dikkate alarak konular arasında bağlantı kurarım	()	()	()	()	()
PROGRAM FARKLILIKLARI BOYUTU					
1. “Hedef-davranış” kavramı yerine “kazanım” kavramının yer alması uygulamada herhangi bir farklılığa neden <u>olmamaktadır</u>	()	()	()	()	()
2. Programda etkinlik örneklerinin yer alması yol gösterici olmaktadır	()	()	()	()	()
3. Programlardaki bazı kavramlar (beceri, ara disiplin, öğrenme alanları ve tema vb.) programın etkili uygulanmasına katkı <u>sağlamıyor</u>	()	()	()	()	()
4. Öğretmen kılavuz kitaplarının sınırlayıcı bir etkisi olduğunu düşünüyorum	()	()	()	()	()
5. Öğretmenlere yüklenen yeni rollere (kolaylaştırıcı, rehber gibi) uyum sağlayabiliyorum	()	()	()	()	()
ÖĞRETMEN EĞİTİMİ BOYUTU					
1. Hizmet öncesinde öğretim programlarının etkili olarak nasıl uygulamaya konulabileceğini öğrendim	()	()	()	()	()
2. Öğretmenlik eğitiminde öğretim programlarıyla ilgili daha fazla derse ihtiyaç vardır	()	()	()	()	()
3. Öğretim programlarının başarılı bir şekilde yürütülmesi için kapsamlı bir öğretmenlik eğitimi verilmektedir	()	()	()	()	()
4. Programları etkili olarak uygulayabilmem için yeterli tecrübe kazandırılmaktadır	()	()	()	()	()
5. Okulumda programın gerektirdiği değişime uyum vardır	()	()	()	()	()
6. Okulumda programın uygulanması ile ilgili bilgi alışverişi vardır	()	()	()	()	()
7. Okul müdürü programın gerektirdiği değişim için bize rehber olur	()	()	()	()	()
8. Programın vizyonu tüm kurum çalışanlarınca paylaşılır	()	()	()	()	()
OKUL İKLİMİ BOYUTU					
1. Öğretmenler arasında programlarla ilgili tecrübe paylaşımı yapılır	()	()	()	()	()
2. Programdaki değişim uygulamaya kolaylıkla yansır	()	()	()	()	()
3. Okulumda program uygulamaları ile ilgili etkinlikler düzenlenir	()	()	()	()	()
4. Programın öngördüğü yaklaşım tüm öğretmenlerce paylaşılır	()	()	()	()	()

Ek 5. Görüşme Soruları**Görüşme Soruları**

1.Mesleki çerçeve öğretim programını bağlı kalmanızın nedenleri sizce nelerdir?

- Programın yapısı,
- Sınıftaki öğrenci sayısı
- Atölye durumu
- Ekipman temini
- Okul yönetimi tutumu
- Okul-sanayi iş birliği
- Zümreler arası iletişim

2.Sizce diğer öğretmenlerin de programa bağlı olmaları için neler yapılabilir?

3.Mesleki çerçeve öğretim programına bağlı kalamamanızın nedenleri sizce nelerdir?

- Programın yapısı,
- Sınıftaki öğrenci sayısı
- Atölye durumu
- Ekipman temini
- Okul yönetimi tutumu
- Okul-sanayi iş birliği
- Zümreler arası iletişim

4.Ne olsaydı programa bağlı kalabilirdiniz?